

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: 'ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ'

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΥΡΩΝΑΣ ΚΟΤΖΑΜΑΝΗΣ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**«Τα Νέα Μεταναστευτικά Ρεύματα από τις χώρες της Νότιο-Ανατολικής
Ευρώπης. Η περίπτωση της Αλβανίας»**

Ασπασία Τσαγκαράκη, Πολιτικός Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Ακαδημαϊκό έτος 2006-2007

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε μια σειρά συγγραμμάτων, άρθρων, μελετών, ερευνών επιλεγμένα μέσα από την πλούσια βιβλιογραφία του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, πάνω στο θέμα των νέων μεταναστευτικών ρευμάτων στη Νότιο-Ανατολική Ευρώπη, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις μεταναστευτικές ροές που παρουσιάστηκαν και κατεγράφησαν στην Αλβανία.

Οι νέες τάσεις μετανάστευσης για την Αλβανία παρουσίασαν έντονα μαζικό χαρακτήρα επί μακρό χρονικό διάστημα μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος διακυβέρνησης το 1989. Οι τάσεις αυτές καταγράφονται ακόμα και μέχρι σήμερα, σχεδόν δέκα επτά χρόνια μετά.

Κύριος προορισμός των εξωτερικών μεταναστευτικών ροών ήταν οι γειτονικές προς αυτή χώρας, η Ελλάδα και η Ιταλία, ενώ για τις εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της επιλέχθηκαν οι κεντρικές και παράκτιες ζώνες στα δυτικά της χώρας, με προσέλκυση πληθυσμού από τις φτωχές βόρειο-ανατολικές και νότιο-ανατολικές ορεινές περιοχές της.

Η παρούσα εργασία προσπάθησε μέσα από τις διαμορφούμενες τάσεις στις περιοχές των χωρών της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης με τις ιδιαιτερότητες που διέθεταν, να προσδιορίσει αυτές τις τάσεις που εκδηλώθηκαν κατά τα πρόσφατα χρόνια μέχρι και σήμερα στην Αλβανία, τα αίτια που τις δημιούργησαν, καθώς και τις προσπάθειες που αναλήφθηκαν από τις ενδιαφερόμενες πλευρές για τη μελέτη και εφαρμογή μέτρων και πολιτικών για μια ορθολογική αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης και των επιπτώσεών της, χωρικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά, πολιτικά, καθώς και δημογραφικά.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Αλβανία, Εσωτερική Μετανάστευση, Ελλάδα, Ιταλία.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	9
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ	10
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1. Τα Νέα Μεταναστευτικά Ρεύματα από τις χώρες της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης	12
2. Φτώχεια και Μετανάστευση	15
2.1. Εισαγωγή.....	15
2.2. Φτώχεια και Μετανάστευση.....	16
2.3. Μετανάστευση.....	19
3. Συγκρούσεις και Μετανάστευση	21
3.1. Εισαγωγή.....	21
3.2. Η Μεταβατική Περίοδος στην Αλβανία και η Μετανάστευση.....	23
3.3. Συμπεράσματα.....	36
4. Πολιτικές Μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ	40
1. Η Δημοκρατία της Αλβανίας	40
1.1. Διοικητικά Στοιχεία.....	40
1.2. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά.....	42
1.3. Κοινωνικά Στοιχεία.....	44
1.3.1. Πληθυσμιακά και Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	44
1.3.2. Απασχόληση.....	48
1.3.3. Ανεργία.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ	56
1. Εισαγωγή	56
2. Εσωτερική Μετανάστευση	60

2.1. Η Γεωγραφία των Εσωτερικών Μεταναστευτικών Ροών.....	60
2.2. Κοινωνικά και Οικονομικά Χαρακτηριστικά των Εσωτερικών Μετακινήσεων.....	67
2.2.1. Μετανάστευση από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές.....	67
2.2.2. Η Δομή των μεταναστευτικών ρευμάτων ως προς την ηλικία, το φύλλο, την εκπαίδευση και το οικονομικό υπόβαθρο των μεταναστών.....	69
3. Συμπεράσματα.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ.....	83
1. Εισαγωγή.....	83
1.1. Τύποι Μετανάστευσης.....	83
1.2. Εξωτερική Μετανάστευση. Δομικά Χαρακτηριστικά.....	83
2. Η Μετανάστευση προς την Ιταλία.....	90
2.1. Εισαγωγή.....	90
2.2. Η παρουσία των Αλβανών στην Ιταλία.....	90
2.3. Το Μοντέλο της Μετανάστευσης.....	92
3. Οι Διαδικασίες Σταθεροποίησης και Ενσωμάτωσης της Αλβανικής Κοινότητας στην Ιταλία.....	97
3.1. Εισαγωγή.....	97
3.2. Επανασύνδεση των Οικογενειών των Μεταναστών.....	98
3.3. Διαδικασίες Ενσωμάτωσης.....	100
4. Συμπεράσματα.....	101
5. Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα.....	102
5.1. Εισαγωγή.....	102
5.2. Εθνική Νομοθεσία για την Μετανάστευση.....	104
5.3. Συμπεράσματα.....	111
6. Οι Αλβανοί Μετανάστες στην Ελλάδα.....	112
6.1. Εισαγωγή.....	112
6.2. Ο ρόλος των Αλβανών Μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία.....	113
7. Συμπεράσματα.....	118
ΚΕΦ. Δ'. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	120
1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	122
2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	124

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	126
Α' ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	126
Β' ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ	126
Γ' ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	126
Δ' ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ	128

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Γενικά στοιχεία Πληθυσμού και Απασχόλησης στην Αλβανία, κατά την περίοδο 1995-2005.....	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Στοιχεία για την καταγεγραμμένη Ανεργία στην Αλβανία, κατά την περίοδο 1995-2005.....	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Συνολική Απασχόληση ανά τομέα Παραγωγής, κατά την περίοδο 1995-2005.....	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Ενδοπεριφερειακές Μετακινήσεις για την περίοδο 1989-2001 - Αριθμός ατόμων και ανακατανομή πληθυσμού (%).....	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Μετανάστευση από Περιφέρεια σε Περιφέρεια στην Αλβανία. Συνολικός Αριθμός και ποσοστωση (%) για την περίοδο 1989-2001.....	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Πληθυσμιακά στοιχεία για την Αλβανία (2001) ανάλογα με το μεταναστευτικό προφίλ (μετακίνηση προς τις αγροτικές και τις αστικές περιοχές) για την περίοδο 1989 – 2001.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Πληθυσμιακά στοιχεία για την Αλβανία (2001) ανάλογα με το μεταναστευτικό προφίλ (μετακίνηση προς τις αγροτικές και τις αστικές περιοχές) για την περίοδο 2000-2001.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Εσωτερικοί Μετανάστες, ηλικίας 32 ετών και άνω για την περίοδο 1989-2001, ανά φύλλο και επίπεδο μόρφωσης, 2001.....	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Εσωτερικοί Μετανάστες, ηλικίας 22-31 ετών για την περίοδο 1989-2001, ανά φύλλο και επίπεδο μόρφωσης, 2001.....	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Εισροές και Εκροές της Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία ανά Νομό.....	74
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Αλβανοί Μετανάστες (αριθμητικά και ποσοτικά) σε σχέση με το σύνολο των μεταναστών στην Ιταλία.....	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Παρουσία Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία από το 1990 έως το 2000.....	93
ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Μη νόμιμοι Μετανάστες στην Ιταλία, κατά το Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998 (οι οκτώ πρώτες σε μέγεθος κοινότητες).....	94
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Συλλήψεις μη νομίμων μεταναστών κατά μήκος των Ιταλικών ακτών 1998-2001.....	95

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: Άρνηση Εισόδου σε παράνομους μετανάστες στα σύνορα της Ιταλίας 1998-2001.....	96
ΠΙΝΑΚΑΣ 16: Τύποι Αδειών Παραμονής για τους Αλβανούς μετανάστες που διαμένουν νόμιμα στην Ιταλία (2000).....	98
ΠΙΝΑΚΑΣ 17: Εγγραφές Μαθητών από την Αλβανία που διαμένουν μόνιμα με τις οικογένειές τους στην Ιταλία για τα έτη 1995 έως και 2001.....	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 18: Αρχικά αποτελέσματα από την Ενική Απογραφή Κατοίκων και Νοικοκυριών του 2001 στην Ελλάδα.....	103

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.: Ροές και Δυναμικό προσωρινής και μόνιμης μετανάστευσης στην Αλβανία, περιόδου 1990-2002.....	20
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.: Ποσοστά Απασχόλησης 1995-2005.....	50
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.: Ποσοστά Ανεργίας 1995-2005.....	53
ΓΡΑΦΗΜΑ 4.: Απελάσεις Αλλοδαπών στην Ελλάδα χωρίς νόμιμες διαδικασίες την περίοδο 1991-2001.....	106
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.: Αιτήσεις Μεταναστών το 1998 για τη χορήγηση ‘Πράσινης Κάρτας’ με βάση τη χώρα καταγωγής τους.....	108

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 1: Διοικητική Διάρθρωση της Αλβανίας.....	41
ΧΑΡΤΗΣ 2: Βαθμός Αγροτικότητας στην Αλβανία.....	46
ΧΑΡΤΗΣ 3: Δείκτης Ελκτικότητας Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία.....	76
ΧΑΡΤΗΣ 4: Δείκτης Αποθηκικότητας Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία.....	77
ΧΑΡΤΗΣ 5: Δείκτης Συγκράτησης του πληθυσμού στην Αλβανία.....	78
ΧΑΡΤΗΣ 6: Ποσοστά Εκροών Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία.....	80

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Α' ΕΛΛΗΝΙΚΑ:

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΙΚΑ: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων

ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

ΟΤΑ: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα

ΦΕΚ: Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Β' ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ:

GNI: Gross National Income

GDP: Gross Domestic Product

LSMS: Living Standards Measurement Study

INSTAT: Institute of Statistics of Albania

IOM: International Organisation for Migration

OECD: Organisation for Economic Cooperation and Development

UNDP: United Nation Development Program

WB: World Bank

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην προσπάθειά μου αυτή, κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, αλλά και στην εκπόνηση της Διπλωματικής Εργασίας, αμέριστη συμπαράσταση, υποστήριξη και κατανόηση είχα από τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Βύρωνα Κοτζαμάνη, Καθηγητή στο ΤΜΧΠΠΑ και Διευθυντή του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, τον υποψήφιο Διδάκτορα ΤΜΧΠΠΑ του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, κ. Μιχάλη Αγοραστάκη, που μου παρείχε όλη τη σχετική βιβλιογραφία για την εργασία αυτή, και από την κα. Κάκια Σοφianoπούλου, υποψήφια Διδάκτωρ ΤΜΧΠΠΑ του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, για την επιμέλεια του κειμένου της εργασίας μου.

Κυρίως όμως συμπαράσταση και κατανόηση είχα από την οικογένειά μου και τα αγαπημένα μου πρόσωπα, που με υπομονή με στήριξαν και με στηρίζουν.

Τους ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Τα Νέα Μεταναστευτικά Ρεύματα από τις χώρες της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης.

Ι. Από το 1989 και έπειτα μια νέα πολιτική εποχή προετοιμάζεται και διαμορφώνεται στις χώρες της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης και ειδικότερα στα Βαλκάνια. Στα Κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου, πλην της Ελλάδας και της Τουρκίας, το πολιτικό σύστημα ήταν αμετάβλητο και συγκεκριμένο για πάρα πολλά έτη. Για σαράντα και πλέον χρόνια στις χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου (Αλβανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία) το Κομμουνιστικό Καθεστώς ήταν εδραιωμένο πολιτικά και λειτουργούσε με αυστηρά καθορισμένο τρόπο οργανώνοντας την οικονομική, αναπτυξιακή και κοινωνική ζωή των χωρών αυτών.

Από το 1989 και έπειτα σειρά αλυσιδωτών μαζικών κινημάτων αντίδρασης κατά της μακροχρόνιας εδραιωμένης και παρηκμασμένης (πλέον) πολιτικής και οικονομικής κατάστασης στις χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου, δημιούργησε τις συνθήκες για ραγδαίες και ριζικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα.

Πολιτικά, η μετάβαση από το κομμουνιστικό καθεστώς σε μια πιο φιλελεύθερη διακυβέρνηση.

Οικονομικά, η μετάβαση της οικονομίας από το μοντέλο της αυστηρά ελεγχόμενης από το κράτος παραγωγής, σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς.

Κοινωνικά, η αλλαγή του τρόπου ζωής και της νοοτροπίας των πληθυσμών τους προς νέες κατευθύνσεις. Η παράμετρος αυτή αποτελεί και το πιο σημαντικό στοιχείο των αλλαγών και μεταβολών που προωθήθηκαν από το 1989 και έπειτα και συσχετίζεται με το βιοτικό επίπεδο καθώς και με το βαθμό της ανάπτυξης του πληθυσμού, τα επίπεδα της φτώχειας και του πλούτου, το μέσο εισόδημά τους, τις συνθήκες απασχόλησης, τις παροχές κοινωνικής πρόνοιας, την πρόσβαση των κατοίκων προς τις υποδομές του κράτους, κ.ά.

Από το διάστημα 1989 έως το 1991-92 η έντονη πολιτική αστάθεια και ανασφάλεια, προσανατολισμένη μεν προς την εκδημοκράτηση των θεσμών τους, αλλά πραγματοποιούμενη με αργούς ρυθμούς, επικρατούσε σε όλες σχεδόν τις χώρες της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης, με δυσοίωνα για αυτές μέλλον.

Η παρατεταμένη οικονομική και πολιτική αστάθεια με αντίστοιχη κοινωνική και εργασιακή ανασφάλεια προκάλεσε σειρά μαζικών μετακινήσεων των πληθυσμού τους είτε στο εσωτερικό των χωρών, από τις αγροτικές περιοχές προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, είτε προς τρίτες χώρες, για αναζήτηση καλύτερης εργασίας και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσής των. Οι μετακινήσεις αυτές συσχετίστηκαν με το επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού και τις υπάρχουσες, μέχρι τότε, παροχές σε θέματα εργασίας, υγείας, βασικών υποδομών, κ.λ.π. και με τις νέες ελευθερίες και ορίζοντες που διανοίγονταν για τους κατοίκους των χωρών αυτών, στα πλαίσια των φιλελεύθερων δημοκρατικών καθεστώτων που σχηματίζονταν και άρχισαν να εδραιώνονται στις χώρες τους.

Μέσα σε αυτό το νέο πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον που δημιουργούνταν στις χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου, πλην της Ελλάδας και της Τουρκίας, η Αλβανία βίωνε και αυτή σημαντικές εξελίξεις που πραγματοποιούνται με γρήγορους ρυθμούς σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής της.

Η πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1990 στην Αλβανία, γίνεται η απαρχή για μια σειρά σημαντικών αλλαγών στην πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας, αλλά κυρίως στην κοινωνική της ζωή, περιλαμβανομένης της απασχόλησης και των κοινωνικών παροχών προς τους κατοίκους της.

Η μετάβαση προς τους νέους δημοκρατικούς θεσμούς στην πολιτική ζωή δε γίνεται, σε γενικές γραμμές, με ομαλό τρόπο. Κινήσεις με μη βίαιο χαρακτήρα εξελίσσονται σε μη ειρηνικές αντιδράσεις και συγκρούσεις μέσα σε ένα γενικευμένο κλίμα αστάθειας και ανασφάλειας σε οποιοδήποτε τομέα της δημόσιας ζωής της χώρας, ακόμη και στο ατομικό επίπεδο. Η αίσθηση της ανασφάλειας για το άμεσο μέλλον παρουσιάζεται πειστική και έντονη στους κατοίκους της χώρας, που ήδη έχουν ζήσει σαράντα και πλέον χρόνια σε καθεστώς πίεσης και ανελευθερίας. Οι συνθήκες διαβίωσής τους δεν παρουσιάζουν αλλαγές άμεσα, τα επίπεδα της απασχόλησης και της ανεργίας, κατά συνέπεια το μέσο βιοτικό επίπεδο δε βελτιώνεται, οπότε και παρατηρούνται κύματα μετακίνησης, είτε από τις φτωχές αγροτικές περιοχές της χώρας προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, είτε προς τρίτες χώρες, γειτονικές καταρχήν (Ελλάδα και Ιταλία), αλλά και σε άλλες χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης, όπως Γερμανία, Τσεχοσλοβακία, κ.λ.π.

Τα κύματα μετανάστευσης είναι μαζικά και πραγματοποιούνται καθ' όλη την περίοδο από το 1990 και έπειτα, έως και το 2001 ακόμη, με ρυθμούς άλλοτε γρήγορους και άλλοτε σταθερούς. Κύριος στόχος όλων αυτών των μεταναστεύσεων αποτελεί η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής των, με την εξεύρεση καλύτερης απασχόλησης (μόνιμης ή προσωρινής), καλύτερης περιοχής εγκατάστασης (κατοικίας) και περισσότερων παροχών.

Οι μετακινήσεις είτε στο εσωτερικό, είτε προς το εξωτερικό της χώρας, μπορούν να συσχετιστούν με το επίπεδο και το βαθμό της ανάπτυξης που επικρατούσε και επικρατεί στην Αλβανία (φτώχεια, απασχόληση, ανεργία, υγεία, εκπαίδευση, παροχές, κ.λ.π.), αλλά και με το βαθμό που διασφαλίζονται οι ατομικές ελευθερίες και το αίσθημα ασφάλειας και σιγουριάς για το σύνολο του πληθυσμού της. Η τελευταία παράμετρος έχει σημείο αναφοράς την περίοδο της έντονης ανασφάλειας και των μαζικών αντιδράσεων που είχαν δημιουργηθεί στη χώρα, στοιχεία που προκάλεσαν τα πρώτα κύματα μετανάστευσης από την Αλβανία κυρίως προς τις γειτονικές της χώρες, την Ελλάδα και την Ιταλία, τα οποία συν τω χρόνω συνεχίστηκαν, ακολουθώντας μια πορεία που έχει διερευνηθεί και διερευνάται από αρκετούς μελετητές.

Στην παρούσα εργασία, καταβάλλεται η προσπάθεια μέσα από τη μελέτη κειμένων, εργασιών, άρθρων, εισηγήσεων, που μου παρείχε το Εργαστήριο Κοινωνικών και Δημογραφικών Αναλύσεων, με τον Διευθυντή του Εργαστηρίου Καθηγητή κ. Βύρωνα Κοτζαμάνη που επιβλέπει την εργασία αυτή, τον υποψήφιο Διδάκτορα ΤΜΧΠΠΑ του Εργαστηρίου κ. Μιχάλη Αγοραστάκη και την κα. Κάκια Σοφianoπούλου, υποψήφια Διδάκτορα ΤΜΧΠΠΑ του Εργαστηρίου, να καταγραφεί η κατάσταση των μεταναστευτικών κινήσεων στην Αλβανία, να διερευνηθούν οι παράγοντες που τη δημιούργησαν, να συσχετιστούν μεταξύ τους και να παρουσιαστούν οι επιπτώσεις και τα αποτελέσματα της μετανάστευσης στη δημόσια ζωή της Αλβανίας, για να εξαχθούν συμπεράσματα του μακρού και έντονου φαινομένου της μετανάστευσης που παρατηρήθηκε σε μια χώρα τόσο μικρή σε μέγεθος, με υψηλό όμως δυναμικό που διέθετε ο πληθυσμός της.

2. Φτώχεια και Μετανάστευση.

2.1. Εισαγωγή.

Για τον απλό επισκέπτη στην Αλβανία προερχόμενο από μια γειτονική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η τεράστια διαφορά στο επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων της χώρας γίνεται αμέσως αντιληπτή.

Η Αλβανία στα νότια συνορεύει με την Ελλάδα, ενώ η Αδριατική Θάλασσα που χωρίζει αυτήν από την Ιταλία, έχει μέσο πλάτος 60 χλμ. μόνο. Η Αλβανία συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο φτωχών κρατών της Ευρώπης και τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση αυτή. Το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (Gross National Income) στην Αλβανία είναι ίσο με 1.740 US \$, που αντιστοιχεί σε 4.700 US \$ ισότιμη αγοραστική αξία (WDI, Online, 2004), ενώ αντίστοιχα η Ελλάδα και η Ιταλία διαθέτουν αγοραστική αξία ίση με 19.920 και 26.760 US \$ (WDI, Online, 2004), ενώ το ποσοστό του πληθυσμού της Αλβανίας που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, με βάση τα στατιστικά στοιχεία του 2002, υπολογίστηκε στο 25,40% (World Bank and INSTAT, 2003).

Συνεπώς, αποτελεί φυσικό επακόλουθο ότι η Αλβανία είναι μια χώρα με υψηλό δείκτη και δυναμικό μετανάστευσης, με κυρίαρχο παράγοντα που να την προκαλεί αυτόν της φτώχειας, και κύριο ελκυστικό παράγοντα, η σημαντική διαφοροποίηση του αποκτηθέντος εισοδήματος σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούν στην Αλβανία.

Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι σχεδόν 600.000 με 700.000 Αλβανοί πολίτες εργάζονται και κατοικούν εκτός της χώρας καταγωγής τους, δηλαδή περίπου το ένα πέμπτο του συνολικού πληθυσμού της χώρας, με βάση τα στοιχεία της τελευταίας εθνικής απογραφής το 2001 έχει μεταναστεύσει (Carletto et al., 2004).

Οι αναλογίες αυτές, είναι σημαντικές και είναι πρωτοφανές το γεγονός αυτό καθεαυτό, δεδομένου ότι το φαινόμενο της εξωτερικής μετανάστευσης είναι πρόσφατο για την ιστορία της Αλβανίας.

Η μετανάστευση είναι στην πραγματικότητα ένα κοινωνικό φαινόμενο που έχει προκαλέσει πολλές, σοβαρές και εκτεταμένες επιπτώσεις στην ζωή των Αλβανών πολιτών, αλλά και στην οικονομία της χώρας. Τα εμβάσματα θεωρούνται σε μέγιστο ποσοστό ως τα εισοδήματα που απορρέουν από το συνάλλαγμα και εισρέει στη χώρα, ενώ είναι σημαντικοί πόροι για τη διαβίωση των περισσότερων οικογενειών. Ο

συνολικός πληθυσμός, αντίθετα προς το φυσικό ρυθμό αύξησης αρκετά πάνω από το 1,0% κατά την δεκαετία του 1990 (King and Vullnetari, 2003), ελαττώθηκε κατά 3,60% μεταξύ των απογραφών του 1989 και του 2001 (INSTAT, 2002). Η κύρια κινητήριος δύναμη πίσω από τη δημιουργία αυτής της τάσης είναι οι εξωτερικές μετακινήσεις των Αλβανών πολιτών, που με τη σειρά τους επηρέασαν σημαντικά και τη δομή και σύνθεση του πληθυσμού σε σχέση με το φύλλο και την ηλικία (INSTAT, 2002).

Παράλληλα με την εξωτερική μετανάστευση, η μετά-κομμουνιστική Αλβανία έγινε πεδίο σημαντικών εσωτερικών μετακινήσεων του πληθυσμού της, με ταυτόχρονα, ταχεία αύξηση του φαινομένου της αστικοποίησης. Το μερίδιο του αστικού πληθυσμού αυξήθηκε μεταξύ των ετών 1989 και 2001 από 35% σε 42%. Αστικά Κέντρα όπως τα Τίρανα αναπτύχθηκαν άνω του 40% στην ίδια χρονική περίοδο. Τέτοιου είδους όμως υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης θέτουν τις αστικές υποδομές και τις παρεχόμενες υπηρεσίες υπό σοβαρή πίεση.

Είναι αξιοσημείωτο, δεδομένου των παραπάνω τάσεων που έχουν δημιουργηθεί, το γεγονός ότι η ποσοτική ανάλυση για τη συσχέτιση και συνάφεια μεταξύ της φτώχειας και της μετανάστευσης στην Αλβανία δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Μια εξήγηση αποδίδει την περιορισμένη ανάλυση και μελέτη της συσχέτισης της φτώχειας με τη μετανάστευση στα ελλιπή στοιχεία και δεδομένα που έχουν καταγραφεί μέχρι πρόσφατα και τα οποία δυσχεραίνουν σημαντικά τη μελέτη αυτή σε εθνικό επίπεδο ανάλυσης.

2.2. Φτώχεια και Μετανάστευση.

Η συσχέτιση της φτώχειας με τη μετανάστευση έχει εκτενώς μελετηθεί στις οικονομικές αναλύσεις και είναι δύσκολο να βρεθεί μια ομόφωνη ή μια γενικά αποδεκτή θέση.

Ο Massey et al. (1993) ανασκόπησε τις πιο σημαντικές θεωρίες για τη μετανάστευση και σε κάθε μια από αυτές εντόπισε στοιχεία που να συνδέουν τη φτώχεια με τη μετανάστευση.

Οι μακρο-οικονομικές θεωρίες εντοπίζουν τη σημασία της γεωγραφίας στην προσφορά και ζήτηση της εργασίας, στη διαφοροποίηση των μισθών και την επιστροφή στην εκπαίδευση. Στο βαθμό που η φτώχεια συσχετίζεται στο χώρο με

περιοχές που προσφέρουν χαμηλούς μισθούς και χαμηλά ποσοστά επιστροφής στην εκπαίδευση, μπορεί να συσχετιστεί επίσης και με υψηλά ποσοστά μετανάστευσης.

Αναφορικά με τις μικρο-οικονομικές θεωρίες, τα νεοκλασικά πρότυπα χαρακτηρίζουν τη μετανάστευση σαν το αποτέλεσμα της ανάλυσης όφελους-κόστος, εξειδικευμένη σε ατομικό επίπεδο. Η απόφαση του ατόμου να μεταναστεύσει καθορίζεται από την πιθανή διαφοροποίηση στο εισόδημα σε διάφορες άλλες χώρες και από το κόστος, (συμπεριλαμβανομένης και της πιθανότητας επιτυχίας) της μετανάστευσης, που για κάθε άτομο ξεχωριστά έχει εξατομικευμένη σημασία και αξία.

Η απόφαση για μετανάστευση μεταφέρεται σε απόφαση της οικογένειας-νοικοκυριού στα πλαίσια των *“νέων οικονομιών για την μετανάστευση”*, καθώς αυτή η επιλογή αποτελεί μέρος μια γενικής στρατηγικής του οικογενειακού εισοδήματος, ώστε να διαφοροποιήσει / εκτρέψει τους κινδύνους και να εξασφαλίσει ρευστότητα με τη μορφή πίστωσης και ασφάλειας από τις αποτυχίες της αγοράς. Κάτω από τις προοπτικές των *“νέων οικονομιών για την μετανάστευση”*, οι οικονομικές δραστηριότητες στον τόπο καταγωγής και στο εξωτερικό μπορεί να είναι συμπληρωματικές μεταξύ τους.

Οι υπερασπιστές των *“νέων οικονομιών για την μετανάστευση”* εντοπίζουν επίσης μια σχετική στέρηση σαν έναν επιπλέον λόγο μετανάστευσης.

Εδώ, από την άποψη της σχετικής οικονομικής θέσης, όσο φτωχότερη είναι μια οικογένεια σε σύγκριση με τις υπόλοιπες στην ίδια κοινότητα που ζούνε, τόσο περισσότερα κίνητρα δημιουργούνται για να μεταναστεύσει. Έτσι, όχι μόνο η φτώχεια αποτελεί σημαντικό στοιχείο, αλλά η σχετική φτώχεια ή οι ανισότητες που παρατηρούνται σε συγκεκριμένη οικογένεια-νοικοκυριό σε σχέση με τα υπόλοιπα νοικοκυριά μέσα στην ίδια κοινότητα.

Τελικά από τη θεωρία των κοινωνικών δικτύων - στην οποία η αύξηση των κοινωνικών δικτύων μειώνει το κόστος και τον κίνδυνο που σχετίζονται με τη μετανάστευση - και τη θεωρία της σωρευτικής πρόκλησης - στην οποία κάθε περίπτωση μετανάστευσης μεταμορφώνει το άτομο, το νοικοκυριό, και το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο έχουν παρθεί αποφάσεις μετανάστευσης - προκύπτει ότι η μετανάστευση αποκτά δική της υπόσταση και πραγματικές συνθήκες, (όπως η φτώχεια), ενώ μειώνεται το ενδιαφέρον γι' αυτήν με την πάροδο του χρόνου.

Ορισμένοι συγγραφείς δέχονται την ύπαρξη μιας σχέσης ανεστραμμένου-U μεταξύ εισοδήματος και μετανάστευσης, όπου η φτώχεια και το χαμηλό εισόδημα παίζουν ένα ρόλο που τροφοδοτεί τις μεταναστευτικές ροές, αλλά επίσης - σε ακραίες περιπτώσεις - λειτουργεί σαν περιορισμός στην περίπτωση σταθερών εξόδων μεταφοράς σχετιζομένων με μεταναστεύσεις μεγάλων αποστάσεων.

Σε μικρο-επίπεδο, πολυάριθμες μελέτες έχουν καταδείξει ότι δεν είναι απαραίτητο οι φτωχότεροι να μεταναστεύουν στο εξωτερικό, λαμβάνοντας υπόψη το σχετικά υψηλό κόστος, καθώς επίσης και το βαθμό εκπαίδευσης που απαιτεί, αυτός ο τύπος της μετανάστευσης.

Ο Stecklov et al. (2004) χρησιμοποιώντας στοιχεία από πίνακες, εκτιμά ότι προϋπάρχον πλούτος και εκπαίδευση συνδέονται θετικά με τη μετανάστευση στις ΗΠΑ από το Μεξικό και αρνητικά αναφορικά με την εσωτερική μετανάστευση.

Ο Davis et al. (2002), επίσης για το Μεξικό, βρίσκει ότι αυτή η εκτίμηση είναι ιδιαίτερα αληθινή για την εσωτερική μετανάστευση στο Μεξικό, σε σχέση με την απασχόληση στη γεωργία και τις απολαβές που προκύπτουν.

Ο Stampini et al. (2005) χρησιμοποιώντας παρόμοιες μεθόδους δε βρήκε πειστικά στοιχεία ότι αυτά τα αποτελέσματα ισχύουν και για την Αλβανία.

Στην μακρο-θεώρηση, αυτή η θεωρία θέτει σαν αξίωμα ότι η οικονομική άνθηση και ανάπτυξη στην πραγματικότητα τροφοδοτούν τη μετανάστευση σε μια αρχική φάση, αντισταθμίζοντας κάθε διαφορά στο ύψος των μισθών που πιθανόν θα συνδεόταν με την ανάπτυξη (Faini and Venturini, 1993, Hatton and Williamson, Adams and Page, 2003, McKenzie and Rapoport, 2003, Clarke et al., 2004). Ο Lucas (2004) αμφισβητεί με ένταση την προαναφερθείσα άποψη, υποβιβάζοντας τη σημασία της σε πολύ χαμηλά επίπεδα εισοδήματος, εξετάζοντας την εγκυρότητα των στοιχείων που έχουν χρησιμοποιηθεί από κάποιες μελέτες που υποστηρίζουν την υπόθεση του ανεστραμμένου-U.

Μια άλλη σειρά βιβλιογραφίας, ερευνά την αντίστροφη συνέπεια, πως δηλαδή η μετανάστευση επηρεάζει τη φτώχεια (ευημερία) στη χώρα προορισμού.

Μια άποψη-κλειδί στην περίπτωση αυτή είναι η επιλεκτική μετανάστευση.

Εάν η ενδεχόμενη συμμετοχή στην ανάπτυξη αυτών που δε μεταναστεύουν είναι χαμηλότερη από αυτούς που μεταναστεύουν, η εν δυνάμει ανάπτυξη μιας περιοχής ίσως μειωθεί με την μετανάστευση.

Εν τούτοις, άλλες επιδράσεις πιθανόν να λαμβάνουν χώρα, όπως το γεγονός ότι η μετανάστευση ίσως δημιουργήσει πόρους για επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο στον τόπο καταγωγής τους, ή οι πιθανές θετικές επιπτώσεις από τα εμβάσματα που εισρέουν στην οικονομία των περιοχών που προορίζονται αυτά. Ποια επίδραση θα επικρατήσει είναι μια εμπειρική υπόθεση.

Οι Adams και Page (2003) βρήκαν στοιχεία με τη χρήση μακρο-θεώρησης (όπως η συμμετοχή των εμβασμάτων στο ΑΕΠ της χώρας), ότι η εξωτερική μετανάστευση και τα εμβάσματα έχουν ισχυρό αντίκτυπο στη μείωση της φτώχειας, ιδιαίτερα όταν εξετάζεται η δριμύτητα και το βάθος της φτώχειας.

2.3. Μετανάστευση.

Τα στοιχεία για το παρακάτω κείμενο έχουν ληφθεί από τη Γενική Απογραφή Πληθυσμού και Νοικοκυριών του 2001, από το Institute of Statistics of Albania, INSTAT.

Από τα στοιχεία του INSTAT για τη Γενική Απογραφή του 2001 στην Αλβανία, εκτιμάται ότι σχεδόν 600.000 Αλβανοί πολίτες έχουν εγκαταλείψει τη χώρα και ζούνε στο εξωτερικό. Στην Ελλάδα ζει η πλειονότητα, πάνω από 430.000 άτομα, ενώ στην Ιταλία εκτιμάται ότι ο αρχικός αριθμός των 144.120 ατόμων έχει αυξηθεί και είχε φτάσει στους 233.616 μέχρι το 2003 (Carletto et al., 2004 and Caritas, 2004).

Στα νούμερα αυτά δεν περιλαμβάνεται ο αριθμός των προσωρινών μεταναστών που μετακινούνται προς τις γειτονικές χώρες, κυρίως προς την Ελλάδα, για σύντομη παραμονή λίγων εβδομάδων ή και μερικών μηνών το χρόνο.

Μεγάλες εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού στην Αλβανία, παρατηρήθηκαν στη δεκαετία του 1990, χωρίς να τους δοθεί σοβαρή προσοχή και να αξιολογηθούν από τους ερευνητές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Απογραφής του 2001 τρεις στους δέκα κατοίκους των Τιράνων είχαν εγκατασταθεί εκεί ήδη από το 1989, ενώ το ποσοστό διαφοροποιείται ελαφρώς για την περιοχή του Durres (Carletto et al., 2004).

Ο πληθυσμός της πρωτεύουσας της χώρας αυξήθηκε κατά 41% μεταξύ των δύο Απογραφών 1989 και 2001, ενώ στις νότιες περιοχές του Delvine και των Saranda,

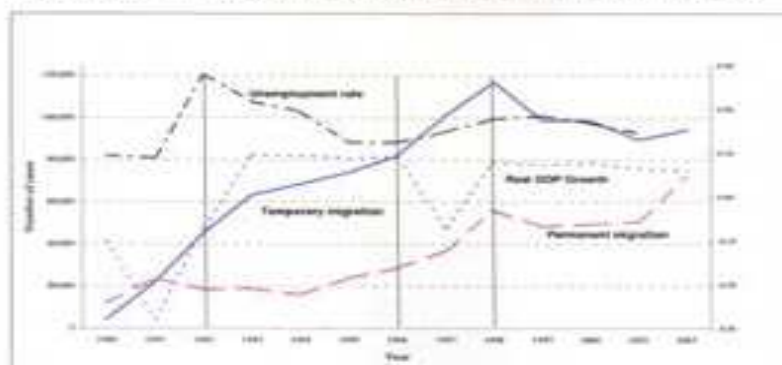
στα σύνορα με την Ελλάδα, ο πληθυσμός μειώθηκε στα 55% και 45% αντίστοιχα (INSTAT, 2002).

Οι μεταναστευτικές ροές στην Αλβανία ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων που τις δημιούργησαν και τις προσέλκυσαν («push and pull factors»), που λειτούργησαν τόσο σε ατομικό, όσο και σε επίπεδο νοικοκυριού, σε επίπεδο κοινότητας και τελικά σε εθνικό επίπεδο. Οι συσχετίσεις μεταξύ των δύο ειδών παραγόντων που δημιούργησαν τα μεταναστευτικά ρεύματα με το επίπεδο αναφοράς που χρησιμοποιήθηκε, συν τω χρόνω μεταβλήθηκαν. Για να μελετηθούν οι μεταναστευτικές ροές, γίνεται μια υποδιαίρεση αυτών σε τέσσερις χρονικές περιόδους, όπως παρουσιάζονται στο Γράφημα 1.

Γράφημα 1.: Ροές και Δυναμικό προσωρινής και μόνιμης μετανάστευσης στην Αλβανία, περίοδο 1990-2002.

FIGURES

Figure 1. Flows and stocks of temporary and permanent migration, 1990-2002

Sources: IMF, World Economic Outlook, Sept. 2002; LSMS 2002. Reproduced from Stampiri et al., (2005).

ΠΗΓΗ: Alberto Zezza, Gero Carletto, Benjamin Davis, March 2005, ESA Working Paper No. 05-02 "Moving away from Poverty. A Spatial Analysis of Poverty and Migration in Albania"

Η Πρώτη Περίοδος ξεκινάει με την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία από το 1990 μέχρι το 1992. Η μετανάστευση είχε απαγορευτεί επίσημα κατά την περίοδο της κομμουνιστικής διακυβέρνησης της χώρας και η πολιτική και οικονομική αστάθεια που δημιουργήθηκε στη χώρα μετά την πτώση του καθεστώτος, οδήγησε σε έξαρση των μετακινήσεων των Αλβανών προς τρίτες χώρες.

- Από το 1993 έως και το 1996, όπου και παρατηρήθηκε πολιτική και οικονομική σταθερότητα, με μείωση της ανεργίας, μια σειρά από παράγοντες συνέβαλαν στην αύξηση του αριθμού των μεταναστών προς το εξωτερικό. Οι παράγοντες που

συνέβαλαν αυτή την περίοδο στην αύξηση της εξωτερικής μετανάστευσης, περιελάμβαναν συνεχή φτώχεια και ανεργία, συρρίκνωση του δημόσιου τομέα, ελλιπή πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και υποδομές καθώς και σοβαρές διαφοροποιήσεις στους μισθούς και στην υγεία μεταξύ της Αλβανίας και των υπολοίπων γειτονικών χωρών της που ανήκουν στη Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος αποταμίευσης με τη μορφή της “πυραμίδας” στα τέλη του 1996, δημιούργησε μαζικά κύματα εξωτερικής μετανάστευσης, η οποία αντιστοιχούσε στην κορύφωση του φαινομένου της προσωρινής και μόνιμης μετανάστευσης που παρατηρήθηκε, στη διάρκεια της οποίας το μέγεθος των πρώτων προσωρινών μεταναστευτικών ρευμάτων αυξήθηκε απότομα, όπως παρουσιάζεται στο πιο πάνω Γράφημα 1.

- Τέλος από το 1999 έως το 2000 η οικονομία της χώρας σταθερά αποκαθίσταται. Η επιστροφή στην πολιτική σταθερότητα και ασφάλεια καθώς και στην οικονομική ανάπτυξη βοήθησαν να χαλιναγωγηθούν και να σταθεροποιηθούν τα μεταναστευτικά ρεύματα, παρόλο που παρέμεναν σε υψηλά επίπεδα.

3. Συγκρούσεις και Μετανάστευση

3.1. Εισαγωγή.

Το 1990 αποτέλεσε σημαντική χρονιά πολιτικών και κοινωνικό-οικονομικών εξελίξεων για την Αλβανία. Παρουσιάσθηκαν έντονες και σοβαρές πολιτικές αντιδράσεις και ανατροπές που σχετίστηκαν με το υπάρχον κομμουνιστικό καθεστώς διακυβέρνησης.

Οι αντιδράσεις προκλήθηκαν κυρίως από την παντελή έλλειψη ελευθεριών σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής των πολιτών της και δημιούργησαν ανατροπές τόσο στην οικονομία όσο και στις κοινωνικές δομές της χώρας. Δημιουργήθηκε όμως και μια εποχή που χαρακτηρίστηκε από γενικευμένη πολιτική αστάθεια και ανασφάλεια. Στα πλαίσια αυτά, η αιτιολογημένη αλληλεπίδραση που διαφάνηκε ανάμεσα στα πιο εμφανή γεγονότα που κατεγράφησαν τότε, δηλαδή στις συγκρούσεις και στις μεταναστευτικές κινήσεις (εσωτερικές και εξωτερικές), άρχισε να ισχυροποιείται.

Η μελέτη της αλληλεπίδρασης που παρουσιάστηκε μεταξύ των συγκρούσεων και των μεταναστευτικών κινήσεων θεωρείται απαραίτητη, για να αναπτυχθούν πολιτικές σταθερότητας με συνοχή και αποτελεσματικότητα. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μια συντονισμένη προσέγγιση μεταξύ των μεταναστευτικών πολιτικών και των δράσεων για την αντιμετώπιση και πρόληψη των συγκρούσεων. Οι δύο αυτές πολιτικές δεν μπορούν πλέον να μη συσχετίζονται, ιδιαίτερα σε περιοχές, όπου διαθέτουν και υψηλό δυναμικό μετανάστευσης, αλλά και υψηλό δυναμικό για κάθε είδους συγκρούσεις, όπως στις χώρες της Μεσογείου.

Η πιθανή σχέση ανάμεσα στις δύο αυτές δυναμικές που παρουσιάζονται είναι πολύπλοκη. Για να σκιαγραφηθεί προσωρινά και με υπό συνθήκη μια τυπολογία για τη σχέση μεταξύ συγκρούσεων και μετανάστευσης, τέσσερις τύποι αιτιολογημένης συσχέτισης μπορούν να προσδιοριστούν:

A) “Εξαναγκασμένες” μαζικές μεταναστεύσεις σαν αποτέλεσμα συγκρούσεων. Μεταναστευτικές κινήσεις που προκαλούνται από τις συγκρούσεις που επικρατούν σε μια περιοχή ή χώρα, έχουν σημαδέψει με δραματικό τρόπο τη σύγχρονη Ευρώπη.

B) “Εξαναγκασμένες” μαζικές μετακινήσεις σαν αποτέλεσμα των συγκρούσεων. Τούτο έγινε ιδιαίτερα εμφανές και με δραματικό τρόπο από τον αυξανόμενο αριθμό των σύγχρονων συγκρούσεων, όπου το “εθνικό στοιχείο” χρησιμοποιήθηκε σαν πρόφαση ταυτόχρονα για την εξάπλωση της βίας, αλλά και σα νομιμοποιητικός παράγοντας πολιτικών “ελίτ”, που δε διέθεταν δημοκρατική βάση.

Γ) Μαζική μετανάστευση σαν παράγοντας επιδείνωσης ή σαν η γενεσιουργός αιτία των συγκρούσεων.

Μαζικές μεταναστεύσεις, όποια κι’ αν η αιτία που τις προκαλεί, είναι παράγοντας αποσταθεροποίησης τόσο για τη χώρα από όπου προέρχονται, όσο και για χώρα \ ες υποδοχής των. Το ακριβές μέγεθος του δυναμικού αποσταθεροποίησης που δημιουργείται από τέτοιου είδους μαζικές κινήσεις εξαρτάται από αρκετές μεταβλητές, όπως είναι το μέγεθός τους, η σύνθεσής τους, η ταχύτητά τους, ο βαθμός προβλεψιμότητάς τους, κ.ά.

Δ) Μαζικές μετακινήσεις σαν παράγοντας αποφόρτισης και σαν εναλλακτική λύση για τον τερματισμό των συγκρούσεων.

Οι μαζικές μεταναστεύσεις μπορεί να θεωρηθούν ‘‘η λύση’’ ή τουλάχιστον τμήμα αυτής για τον τερματισμό των συγκρούσεων. Σε περιόδους έντασης και αποσταθεροποίησης, η μετανάστευση μπορεί να παίζει ρόλο σταθεροποιητικό με διάφορους τρόπους: όπως π.χ. να ανακουφίσει πολιτικές και κοινωνικές εντάσεις σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, να αποτρέψει ένοπλες συγκρούσεις, όπου θεωρείται παράγοντας ή τουλάχιστον έτσι χρησιμοποιείται σε κάθε ‘‘σχέδιο ειρήνευσης’’, που υπαινίσσεται μεταφορά ομάδων πληθυσμού σαν εργαλείο για τη διατήρηση της ειρήνης. Είναι ένα πραγματικό, αλλά και αμφιλεγόμενο μοντέλο μεσολάβησης που απειλεί τελικά να νομιμοποιήσει την κατάσταση της περίπτωσης Β.

3.2. Η Μεταβατική Περίοδος στην Αλβανία και η Μετανάστευση.

Μέσα στη λεκάνη της Μεσογείου, η Αλβανία, ιδιαίτερα η μετά-κομμουνιστική Αλβανία, κατέχει σημαντική θέση, παρόλο που είναι η πιο μικρή από τις υπόλοιπες χώρες των Βαλκανίων. Η Αλβανία διαθέτει το υψηλότερο πραγματικό ποσοστό μετανάστευσης, αλλά και την υψηλότερη τάση για μετανάστευση (‘Migration Information Programme, Profiles and Motives of Potential Migrants from Albania’ IOM, June 1995), όπου στα τέλη του 1996, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του UNDP, 350.000 άτομα σταθερά εξήλθαν από τη χώρα για μόνιμη εγκατάστασή τους στο εξωτερικό.

Επίσης, η Αλβανία από το 1991 και έπειτα αναδείχθηκε σαν μια από τις πιο σημαντικές ‘‘χώρες διέλευσης’’ για την παράνομη μετανάστευση από Χώρες-Μέλη της ΕΕ προς την ΕΕ.

Η κεντρική θέση την οποία κατέχει στη Βαλκανική Χερσόνησο, αλλά και η σημασία του φαινομένου της μετανάστευσης στην πρόσφατη ιστορία της χώρας, δεν μπορούν να ερμηνευθούν χωρίς να εκτιμηθεί η παράξενη πορεία της πολιτικής μετάβασης της χώρας, καθώς και το δραματικά υψηλό συγκρουσιακό επίπεδο που διαθέτει. Οι εσωτερικές συγκρούσεις και η πολιτική αστάθεια και ανασφάλεια είναι θεμελιώδη χαρακτηριστικά για μια πιο πλήρη κατανόηση του ακανόνιστου μοντέλου της μετανάστευσης από και διαμέσου της Αλβανίας. Για τους λόγους αυτούς, η Αλβανία θεωρείται σαν η πιο κατάλληλη βαλκανική χώρα για την ανάλυση και μελέτη της αλληλεπίδρασης μεταξύ των συγκρούσεων και των μαζικών μεταναστευτικών κινήσεων.

Έτσι, πέντε (5) κύρια στάδια μπορούν να προσδιοριστούν για τη μελέτη των μεταναστευτικών κινήσεων στην πρόσφατη ιστορία της χώρας.

I. 1990: Το στάδιο των διαμαρτυριών – πρώτες κινήσεις μετανάστευσης.

II. 1991-1992: Το στάδιο της μη ελεγχόμενης μετανάστευσης.

III. 1993-1996: Το στάδιο της “εκλογικευμένης” μετανάστευσης.

IV. 1997-Το στάδιο της μεταναστευτικής φυγής.

V. Περίοδος 1998-2002.

Αναλυτικά, στο κείμενο που ακολουθεί, παρουσιάζονται οι πέντε περίοδοι της μετανάστευσης στην Αλβανία.

I. 1990: Το στάδιο των διαμαρτυριών – πρώτες κινήσεις μετανάστευσης.

Κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης κομμουνιστικής διακυβέρνησης των χωρών του πρώην Ανατολικού μπλοκ, ο εκπατρισμός των πολιτών τους και η φυγή τους σε άλλες χώρες της Ευρώπης ή στις ΗΠΑ και στον Καναδά, θεωρούνταν καταδικαστέα και εγκληματική πράξη. Στην περίπτωση της Αλβανίας, τέτοιου είδους κινήσεις και περιορισμοί είχαν πιο αυστηρές επιδράσεις στη ζωή των πολιτών της, εξαιτίας του μικρού μεγέθους της χώρας αλλά και της αυστηρής απομόνωσης σε σχέση με τις υπόλοιπες γειτονικές της χώρες και όχι μόνο. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της πολιτικής των “κλειστών συνόρων” ενισχύονταν και από τους εξίσου αυστηρούς περιορισμούς στις εσωτερικές κινήσεις του πληθυσμού από περιφέρεια σε περιφέρεια για να διατηρηθεί το τεχνητά υψηλό ποσοστό αγροτικού πληθυσμού (64% το 1990), το πιο υψηλό σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες όχι μόνο της Νότιας Ευρώπης αλλά και της Βόρειας και Κεντρικής. Με αυτόν τον τρόπο το κομμουνιστικό καθεστώς επεδίωκε να ελέγχει κοινωνικά και πολιτικά τη χώρα, αλλά και να αυξήσει την παραγωγικότητα στο γεωργικό τομέα. Τα αποτελέσματα των περιορισμών του καθεστώτος τελικά κατέδειξαν ότι δεν είχαν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, διότι μετά την πτώση του και την πολιτική κρίση του 1991, η αγροτική οικονομία της χώρας κατέρρευσε αμέσως και μαζικά κύματα του αγροτικού πληθυσμού της μετακινήθηκαν προς τα αστικά κέντρα της χώρας.

Εξαιτίας λοιπόν όλων των περιορισμών στις μετακινήσεις του πληθυσμού της χώρας, στο εσωτερικό της, πολύ δε περισσότερο στο εξωτερικό με τον εκπατρισμό

των πολιτών της, που ήταν παράνομη και εγκληματική πράξη, τα πρώτα μαζικά επεισόδια αντίδρασης που δημιουργήθηκαν στην αρχή της πολιτικής κρίσης του 1990 επέλεξαν σα στόχο την αυστηρή νομοθεσία για τον εκπατρισμό.

Τον Ιούλιο του 1990, 5.000 περίπου διαδηλωτές στα Τίρανα ζητούσαν πολιτικό άσυλο σε διάφορες Πρεσβείες, όπως της Ιταλίας, της Δημοκρατίας της Γερμανίας, και σε άλλες δυτικές χώρες, απαιτώντας έγκυρα διαβατήρια και έγκριση για να εισέλθουν στις χώρες αυτές.

Η κρίση δεν διήρκεσε πολύ και μετά από μερικές ημέρες οι Αλβανικές Αρχές υποχώρησαν και επέτρεψαν τους πρώτους πολίτες της να μεταναστεύσουν σε Ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Γερμανία, Τσεχοσλοβακία, κ.ά.), όπου τους χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο.

II. 1991-1992: Το στάδιο της μη ελεγχόμενης μετανάστευσης.

Από το τέλος του 1990 και μετά όπου η πολιτική μετάβαση σε φιλελεύθερο καθεστώς με την εκδημοκράτηση των θεσμών της χώρας είχε ξεκινήσει επίσημα πλέον, τα μεταναστευτικά ρεύματα έφτασαν σε υψηλά επίπεδα συχνότητας σε σχετικά μικρή χρονική περίοδο.

Σύμφωνα με τους πιο αυστηρούς υπολογισμούς και κατά την έναρξη της τρίχρονης μεταβατικής πολιτικής περιόδου της Αλβανίας μέχρι το 1993, άνω των 500.000 ατόμων εγκατέλειψαν την χώρα (estimated by H. Van der Pol for UNDP, quoted in: UNDP, *Human Development Report – Albania*, 1995, σελ. 6), με την τάση για μετανάστευση να αυξάνεται συνεχώς.

Σε μια Έρευνα σε δείγμα 1.000 περίπου ατόμων που πραγματοποιήθηκε το 1992 στην Αλβανία, από το *International Organisation for Migration (IOM)* τα αποτελέσματα που εξήχθησαν ήταν άκρως εντυπωσιακά. Στην ερώτηση: «αν θα έφευγαν από τη χώρα τους για μερικούς μήνες για να δουλέψουν αλλού» το 77% των συνολικών απαντήσεων ήταν θετικές, ενώ η ποσοστωση γίνεται ίση με 71% όταν η ίδια ερώτηση αναφέρεται αντί σε μερικούς μήνες, για λίγα χρόνια. Όταν όμως η ερώτηση αφορά την πιθανότητα να φύγουν από τη χώρα τους για το υπόλοιπο της ζωής τους και για μόνιμη εγκατάσταση σε άλλη χώρα, το ποσοστό γίνεται ίσο με 21% ('Migration Information Programme, Profiles and Motives of Potential Migrants from Albania' IOM, June 1995, σελ. 19-20).

Ήδη από την πρώτη φάση των μεταναστευτικών ρευμάτων που παρουσιάστηκαν στην Αλβανία, η Ιταλία και η Ελλάδα ήταν οι προνομιούχοι προορισμοί των κινήσεων αυτών. Οι περιοχές της Αλβανίας από όπου προέρχονταν οι κινήσεις αυτές, ήταν διαφορετικές για κάθε μία από τις δύο χώρες προορισμού. Ενώ η μετανάστευση για την Ιταλία προέρχονταν κυρίως από τις κεντρικές περιοχές της Αλβανίας, οι μετανάστες με προορισμό την Ελλάδα, προέρχονταν από τις νότιες περιοχές της, ιδιαίτερα δε αυτές που συνόρευαν με την Ελλάδα, που κατοικούνταν από μειονότητα ορθόδοξων Ελλήνων. Σε αντίθεση, οι βόρειες και οι βόρειο-ανατολικές περιοχές της Αλβανίας δεν επηρεάστηκαν τόσο πολύ από την μετανάστευση (UNDP, Human Development Report – Albania 1995, σελ. 7), στην πρώτη αυτή καταγεγραμμένη φάση των μαζικών μεταναστευτικών κινήσεων στη χώρα.

Η εικόνα άλλαξε μέσα στα επόμενα χρόνια και όλες οι περιοχές της Αλβανίας έχασαν σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού τους εξαιτίας της μετανάστευσης, με τις μεγαλύτερες απώλειες να παρουσιάζονται στις νότιες περιοχές της, κοντά στα Ελληνό-Αλβανικά σύνορα, καθώς και στα βόρειο-ανατολικά της χώρας (World Bank, ‘Albania. Growing out of Poverty’, September 1997, σελ. 3).

Οποιαδήποτε και αν ήταν η γεωγραφική περιοχή προέλευσης των μετακινήσεων, όπως επίσης και ο τελικός προορισμός αυτών των μετακινήσεων, η μετανάστευση στην Αλβανία στα αρχικά της στάδια, είχε έναν έντονα μη ελεγχόμενο χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να δημιουργήσει εντάσεις στις σχέσεις της χώρας, τόσο με την Ελλάδα, όσο και με την Ιταλία.

Χαρακτηριστικά, τον Ιούνιο του 1993, η Ελληνική Κυβέρνηση απαντώντας στην απέλαση ενός Έλληνα ορθόδοξου ιερέα της Ελληνικής μειονότητας, που κατηγορήθηκε για ‘Ελληνική προπαγάνδα’, απελαύνει αρκετούς χιλιάδες Αλβανούς μη νόμιμους μετανάστες, που προέρχονταν κυρίως από τις νότιες περιοχές της γειτονικής χώρας και στα σύνορά της με την Ελλάδα. Παρόμοιο περιστατικό συνέβη και το Σεπτέμβριο του 1994, όταν η Ελλάδα απάντησε στην καταδίκη πέντε (5) Ελλήνων μειονοτικών με τον ισχυρισμό ότι ήταν τρομοκράτες, με την απέλαση 70.000 περίπου μη νόμιμων Αλβανών μεταναστών. Η ένταση στις διπλωματικές σχέσεις Ελλάδας και Αλβανίας, αποφορτίστηκε στα τέλη του ίδιου έτους, χάρη στη μεσολάβηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι διπλωματικές σχέσεις της Αλβανίας με την Ιταλία διαταράχθηκαν και αυτές την ίδια περίοδο, όταν στο πρώτο ήμισυ του 1991, δύο “επιτυχή” μαζικά μεταναστευτικά ρεύματα προσφύγων από την Αλβανία, στοιβαγμένοι σε παλιά πλοία, πλησίασαν τις ακτές της Απουλίας στην Ιταλία, προερχόμενοι από το λιμάνι του Durres.

Το πρώτο μεγάλο κύμα τον Μάρτιο του 1991, αποτελούνταν από 23.000 περίπου άτομα και έγινε δεκτό από τις Ιταλικές Αρχές, όπου ενώ δεν τους δόθηκε άσυλο, θεωρούμενοι ως πρόσφυγες, τους δόθηκαν κατ’ εξαίρεση, άδειες παραμονής σαν εργάτες.

Το δεύτερο μεγάλο ρεύμα προσφύγων, τον Αύγουστο του ίδιου έτους, αποτελούμενο από 20.000 περίπου άτομα, δεν έτυχε της ίδιας αντιμετώπισης από τις Ιταλικές Αρχές και αμέσως προωθήθηκαν για επαναπατρισμό, χωρίς να γίνει καμία εξαίρεση, πειθόμενοι είτε με οικονομικά κίνητρα, είτε με πιεστικό τρόπο. Η αντίδραση αυτή, που δικαιολογήθηκε επίσημα, διότι είχε βελτιωθεί η πολιτική και οικονομική κατάσταση στην Αλβανία από το Μάρτιο και μετά, επικρίθηκε έντονα σαν παραβίαση των διεθνών κανόνων και νόμων που απαγορεύει τις μαζικές απελάσεις.

III. 1993-1996: Το στάδιο της “εκλογικευμένης” μετανάστευσης.

Η περίοδος της ασταθούς οικονομικής ανάπτυξης που δημιουργήθηκε στην Αλβανία από το 1993 έως το 1995 είχε διαφορετικό αντίκτυπο, τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική μετανάστευση στη χώρα.

Οι εσωτερικές μεταναστεύσεις εντάθηκαν και έφτασαν στο αποκορύφωμά τους προερχόμενες κυρίως από τις ορεινές βόρειο-ανατολικές επαρχίες της Αλβανίας προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως Durres, Tirane, Shkoder, αλλά και Elbasan, Pogradec, Kruje. Ανεπίσημες εκτιμήσεις αναφέρουν ότι κατά την περίοδο 1992-1995, ο πληθυσμός των Τιράνων σχεδόν διπλασιάστηκε και από 300.000 περίπου κατοίκους, έφτασε περίπου στις 550.000 κατοίκους.

Αντίθετα την περίοδο αυτή, οι εξωτερικές μεταναστεύσεις μειώθηκαν και “εκλογικεύτηκαν”. Δημιουργήθηκαν δηλαδή δύο τάσεις μείωσης και “εκλογίκευσης” των μεταναστευτικών κινήσεων, που μπορούν να αναλυθούν ξεχωριστά.

Στα τέλη του 1996, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του UNDP, 350.000 Αλβανοί πολίτες έφυγαν από τη χώρα και αναζήτησαν μόνιμη εγκατάσταση σε άλλες χώρες (UNDP, Albania Human Development Report, 1996). Με αναφορά τα τέλη του 1993, η αύξηση αυτή είναι μετριοπαθής, γύρω στα 50.000 άτομα.

Δύο είναι οι κύριες αιτίες για τη μείωση που παρουσιάστηκε την περίοδο αυτή:

(1) Ο ένας λόγος είναι η εξασθένηση των παραγόντων που προσέλκυαν / ουν την μετανάστευση (“pull factors”), καθώς ενισχύθηκαν τα μέτρα ελέγχου στα σύνορα των χωρών που θεωρούνται πρωταρχική επιλογή των μεταναστών.

(2) Ο άλλος λόγος είναι ότι φάνηκε πως εξασθένησε και η πίεση για μετανάστευση.

Από μια δεύτερη Έρευνα που διεξήχθη από το IOM το 1995, τρία χρόνια μετά την πρώτη, το ποσοστό των ατόμων που έκριναν ότι «πιθανώς» να έφευγαν από την χώρα τους για λίγους μήνες ή για λίγα χρόνια, μειώθηκε σημαντικά από 77% σε 54% και από 71% σε 57% αντίστοιχα. Η Έρευνα κατέδειξε ότι η κοινωνία της Αλβανίας έχει παρουσιάσει κρίσιμη και σημαντική μεταβολή αναφορικά με την ανάγκη να εγκαταλείψουν οι πολίτες τη χώρα τους και να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαμονής σε άλλες χώρες. Το αποτέλεσμα της Έρευνας κατέληξε στη διαπίστωση ότι ενώ οι παράγοντες που προκαλούν τη μετανάστευση (“push factors”) παραμένουν ακόμα ισχυροί και έντονοι, σε σχέση με τα στοιχεία και τα αποτελέσματα της πρώτης Έρευνας το 1992, οι παράγοντες που ελκύουν τη μετανάστευση (“pull factors”) και η πρόκληση για το δυτικό τρόπο ζωής, φαίνεται να χάνουν την αξία και την αρχική σημασία που τους είχαν προσδώσει (‘Migration Information Programme, Profiles and Motives of Potential Migrants from Albania’ IOM, June 1995, σελ. 10).

Μερικώς παρουσιάζεται μια σταθεροποίηση των πιέσεων για μετανάστευση από την Αλβανία προς τρίτες χώρες και η παραμονή των κατοίκων της στη χώρα τους. Η τάση αυτή σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη που παρατηρήθηκε στο εσωτερικό της χώρας την ίδια περίοδο, αλλά και με το γεγονός ότι οι μετανάστες που είχαν φύγει με το “πρώτο κύμα” ήδη είχαν ξεκινήσει να στέλνουν στους συγγενείς τους εμβάσματα για να ενισχύουν οικονομικά τις οικογένειές τους. Η εισροή εσόδων με τη μορφή εμβασμάτων προς την Αλβανία θεωρήθηκε και σαν παράγοντας που συγκράτησε αρκετό πληθυσμό στη χώρα και ανέστειλε ή και απέτρεψε την τάση για

να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να βρεθούν κοντά στους συγγενείς τους που είχαν εγκατασταθεί σε άλλες χώρες.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του UNDP (Albania Human Development Report, 1995) ο λόγος εμβάσματα προς Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (GDP) ήταν ίσος προς 60% το 1992 και σταθεροποιήθηκε από τότε και έπειτα γύρω στο 25% το 1995.

Πέραν όμως από τη μείωση της τάσης και πίεσης για μετανάστευση, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, σε αυτή την φάση μελέτης των μεταναστευτικών ρευμάτων, αποτελεί και η “εκλογίκευση” τους.

Η “εκλογίκευση” των μεταναστεύσεων έχει δύο διαφορετικές έννοιες και αναφέρεται σε ατομικό και σε ομαδικό επίπεδο.

- Στο ατομικό επίπεδο, η “εκλογίκευση” της μετανάστευσης σημαίνει ότι για τη μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού της χώρας, η θέση και απόφασή τους για να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να μεταναστεύσουν γίνεται κατόπιν ώριμης σκέψης και με συνυπολογισμό όλων των παραμέτρων σε μια πιο ρεαλιστική και πραγματική βάση. Κατά συνέπεια, η επιλογή τους για να μεταναστεύσουν υπόκειται σε πιο αυστηρή κρίση και απόφαση.

Επιπλέον, η ωριμότητα σε ατομικό επίπεδο για τα μεταναστευτικά τους σχέδια, έχει αλλάξει. Ενώ στα πρώτα κύματα μετανάστευσης, η απόφαση για μετανάστευση ήταν «ένα βήμα μέσα στο σκοτάδι», χωρίς να γνωρίζουν οι μετανάστες τι συνθήκες εργασίας και διαβίωσης θα αντιμετωπίσουν εκτός της χώρας τους, αλλά και χωρίς να γνωρίζουν επίσης πότε θα επιστρέψουν πίσω στην πατρίδα τους, σε αυτή τη φάση των επιλογών τους, η κρίση τους είναι πιο ώριμη και συγκεκριμένη, θεωρώντας ότι η λύση της μετανάστευσης είναι μια προσωρινή λύση, όπως για παράδειγμα εργασία εκτός της χώρας τους μόνο για το καλοκαίρι, ή επίσκεψη σε συγγενείς, ή ακόμη για να ξεκινήσουν αλλού μια επιχείρηση ώστε να τη μεταφέρουν αργότερα στη χώρα τους.

- Στο ομαδικό επίπεδο, η “εκλογίκευση” της μετανάστευσης σημαίνει ότι το φαινόμενο αυτό γίνεται πιο οργανωμένα, όσον αφορά τις νόμιμες αλλά και τις μη νόμιμες κινήσεις προς τις τρίτες χώρες.

Σχετικά με τη νόμιμη μετανάστευση, δύο είναι οι πιο κύριοι και σημαντικοί λόγοι που αναφέρονται.

- Ο πρώτος λόγος αναφέρεται στο γεγονός της επανασύνδεσης των οικογενειών, μέλη των οποίων εργάζονται και διαμένουν στο εξωτερικό.
- Ο δεύτερος λόγος έχει να κάνει με τη χορήγηση αδειών παραμονής για σύντομο χρονικό διάστημα με διάφορες αιτιολογίες, όπως ο τουρισμός, οι επιχειρήσεις, οικογενειακοί λόγοι, κ.λ.π.

Στην Ιταλία για παράδειγμα και για την περίοδο από το 1993-1995 η επανένωση των οικογενειών με τα μέλη της που εργάζονταν εκεί, αποτέλεσε τον κύριο λόγο για την ανάπτυξη νόμιμων οδών μετανάστευσης προς την Ιταλία. Το 1995 η Αλβανική κοινότητα στην Ιταλία αναπτύχθηκε και έγινε η δεύτερη σε μέγεθος κοινότητα μεταναστών αριθμώντας περίπου 34.706 μέλη, με πρώτη αυτή των Μαροκινών ίση με 94.237 μέλη.

Για το 1995, 2.600 αιτήσεις Αλβανών μεταναστών για χορήγηση αδειών εισόδου και παραμονής στη χώρα υποβλήθηκαν στις αρμόδιες τοπικές αρχές, ενώ 1.562 από αυτές εγκρίθηκαν και χορηγήθηκαν άδειες. Σε σύγκριση με τον αριθμό των αιτήσεων που υποβλήθηκαν το προηγούμενο έτος, το 1994 (1.933, ενώ εγκρίθηκαν 1.682) παρατηρείται αύξηση των αιτήσεων που αγγίζει σχεδόν τον διπλάσιο αριθμό. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν ότι η Αλβανική κοινότητα μεταναστών στην Ιταλία ανέπτυξε μια έντονη τάση για να επανασυνδέσει τις οικογένειες με τα μέλη της, γεγονός που υποδεικνύει τη διάθεσή τους για σταθερή και μόνιμη εργασία και εγκατάσταση στη χώρα που τους φιλοξενεί.

Τα στοιχεία για την Ελλάδα είναι συγκεκριμένα και αναφέρονται στα δύο Προγράμματα Νομιμοποίησης που εφαρμόστηκαν από το 1998 και μετέπειτα, έως το 2001. Για το Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης, παρουσιάζονται 240.000 καταγεγραμμένες αιτήσεις Αλβανών μεταναστών για τη χορήγηση προσωρινής άδειας παραμονής για εργασία.

Αναφορικά με τα παράνομα κανάλια της μετανάστευσης από την Αλβανία προς τρίτες χώρες μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο όρος οργανωμένα παράνομα κανάλια, διότι από το 1992 και έπειτα παρατηρήθηκαν και κατεγράφησαν πρωτοβουλίες και δραστηριότητες για τη μεταφορά μη νόμιμων μεταναστών προς άλλες χώρες που μπορεί να χαρακτηριστούν ως επαγγελματικές.

Αντίθετα, το διάστημα 1991-1992 τέτοιου είδους δραστηριότητες για τη μη νόμιμη μετανάστευση αποτελούνταν, είτε από μεμονωμένες και αυτοσχέδιες πρωτοβουλίες, είτε ήταν συλλογική και αυθόρμητη απόφαση, χωρίς οργάνωση.

Το γεγονός όμως της οργάνωσης παράνομων καναλιών μεταφοράς μεταναστών από την Αλβανία σε άλλες χώρες, είχε σημαντικές συνέπειες στο φαινόμενο της μετανάστευσης αυτό καθαυτό.

- Πρώτη συνέπεια είναι ότι τα κύρια σημεία από όπου ξεκινούσαν οι μεταναστευτικές ροές, είναι πια το λιμάνι του Vlore στη νότια παράκτια ζώνη της χώρας, ενώ η πόλη Durres, παρόλο που κατέχει και αυτή σημαντική θέση στα ρεύματα αυτά, έχει χάσει την κεντρικότητά της.
- Η δεύτερη συνέπεια είναι ότι η παράνομη μετανάστευση έγινε κερδοφόρα πράξη / επιχείρηση. Για τη μεταφορά λαθρομεταναστών από το Vlore προς την Ιταλία (π.χ. στις ακτές του Brindisi ή του Lecce ή ακόμα και στο Bari) με δικαίωμα και δεύτερης προσπάθειας σε περίπτωση που συλληφθούν και απελαθούν στην χώρα τους, η τιμή ήταν περίπου 450-750 US \$, ενώ το κόστος ήταν υψηλότερο για λαθρομετανάστες άλλων εθνικοτήτων πλην των Αλβανών, που χρησιμοποιούσαν τη χώρα για διέλευση προς άλλους τελικούς προορισμούς.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η μετανάστευση μπορεί να γίνει πλέον από ορισμένες ομάδες του πληθυσμού της χώρας που διαθέτουν μια σχετικά οικονομική άνεση για να εξασφαλίσουν τα ανάλογα ποσά. Στην ουσία, η μετανάστευση ενός ή περισσοτέρων μελών μιας οικογένειας αποτελεί επένδυση για την οικογένεια, που ανήκει κυρίως στη μεσαία αστική τάξη.

IV. 1997-Το στάδιο της μεταναστευτικής φυγής.

Η παρούσα φάση αποτελεί την αρχή του τέταρτου σταδίου των μεταναστεύσεων στην Αλβανία. Στο στάδιο αυτό, η ανάλυση των στοιχείων είναι εξαιρετικά δυσχερής τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά συνεπεία του χαοτικού και κυρίως του μυστικού (παράνομου) τρόπου που αναπτύχθηκε.

Η κατάσταση που έχει καταγραφεί δε βοηθάει προς την κατεύθυνση αυτή. Παρόλα αυτά, δύο γενικά χαρακτηριστικά και δύο διαφορετικές επιμέρους φάσεις στο στάδιο αυτό μπορούν να εντοπισθούν.

Τα δύο κύρια χαρακτηριστικά που έχουν προσδιοριστεί κατά την περίοδο 1997, είναι τα παρακάτω:

α) Μπορούμε να μιλήσουμε γενικά για τις “εξαναγκασμένες” μεταναστεύσεις.

Η κοινωνική διάκριση μεταξύ “εξαναγκασμένης” μετανάστευσης και εθελοντικής μετανάστευσης είναι προβληματική. Οποσδήποτε όμως είναι ουσιαστικό να αναλυθεί η μεταξύ τους διαφορά για να κατανοήσουμε την αλληλεπίδραση και την αιτιατή σχέση μεταξύ των συγκρούσεων και της μετανάστευσης.

Ο όρος “εξαναγκασμένη μετανάστευση” δεν έχει σαφώς προσδιοριστεί σε γενικές γραμμές σε καμία διεθνή νομοθεσία αλλά ακόμα και σε πολλές από τις εθνικές νομοθεσίες των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο χαρακτήρας της εξαναγκασμένης μετανάστευσης δεν έχει επίσης επαρκώς καθοριστεί, όπως για παράδειγμα στο πλαίσιο της Συνθήκης της Γενεύης το 1951 και στο Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 που τη συνοδεύει, αναφέρεται στο “ατομικό δικαίωμα να ζητήσει άσυλο” ή το καθήκον να παρέχει άσυλο οποιοδήποτε κράτος”. Επιπλέον σε περιφερειακές Συνθήκες η “εξαναγκασμένη” μετανάστευση αποτελεί, υπό προϋποθέσεις, επαρκή λόγο για τη χορήγηση ασύλου. Στη Συνθήκη του 1969 για τα “Προβλήματα των προσφύγων στην Αφρική”, ο ορισμός για τον όρο “πρόσφυγας”, αναφέρει ότι πρόσφυγας θεωρείται «...κάθε άνθρωπος που εξαιτίας εξωτερικών επιθέσεων, κατοχής, ξένης κυριαρχίας ή ακόμα σοβαρής διατάραξης της δημόσιας τάξης και ασφάλειας σε τμήμα ή στο σύνολο της χώρας καταγωγής ή εθνικότητάς του, αναγκάζεται να εγκαταλείψει τον τόπο της συνήθους κατοικίας του με σκοπό να αναζητήσει καταφύγιο σε άλλο τόπο εκτός της χώρας καταγωγής ή εθνικότητάς του...». Με βάση τον ορισμό αυτό, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο όρος “εξαναγκασμένη” μετανάστευση για το χαρακτηρισμό του τέταρτου σταδίου των μεταναστευτικών ρευμάτων στην Αλβανία (Ferruccio Pastore, "Conflicts and Migrations. A Case Study on Albania" – Written Briefing addressed to the Conflict Network of the European Commission) και

β) Δεύτερο κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η αλλαγή του προορισμού των μεταναστευτικών ρευμάτων του 1997. Ο προορισμός πλέον είναι συγκεκριμένος και είναι η Ιταλία. Στην τέταρτη αυτή φάση των μεταναστευτικών ρευμάτων διαφάνηκε ότι η Ελλάδα δεν ήταν πλέον προορισμός μαζικών μεταναστεύσεων σε σχέση με την Ιταλία. Η διαφοροποίηση που παρουσιάστηκε δεν είναι πλήρως αιτιολογημένη και

σίγουρα οι λόγοι της διαφοροποίησης στην αλλαγή του τελικού προορισμού των μεταναστεύσεων εξηγούνται τόσο από γεωγραφικά όσο και από πολιτικά κριτήρια.

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας και της Ιταλίας επηρέασαν στην τέταρτη αυτή φάση την απόφαση για τον τελικό προορισμό των μεταναστεύσεων, αλλά κυρίως το θέμα της αντιμετώπισης των μη νόμιμων μεταναστών σε κάθε μια από τις δύο χώρες επηρέασε σημαντικά την οριστική απόφαση εκείνων που θα μετανάστευαν.

Οι δύο επιμέρους φάσεις για την περίοδο των μεταναστεύσεων στην Αλβανία κατά το 1997, που διαφέρουν στον τρόπο και στη σύνθεση των μεταναστευτικών ροών τους, είναι οι παρακάτω:

α) Από 5 έως 14 Μαρτίου 1997: Σε αυτή την αρχική φάση, οι μετακινήσεις αφορούσαν οικογένειες που προέρχονταν κυρίως από την αστική μεσαία τάξη από την πόλη του Vlore και τα περίχωρα της, οι οποίοι οργάνωσαν μόνοι την αναχώρησή τους, με πλοία που αγόρασαν ειδικά για αυτή την περίπτωση ώστε να ξεφύγουν από τη συνεχιζόμενη βίαια κατάσταση που επικρατούσε.

β) Από 15 Μαρτίου έως το τέλος του μήνα: Σε αυτή τη δεύτερη φάση, τα ρεύματα σταδιακά άλλαξαν γιατί, η έκρυθμη κατάσταση μεταφέρθηκε βορειότερα και το λιμάνι του Durres γίνεται ο κύριος σταθμός μεταφοράς των μεταναστών, ενώ η μεγάλης κλίμακας μεταναστευτικές κινήσεις αρχίζουν να ελέγχονται πλέον από παράνομους ισχυρούς οργανισμούς, οι οποίοι μετατρέπουν την επείγουσα κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στην χώρα, σε επικερδείς επιχειρήσεις.

Επιπλέον, σε αυτή τη φάση, η κοινωνική σύνθεση των μεταναστών έχει αλλάξει και από μεσαίας τάξης αστικές οικογένειες τα ρεύματα πλέον αποτελούνται από μεμονωμένα άτομα νεαρής κυρίως ηλικίας καταγόμενα από τις αγροτικές περιοχές της χώρας ή που είχαν πρόσφατα μετακομίσει στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα άρχισαν να μειώνονται μετά τις 25 Μαρτίου 1997, όταν επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ των Ιταλικών και Αλβανικών Αρχών για περιπολίες Ιταλικών στρατιωτικών σκαφών σε διεθνή και σε Αλβανικά χωρικά ύδατα. Μετά από τη συγκεκριμένη ημερομηνία και ιδιαίτερα μετά και το τραγικό συμβάν της βύθισης του Αλβανικού πλοίου “Kater I Rades” στις 28 Μαρτίου, όπου αρκετά άτομα που επέβαιναν σε αυτό πνίγηκαν, οι μεταναστευτικές ροές μειώθηκαν και τελικά σταμάτησαν. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η μαζική παράνομη είσοδο

Αλβανών μεταναστών με πλοίο στις ακτές της Ιταλίας, τον Μάιο του 1997 (4 Μαΐου), προερχόμενοι από την περιοχή του Shkoder.

Από όλα τα παραπάνω στοιχεία παρουσιάζεται η αλληλεπίδραση μεταξύ των συγκρούσεων και της μετανάστευσης, η οποία είναι περίπλοκη και συσχετίζει τις δύο αυτές μεταβλητές με τις παρακάτω σχέσεις:

(i) Η εξαναγκασμένη μαζική μετανάστευση προέκυψε εξαιτίας των συγκρούσεων που επικρατούσαν στην χώρα.

(ii) Οι μαζικές μεταναστεύσεις λειτούργησαν σαν παράγοντες που επιδείνωσαν τις συγκρούσεις και

(iii) Οι μαζικές μεταναστεύσεις λειτούργησαν και σαν κατευναστικός / ανακουφιστικός παράγοντας για την αποτόνωση των συγκρούσεων.

V. Περίοδος 1998-2002.

Μια πέμπτη φάση των μεταναστεύσεων που καταγράφεται και κωδικοποιείται αναφέρεται στην περίοδο 1998-2002, που ακολουθεί μετά την πολιτική και οικονομική κατάρρευση του 1997 (Flavia Piperno, May 2002, Background paper for the CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational system").

Η Κυβέρνηση του Fatos Nano υλοποίησε ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης και ανασχηματισμού υπό την κηδεμονία της πολυεθνικής δύναμης που έδρευε στην χώρα. Με την υλοποίηση του προγράμματος, η οικονομία ανέκαμψε και το ΑΕΠ (GDP) αυξήθηκε κατά μέση τιμή ίση με 7,40% μεταξύ 1998 και 2001.

Η μετανάστευση συνεχίζεται με μια μέση τιμή, 5.000 περίπου αναχωρήσεις κάθε μήνα από τη χώρα (Council of European Union, June 2000, σελ. 13), με προορισμούς κυρίως την Ιταλία, την Ελλάδα, την Ελβετία και την Γερμανία (μέσω Ιταλίας), αλλά και σε άλλες χώρες, όπως στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στην Αυστραλία.

Οι Αλβανοί φαίνεται πλέον να έχουν διαμορφώσει μια πιο πραγματική και όχι τόσο ελκυστική εικόνα για την Ευρώπη, σε σχέση με την άποψη που επικρατούσε όλο το προηγούμενο διάστημα μέσα στη γενικευμένη πολιτική, οικονομική και κοινωνική αστάθεια και ανασφάλεια που επικρατούσε στην χώρα τους. Η καινούργια άποψη που έχει διαμορφωθεί σχετίζεται και με το πως οι χώρες υποδοχής δέχτηκαν

τους μετανάστες. Δηλαδή, τα αυστηρά μέτρα ελέγχου στα σύνορα, οι αυστηρές πολιτικές που εφαρμόζουν οι χώρες φιλοξενίας τους, ο στιγματισμός τους από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και από την τοπική κοινωνία, αλλά και τα σοβαρά θανατηφόρα ατυχήματα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια της πορείας των μεταναστών, συνέβαλαν στην αλλαγή και διαμόρφωση της νέας αυτής άποψης και θέσης.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής, αποτελεί η μείωση των παράνομων μετακινήσεων προς τις χώρες υποδοχής των μεταναστών.

Ο Οργανισμός United Nation Development Program, εκτιμά ότι το διάστημα μεταξύ 1990-1997 πολλοί από τους Αλβανούς μετανάστες είχαν εγκατασταθεί στις χώρες φιλοξενίας με μη νόμιμο τρόπο. Μέχρι το τέλος του 1997, εκτιμάται ότι από τους 150.000 μετανάστες που ήταν εγκατεστημένοι στην Ιταλία, 82.000 περίπου από αυτούς είχαν δηλωθεί νόμιμα στη χώρα.

Κατά την περίοδο 1998-1999 και για πρώτη φορά την τελευταία δεκαετία των εξωτερικών μεταναστευτικών ρευμάτων που δημιουργήθηκαν στην Αλβανία, η αναλογία νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης άρχισε να εξισώνεται.

Από τους 200.000 περίπου μετανάστες στην Ιταλία, 130.000 από αυτούς εγκαταστάθηκαν στην χώρα με νόμιμο τρόπο, μέχρι το τέλος του 1999. Οι 30.000 από τους τελευταίους συμμετέχουν σε Πρόγραμμα Νομιμοποίησης (UNDP, 2000, σελ.40-41).

Η ίδια διαδικασία παρουσιάζεται και στην Ελλάδα. Το 1997 μόνο 10.000 μετανάστες σε σύνολο 400.000 είχαν έρθει στην χώρα με νόμιμο τρόπο. Μεταξύ 1997 και 1999, η Ελληνική κυβέρνηση υιοθέτησε ένα Πρόγραμμα Νομιμοποίησης των μεταναστών. Το 1999, το 60% του συνόλου των 600.000 μεταναστών στην Ελλάδα που περίμεναν να τους δοθεί η “Πράσινη Κάρτα”, προέρχονταν από την Αλβανία (UNDP, 2000, σελ. 41).

Η κρίση στο Κόσοβο το 1999 και στα Σκόπια το 2001, δημιούργησαν πιέσεις στην τοπική κοινωνία της Αλβανίας διότι κύματα προσφύγων από τις δύο περιοχές της πρώην Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, κατέφυγαν στη γειτονική τους χώρα για να αποφύγουν τα δεινά των ενόπλων συγκρούσεων που επικρατούσαν στις περιοχές τους.

Το Μάρτιο του 1999, 450.000 Κοσοβάροι, περίπου το 15% του συνολικού πληθυσμού της Αλβανίας εισήλθαν στη χώρα αναζητώντας ασφάλεια και άσυλο. Μέχρι το τέλος του 1999, 37.000 Αλβανοί μετανάστευσαν στην Ιταλία, ποσοστό τριπλάσιο από εκείνο του 1998 για την ίδια χώρα (OECD, "Trends in international Migration", SOPEMI, 2001, σελ 72). Το Μάρτιο του 2001 πάλι η Αλβανία δέχτηκε ένα κύμα 3.000 προσφύγων προερχόμενοι από τα Σκόπια, με κατεύθυνση το Κόσοβο. Η διάρκεια και το μέγεθος των νέων κινήσεων αυτών φάνηκε να μην επηρεάζει σημαντικά το ήδη διαμορφωμένο καθεστώς και τις κινήσεις της εξωτερικής μετανάστευσης των Αλβανών προς τις άλλες χώρες (Economist Intelligence Unit, Albania Country Report, April 2001, σελ. 9).

3.3. Συμπεράσματα.

Οι πέντε φάσεις του φαινομένου της μετανάστευσης στην Αλβανία που παρουσιάστηκαν πιο πάνω προσέγγισαν το φαινόμενο και το συσχέτισαν κυρίως με τις πολιτικές συνθήκες και δυναμικές που αναπτύχθηκαν στην χώρα μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Έγινε μια συσχέτιση των αντιδράσεων και δυναμικών που προκλήθηκαν από την πτώση του καθεστώτος και κατά τη διάρκεια της πορείας της χώρας προς μια πιο φιλελεύθερη πολιτική κατάσταση, με τις μετακινήσεις του πληθυσμού της από τις περιοχές κατοικίας τους προς αναζήτηση καλύτερης εργασίας και ζωής.

Με την πτώση του καθεστώτος οι περιορισμοί που είχε επιβάλλει το κομμουνιστικό καθεστώς διακυβέρνησης από το 1945 έως και το 1990 ως προς τις μετακινήσεις του πληθυσμού της χώρας, για να διατηρεί και ελέγχει αυτόν στους τόπους κατοικίας και εργασίας τους, αυτόματα έπαψαν να ισχύουν. Οι πολιτικές κινήσεις της Κεντρικής εξουσίας της χώρας προς την κατεύθυνση της εκδημοκράτησης των θεσμών της και την παροχή ελευθεριών στους κατοίκους της στην περίοδο που ακολούθησε, έγιναν μέσα σε κλίμα έντονων, πολλές φορές μη ειρηνικών, αντιδράσεων και σε ένα κλίμα συνεχιζόμενων συγκρούσεων και διαμάχης.

Οι συνθήκες αυτές δημιούργησαν μια σοβαρή και παρατεταμένη κατάσταση ανασφάλειας και αστάθειας στους υπόλοιπους τομείς της ζωής της χώρας, όπως στην οικονομία, στην απασχόληση, στις κοινωνικές παροχές και ασφάλεια, με αποτέλεσμα ο πληθυσμός της Αλβανίας να μετακινηθεί προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, αλλά κυρίως να αναζητήσει σε άλλες χώρες καλύτερες συνθήκες εργασίας και ζωής.

Έτσι προκλήθηκαν μαζικά ρεύματα πληθυσμού που μετακινήθηκαν είτε με νόμιμο, είτε με παράνομο τρόπο προς τρίτες χώρες, κυρίως στην Ιταλία και στην Ελλάδα, εξαιτίας κυρίως της γεωγραφικής εγγύτητας τους, αλλά και προς την Γερμανία, την Τσεχοσλοβακία, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία, και αλλού.

Οι πολιτικές ή/και ένοπλες συγκρούσεις θεωρήθηκαν η αιτία και η αφορμή για τέτοιου είδους μαζική φυγή του πληθυσμού της χώρας για το διάστημα που ακολούθησε από το 1990 και σχεδόν για δέκα χρόνια μετά (1990-2001).

Τα στοιχεία των μαζικών μεταναστευτικών ρευμάτων στην Αλβανία κατεγράφησαν από διάφορους Διεθνείς οργανισμούς (United Nations Development Programmes, Organisation for Economic Cooperation and Development, World Bank, κ.ά.) και αναλύθηκαν, ώστε να μελετηθεί το φαινόμενο αυτό καθεαυτό καθώς και να προσδιοριστούν τυχόν επιδράσεις και συσχετίσεις με τους υπόλοιπους παράγοντες που επικρατούσαν στη χώρα το διάστημα της πολιτικής και οικονομικής μετάβασης της προς τα δημοκρατικά και φιλελεύθερα μοντέλα διακυβέρνησης και ανάπτυξης.

Τα στοιχεία συσχετίστηκαν και διαφάνηκε ότι:

(i) Η εξαναγκασμένη μαζική μετανάστευση προέκυψε εξαιτίας των συγκρούσεων που επικρατούσαν στην χώρα.

(ii) Οι μαζικές μεταναστεύσεις λειτούργησαν σαν παράγοντες που επιδείνωσαν τις συγκρούσεις, όπως επίσης και

(iii) Οι μαζικές μεταναστευτικές κινήσεις λειτούργησαν και σαν ανακουφιστικός παράγοντας, αλλά και το μέσο για να δοθεί λύση στο πρόβλημα των συνεχιζόμενων συγκρούσεων και αντιδράσεων.

4. Πολιτικές Μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Υπογραφή της Συνθήκης του Amsterdam το 1999 και η εφαρμογή της από όλα τα Κράτη-Μέλη της ΕΕ δημιούργησε τις συνθήκες εκείνες, ώστε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενδυναμώσει το ρόλο της και να προτείνει νομοθεσία και μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης από χώρες πλην της ΕΕ (ΕΡ, 2003, σελ. 9).

Όσον αφορά την ενσωμάτωση των μεταναστών στη διευρυμένη κοινωνία των πολιτών της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι δεν είχε προτείνει ικανοποιητικά μέτρα για την ένταξη και αποδοχή αυτών στην κοινωνία των πολιτών της, οπότε και εξέδωσε το 2003 Ανακοίνωση – Οδηγία προς όλα τα Ινστιτούτα της ΕΕ, όπου σε αυτήν, για πρώτη φορά επιχειρείται να ασχοληθεί η ΕΕ με το σοβαρό θέμα της μετανάστευσης, την ενσωμάτωση των μεταναστών στις νέες τους κοινωνίες και την αντιμετώπιση των διαφόρων θεμάτων που σχετίζονται με αυτό το φαινόμενο. Μέσα από την Οδηγία αυτή επιχειρείται να αντιμετωπιστεί στο σύνολό του νομικά το φαινόμενο της μετανάστευσης, μέσα από μια προσέγγιση που χρησιμοποιεί έξι βασικά σημεία για να διατυπώσει και σχεδιάσει σειρά πολιτικών και στρατηγικών. (CEC, 2003, σελ. 19).

Τα σημεία αυτά είναι τα παρακάτω:

- Ενσωμάτωση στην Αγορά Εργασίας,
- Εκπαίδευση και Εκμάθηση της γλώσσας της / ων χώρας / ων υποδοχής τους,
- Στέγαση και άλλα θέματα αστικής φύσεως.
- Κοινωνικές Παροχές και Περίθαλψη,
- Θέματα Πολιτισμικά και Πολιτιστικά,
- Θέματα Εθνικότητα, Ιθαγένειας, αλλά και σεβασμού προς τη διαφορετικότητά τους.

Αν και θέματα όπως, νόμιμη παραμονή και κατοικία των μεταναστών, φτώχη ή ελλιπής τήρηση της εθνικής νομοθεσίας από κρατικούς Οργανισμούς, διακρίσεις ανάλογα με την εθνικότητα των μεταναστών, αλλά και θέματα που σχετίζονται με τη δεύτερη γενιά μεταναστών, όπως η μόνιμη παραμονή τους στις χώρες υποδοχής, δικαίωμα στην απόκτηση ιθαγένειας και ψήφου, κ.λ.π. χρειάζεται να τύχουν άμεσης αντιμετώπισης.

Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τα θέματα της μετανάστευσης μέσα στην ΕΕ, έχει να δώσει αρκετά δείγματα.

Ενδεικτικά, η πιο σημαντική Οδηγία είναι η ΟΔ/2003/109/ΕΚ (23 Νοεμβρίου 2003), η οποία αναφέρεται σε θέματα μόνιμης εγκατάστασης και παραμονής μεταναστών στις Χώρες-Μέλη της ΕΕ, από τρίτες χώρες. Η Οδηγία αυτή ήταν το

αποτέλεσμα μιας λεπτομερούς Αναφοράς που δημοσιεύθηκε το 2000 (Groenendijk et al. 2000), όπου μεταξύ άλλων επισημαίνεται ότι έχει διαμορφωθεί ένα υψηλό επίπεδο σύγκλισης των πρακτικών για την έγκριση μόνιμης άδειας παραμονής των στις χώρες της ΕΕ, η οποία ανανεώνεται κάθε πέντε χρόνια. Η ίδια Αναφορά επισημαίνει επίσης, το πρόβλημα των αυστηρών απαιτήσεων σε όλες τις χώρες της Νότιας Ευρώπης για την απόκτηση μόνιμης άδειας παραμονής των μεταναστών.

Η ΟΔ/2003/86/ΕΚ (22 Σεπτεμβρίου 2003), είναι μια άλλη σημαντική Οδηγία, η οποία αναφέρεται στο δικαίωμα της επανένωσης των οικογενειών των μεταναστών.

Ο Κανονισμός 895/2003 (14 Μαΐου 2003) παρατείνει τις διατάξεις των Κανονισμών 1408/1971 και 574/1972 της ΕΕ και για τους μετανάστες από τρίτες χώρες που δεν τις καλύπτουν οι αντίστοιχες διατάξεις και αφορά σε θέματα μεταφοράς της κοινωνικής ασφάλισης από μια Χώρα-Μέλος της ΕΕ σε μια άλλη και στο εθνικό σύστημα ασφάλισης της κάθε μιας.

Στην Ελλάδα οι δύο Οδηγίες ΟΔ/2003/109/ΕΚ και ΟΔ/2003/86/ΕΚ της ΕΕ υιοθετήθηκαν και προσαρμόστηκαν στην εθνική νομοθεσία με τα αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα:

1) Π.Δ. 150/2006 (ΦΕΚ 160 Α'): "Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στην Οδηγία 2003/109/ΕΚ της 25^{ης} Νοεμβρίου 2003 σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες" και

2) Π.Δ. 131/2006 (ΦΕΚ 143 Α'): "Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης".

Τέλος, οι Οδηγίες ΟΔ/2000/43/ΕΚ και ΟΔ/2000/78/ΕΚ αφορούν τις διακρίσεις έναντι των μεταναστών η πρώτη σε σχέση με τη φυλετική καταγωγή των μεταναστών για γενικά θέματα, ενώ η δεύτερη αναφορικά με τις διακρίσεις που αφορούν την απασχόληση και την εργασία τους, σε σχέση με τη φυλετική τους καταγωγή, τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και πιστεύω, το φύλλο, τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις, κ.ά. Οι πιο πάνω Οδηγίες όριζαν χρόνο έναρξης της εφαρμογής τους το 2003.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ.

1. Η Δημοκρατία της Αλβανίας.

1.1. Διοικητικά Στοιχεία.

Η Δημοκρατία της Αλβανίας, όπως είναι το επίσημο όνομα της Αλβανίας είναι χώρα της Βαλκανικής Χερσονήσου, στη Νότιο-Ανατολική Ευρώπη.

Η Αλβανία βρίσκεται στο Δυτικό τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου με συνολική έκταση ίση με 28.748 τ.χλμ. και συνορεύει: Βόρειο-Δυτικά με τη Δημοκρατία της Σερβία και το Μαυροβούνιο (μήκος συνόρων 287 χλμ. συνολικά), Ανατολικά με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας – π.Γ.Δ.Μ., (μήκος συνόρων 151 χλμ.), Νότιο-Ανατολικά με την Ελλάδα (μήκος συνόρων 282 χλμ.) και στα Δυτικά, βρέχεται από την Αδριατική Θάλασσα, με μήκος ακτογραμμής, ίσο με 316 χλμ.

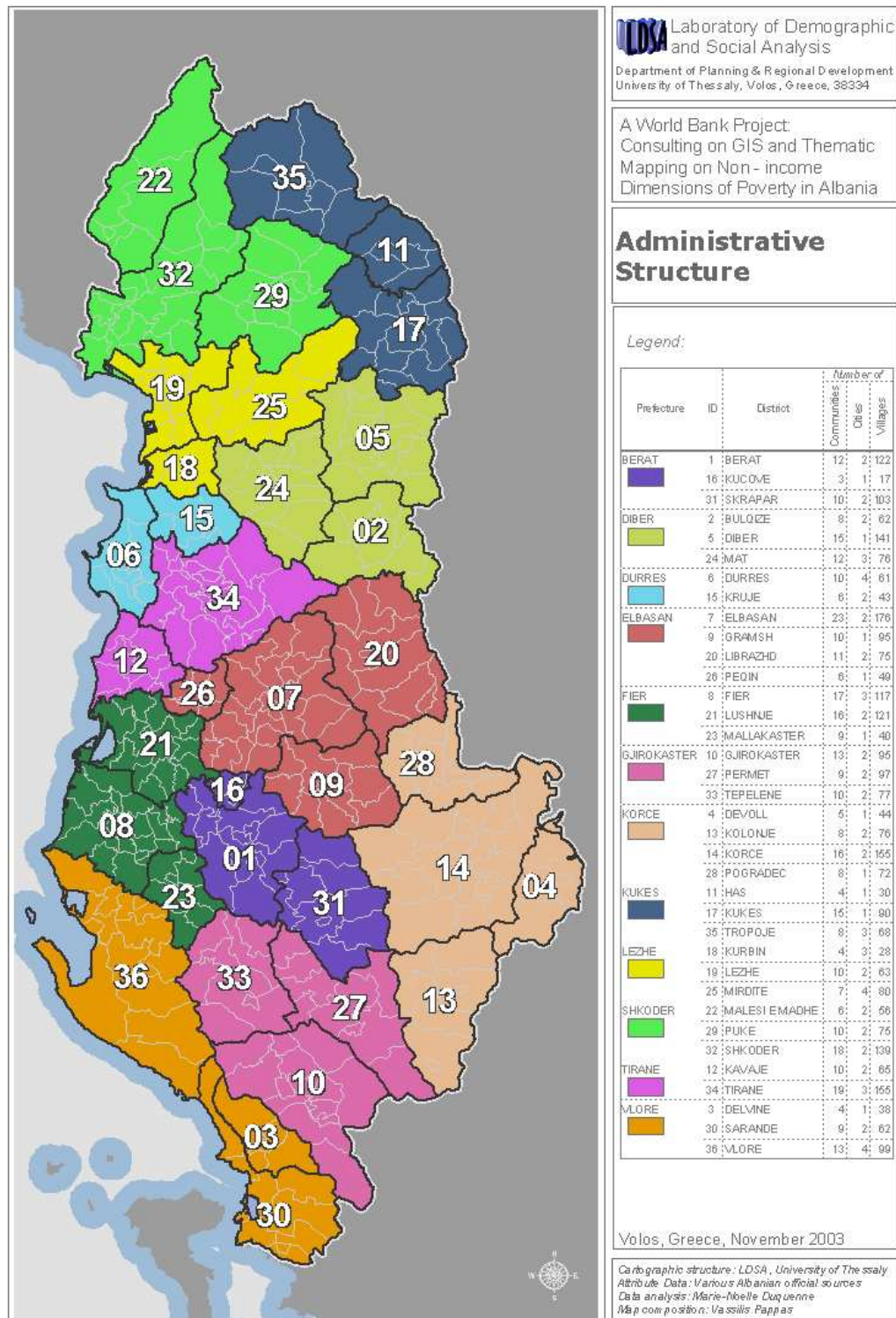
Η θέση της στο γεωφυσικό χάρτη είναι στρατηγικής σημασίας, γιατί αποτελεί το βασικό σταυροδρόμι το οποίο συνδέει τη Δύση με την Ανατολή μέσω του Στενού του Οτράντο και ενώνει την Αδριατική Θάλασσα με το Ιόνιο Πέλαγος και τη Θάλασσα της Μεσογείου.

Το όνομά της στην τοπική διάλεκτο Shqipëri, σημαίνει η 'Χώρα του Αετού' και έχει πρωτεύουσα τα Τίρανα.

Ο πληθυσμός της χώρας με βάση τα στοιχεία της τελευταίας Εθνικής Απογραφής του 2001, είναι ίσος με 3.069.275 (Michalis Agorastakis, Kakia Sofianopoulou, Georgia Siapati, 2005, "Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures", University of Thessaly, Department of Planning and Regional Development, Laboratory of Demographic and Social Analysis).

Το Πολίτευμά της είναι Προεδρική Δημοκρατία. Η Αλβανία είναι οργανωμένη διοικητικά σε 12 Περιφέρειες με τις Τοπικές Κυβερνήσεις τους που αποτελούνται από 36 συνολικά Νομούς. Στο σύνολό της η Αλβανία αποτελείται από 309 Δήμους, 65 Αστικά Κέντρα και 3020 Οικισμούς (Μιχάλης Αγοραστάκης, Γεωργία Σιαπάτη, 2006, "Γεωγραφικές Ανισότητες μιας χώρας σε μετάβαση: Η περίπτωση της Αλβανίας").

Χάρτης 1: Διοικητική Διάρθρωση της Αλβανίας.

ΠΗΓΗ: Byron Kotzamanis, Maire-Noelle Ducquenne, Vassilis Pappas, Stamatina Kaklamani, December 2003, “Consultant on GIS & Thematic Mapping on Non-income Dimensions of Poverty in Albania”, University of Thessaly, Department of Planning and Regional Development, Laboratory of Demographic and Social Analysis, σελ. 13.

1.2. Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά.

Οι Γεωγραφικές Συντεταγμένες της Αλβανίας είναι: γεωγραφικό μήκος, μεταξύ 39°,38' (Konispol) - 42°,39' (Vermosh) Βόρεια και γεωγραφικό πλάτος, μεταξύ 19°,16' (Sazan Island) - 21°,4' (Vernik Village, Vlore) Ανατολικά. Είναι μια από τις μικρότερες χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου αλλά και της Ευρώπης, με μήκος από βορρά προς νότο ίσο με 345 χιλιόμετρα περίπου και μέσο πλάτος, ίσο με 145 χλμ. Η συνολική της έκταση είναι ίση με 28.748 τετραγωνικά χιλιόμετρα (τ.χλμ.), εκ' των οποίων 27.398 τ.χλμ. είναι η ξηρά και 1.350 τ.χλμ. είναι η υδάτινη επιφάνειά της.

Η Αλβανία είναι μια χώρα κυρίως ορεινή, με κορυφές που έχουν υψόμετρο μεταξύ 2.100μ. έως και 2.400μ. Η υψηλότερη κορυφή της βρίσκεται στα Όρη της Ανατολής και είναι το Όρος Κόραμπ (Mount Korab, 2.751μ.).

Το Μέσο Υψόμετρο της χώρας είναι ίσο με 708 μέτρα περίπου δηλαδή, δύο φορές υψηλότερο από το μέσο ύψος της Ευρώπης.

Το Γεωγραφικό Ανάγλυφο της χώρας διαιρείται σε τέσσερις (4) μεγάλες ενότητες:

- Τις Αλβανικές Άλπεις,
- Την Κεντρική Ορεινή Περιοχή,
- Την Νότια Ορεινή Περιοχή,
- Το Δυτικό Βαθύπεδο.

Οι κυριότερες οροσειρές της βρίσκονται στο ανατολικό και νότιο-ανατολικό τμήμα της όπου το ανάγλυφο είναι έντονο με σειρές ορεινών όγκων, πλαγιές αλλά και μεμονωμένες κορυφές οι οποίες εναλλάσσονται με φαράγγια, λοφώδη και χαμηλότερα ορεινά συμπλέγματα, αλλά και κοιλάδες που χαρακτηρίζουν την τοπογραφία της περιοχής. Στο νότιο-ανατολικό και ανατολικό αυτό τμήμα της χώρας παρατηρούμε πλούσια μεσογειακή, ηπειρωτικού τύπου βλάστηση με αρκετά ποτάμια που διασχίζουν την περιοχή αυτή.

Η παράκτια ζώνη της περιοχής αυτής χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ομορφιά και έχει ονομαστεί η "Αλβανική Ριβιέρα". Η ακτή της Αδριατικής Θάλασσας, εκτείνεται από την εκβολή του Μπούνα ποταμού έως το Ακρωτήριο της Γλώσσας. Στον Κόλπο της Αυλώνας και με κατεύθυνση προς το νότο η ακτή είναι ψηλή, βραχώδης και στην οποία δεσπόζει το Όρος Καραμπουρούνι.

Οι κυριότεροι κόλποι της Αλβανίας είναι: ο Κόλπος του Δρίνου, του Λιάλεζι, του Δυρραχίου, του Καραβαστά και ο Κόλπος της Αυλώνας, στην είσοδο του οποίου βρίσκεται και το Νησί Σάσωνας.

Οι οροσειρές που είναι παράλληλες με την ακτογραμμή εκτείνονται από το βορρά, από τον κόλπο της Vlore και το πέρασμα της Drashonica έως το νότο στη λεκάνη της Delvine. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από διαβάθμιση στο υψόμετρό της από τον κόλπο της Vlore έως το Όρος της Cika, με 2.045μ. υψόμετρο, και από εκεί, δεξιά και βόρεια έως τη λεκάνη της Delvine.

Στο βόρειο τμήμα της χώρας παρατηρούμε αλπικού τύπου ορεινό ανάγλυφο. Οι Αλβανικές Άλπεις αποτελούν τη νότια κατάληξη των Δυναρικών Άλπεων. Το ανάγλυφο εδώ αποτελείται από κορυφές σε σχήμα πυραμίδας, όπως το όρος Jezerca, με υψόμετρο ίσο με 2.694μ., από βαθιές κοιλάδες, πολλά ποτάμια και λίμνες που είχαν σχηματιστεί κατά την περίοδο των παγετώνων.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από καρστικού τύπου υδρογραφία, με μερικώς ενδημική, αλλά πλούσια βλάστηση και κρύο κλίμα. Στο βόρειο τμήμα της χώρας το τοπογραφικό ανάγλυφο σχηματίζεται από πεδιάδες με πλούσια βλάστηση. Κατά μήκος της ακτογραμμής, από τη Shkodra έως και τη Vlore, σχηματίζονται πολλοί κόλποι και παραλίες, με μεσογειακό κυρίως κλίμα.

Οι βόρειες πεδινές περιοχές της χώρας έχουν πλούσιο υδρογραφικό ανάγλυφο με πολλά ποτάμια και λίμνες, τεκτονικής και καρστικής προέλευσης. Στο νότιο τμήμα της πεδινής περιοχής βρίσκεται η λίμνη Shkodra.

Οι πεδιάδες καλύπτουν το δυτικό τμήμα της χώρας κατά μήκος της Αδριατικής Θάλασσας, καθώς επίσης και σε άλλα τμήματα αυτής σε λιγότερη όμως έκταση. Οι πεδιάδες με το μεγαλύτερο υψόμετρο είναι εκείνες της λεκάνης της Κορυτσάς, άνω των 800μ. από τη στάθμη της θάλασσας.

Οι πεδιάδες εκτείνονται κυρίως κατά μήκος των μεγάλων ποταμών, όπως του Αώου, του Ντεβόλι, του Οσούμι, του Γενούσιου, του Ερζένι, του Μάτι και του Δρίνου όπου επίσης βρίσκονται και οι γεωργικές εκτάσεις αλλά και τα μεγάλα αστικά κέντρα.

1.3. Κοινωνικά Στοιχεία

1.3.1. Πληθυσμιακά και Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.

Ο Πληθυσμός της Δημοκρατίας της Αλβανίας με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Απογραφής Πληθυσμού και Νοικοκυριών του 2001, όπως τα έχει επεξεργαστεί και τα δημοσιοποιεί το Ινστιτούτο Στατιστικών Ερευνών της Δημοκρατίας της Αλβανίας (INSTAT), ανέρχεται σε 3.069.275 κατοίκους. Μεταξύ των ετών 1989 και 2001 (χρονολογίες που έχουν γίνει οι Απογραφές) ο συνολικός πληθυσμός της Αλβανίας έχει μειωθεί έως 3,60% και από 3.182.417 κατοίκους το 2001 έφτασε τους 3.069.275 κατοίκους (Michalis Agorastakis, Kakia Sofianopoulou, Georgia Siapati, 2005, ‘‘Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures’’, σελ. 2).

Ο αγροτικός πληθυσμός έχει μειωθεί περίπου στο 15% ενώ ο πληθυσμός των αστικών κέντρων αυξήθηκε από 35,70% το 1989, σε 42,20% το 2001 (INSTAT, 2002: 16). Η αύξηση του αστικού πληθυσμού κατά 6,50% την περίοδο από το 1989 έως το 200, σε αντίθεση με τη μείωση του αγροτικού πληθυσμού αποτελεί ένδειξη της μετακίνησης του πληθυσμού από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές της χώρας. Τα στοιχεία της πιο πρόσφατης Εθνικής Απογραφής σε σύγκριση με αυτά του 1989, καταδεικνύουν ότι σε 9 από τις 36 Περιφέρειες της Αλβανίας ο πληθυσμός στο σύνολό τους παρουσίασε μια θετική αύξηση. Η πιο υψηλή τιμή καταγράφηκε για την Περιφέρεια Tirana με σημαντική αύξηση που αγγίζει το 41%, ακολουθούμενη από τις Περιφέρειες Kruje και Durres, βόρεια της Περιφέρειας Tirana, με αύξηση 17,50% και 10,40% αντίστοιχα.

Στον αντίποδα, αρνητικά ποσοστά στις αλλαγές του πληθυσμού, δηλαδή μείωσή του, καταγράφηκε στις Περιφέρειες Delvine και Sarande, στα νότια της χώρας, με τιμές ίσες προς -54,70% και -46,20% αντίστοιχα (INSTAT, 2002: 16, 28).

Ο βαθμός αγροτικότητας που παρουσιάζεται στην Αλβανία, με βάση τις αναλύσεις και μελέτες που έχει διεξάγει το Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του ΤΜΧΠΠΑ, όπως καταγράφονται στη σχετική βιβλιογραφική αναφορά αυτής της ενότητας, φαίνεται στο Χάρτη 2.

Η κύρια πληθυσμιακή πυκνότητα παρατηρείται στις περιφέρειες με πολλά αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στις δυτικές περιοχές της χώρας, όπου το ανάγλυφο είναι ομαλό, πεδινό, αλλά και κατά μήκος της παράκτιας ζώνης. Οι δήμοι από την περιοχή του

Lezhe στο βόρειο τμήμα μέχρι και την περιοχή του Fier στο νότο παρουσιάζουν πληθυσμιακή πυκνότητα ίση με 140 άτομα ανά τ.χλμ. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται τα τρία μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας, τα Tirana, το Durres και το Elbasan. Υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα παρατηρείται και σε άλλα αστικά κέντρα στο βορρά και στο νότο της χώρας (Μιχάλης Αγοραστάκης, Γεωργία Σιαπάτη, 2006, «Γεωγραφικές Ανισότητες μιας χώρας σε μετάβαση: Η περίπτωση της Αλβανίας»).

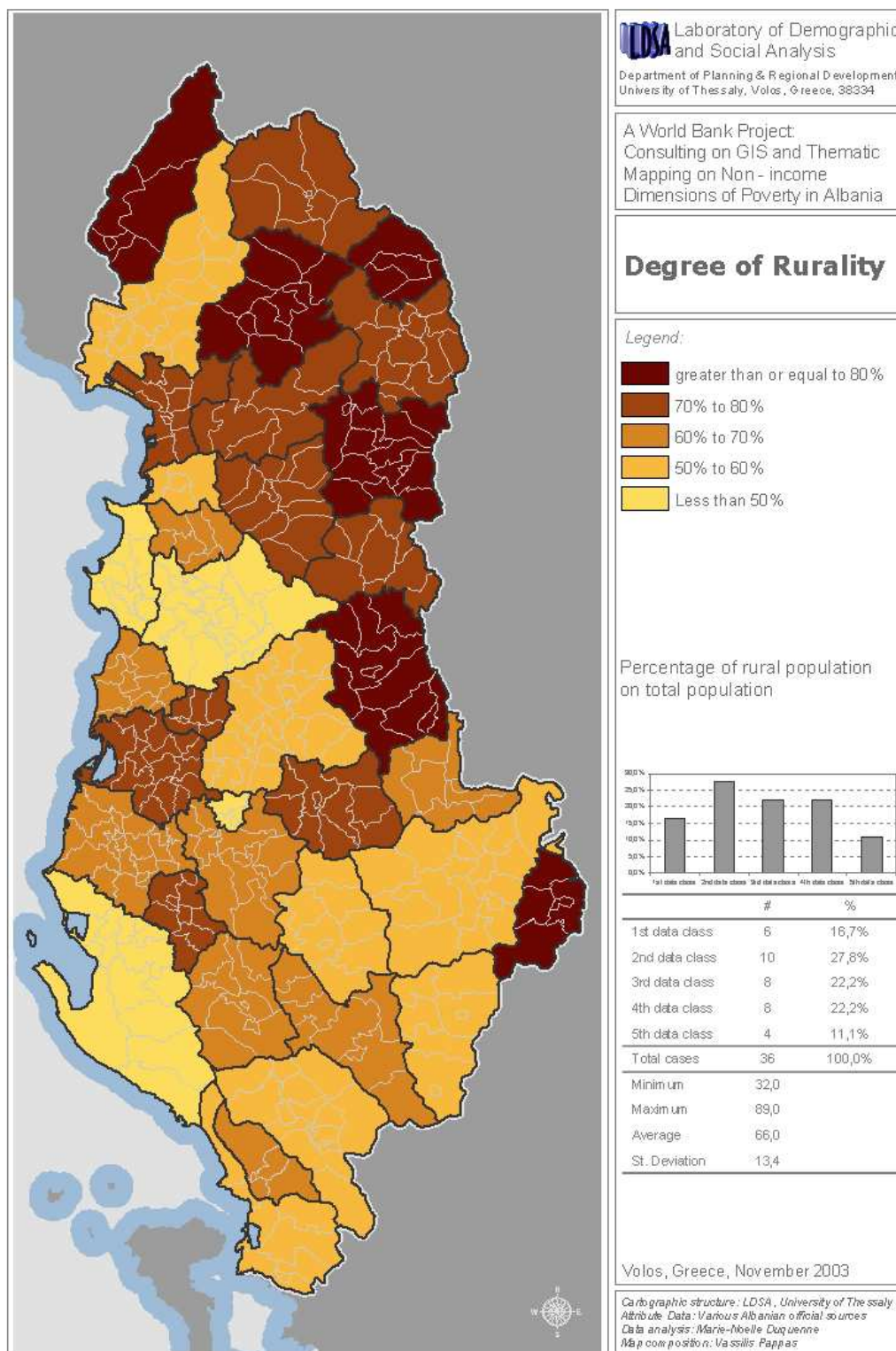
Οι ορεινές περιοχές της Αλβανίας στα βόρεια και βόρειο-ανατολικά της χώρας, είναι κυρίως αγροτικές περιοχές και αραιοκατοικημένες, με πληθυσμιακή πυκνότητα μικρότερη των 70 ατόμων ανά τ. χλμ. Οι πιο αραιοκατοικημένες περιοχές βρίσκονται τόσο στα βόρεια της χώρας, αλλά και στις νότιες περιοχές που συνορεύουν με την Ελλάδα.

Τα πληθυσμιακά και δημογραφικά χαρακτηριστικά της Αλβανίας, έχουν μεταβληθεί και παρουσίασαν σημαντικές αλλαγές από το 1989 και έπειτα, αναφορικά με τη δομή και τη σύνθεση του πληθυσμού της χώρας.

Χαρακτηριστικά, μπορεί να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα.

α) Οι περιοχές στα βόρεια και βορειοανατολικά της Αλβανίας είναι οι πλέον δυναμικές από δημογραφική άποψη με υψηλό ποσοστό νεανικού πληθυσμού. Η πλειοψηφία των περιοχών είναι ορεινές και ημιορεινές, με πολυμελή νοικοκυριά, υψηλή γονιμότητα και από ότι διαφαίνεται κυριαρχούν οι παραδοσιακές μορφές οικογένειας.

Χάρτης 2: Βαθμός Αγροτικότητας στην Αλβανία.

ΠΗΓΗ: Byron Kotzamanis, Maire-Noelle Duquenne, Vassilis Pappas, Stamatina Kaklamani, December 2003, "Consultant on GIS & Thematic Mapping on Non-income Dimensions of Poverty in Albania", University of Thessaly, Department of Planning and Regional Development, Laboratory of Demographic and Social Analysis, σελ. 14. Πηγή: ΕΔΚΑ, Ιδία επεξεργασία.

β) Παράλληλα οι χωρικές ενότητες στο βόρειο βορειοανατολικό τμήμα χαρακτηρίζονται από περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης και από υψηλά ποσοστά ανεργίας, σε σύγκριση με τις αγροτικές περιοχές του κέντρου. Το μεγαλύτερο μέρος των περιοχών αυτών είναι ορεινό και ο πληθυσμός του απασχολείται σε προσωρινές και περιστασιακές εργασίες (πιθανότατα στον πρωτογενή τομέα).

Πρόκειται για περιοχές που φθίνουν πληθυσμιακά, λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης καθώς παρουσιάζουν έντονα αρνητικά μεταναστευτικά ισοζύγια.

Τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού των περιοχών αυτών σχετίζονται άμεσα με την ορεινότητα και τις περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Επιπλέον ο πληθυσμός τους έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και προφανώς χαμηλό βιοτικό επίπεδο.

Ειδικότερα, οι αγροτικές, ορεινές και ημιορεινές περιοχές του βορρά παρουσιάζουν τη φτωχότερη κατοικία που συνοδεύεται και από την απουσία βασικών υποδομών και παροχών (δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης), έλλειψη οικιακού εξοπλισμού.

Οι ελλείψεις σε στοιχειώδεις ανέσεις και υποδομές σε συνδυασμό με τα πολυμελή νοικοκυριά, κατατάσσει τις περιοχές αυτές στις πιο υποβαθμισμένες της χώρας.

Παρατηρείται μια πόλωση μεταξύ των περιοχών του βορρά και των δυτικών και αστικών κέντρων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο δυναμικό χαρακτήρα και στην ύπαρξη περισσότερων πλεονεκτημάτων που έχουν οι περιοχές της παράκτιας ζώνης και τα αστικά κέντρα, σε αντίθεση με το βορρά.

γ) Ο νότος της χώρας, σε αντίθεση με το βορρά επηρεάστηκε τόσο από την εσωτερική όσο και από την εξωτερική μετανάστευση γεγονός που υποδηλώνεται και από την απουσία νέων ατόμων.

Χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ατόμων ηλικίας 65 και άνω και ολιγομελή νοικοκυριά. Οι συνθήκες στέγασης των κατοίκων στις περιοχές αυτές δε διαφοροποιούνται σημαντικά από αυτές του κεντρικού τμήματος της χώρας. Και εδώ όμως παρατηρούνται ελλείψεις σε στοιχειώδη οικιακό εξοπλισμό και υποδομές (πόσιμο νερό και χώροι υγιεινής).

Ένα επιπλέον βασικό χαρακτηριστικό του πληθυσμού στις νότιες περιοχές της χώρας, αποτελεί το εξαιρετικά χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, με υψηλό ποσοστό

αναλφαβητισμού και υψηλό ποσοστό ατόμων που γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, αλλά δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση, σε άμεση συνάρτηση με το υψηλό ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων, ηλικίας 65 ετών και άνω.

δ) Οι χωρικές ενότητες που αποτελούν το κεντρικό τμήμα της χώρας, παρουσιάζονται οι κύριοι τροφοδότες της εξωτερικής μετανάστευσης. Πρόκειται για συγκέντρωση χωρικών ενοτήτων, όπου το μεγαλύτερο τμήμα τους περιλαμβάνει πεδινές εκτάσεις και σε μικρότερο βαθμό ορεινές και ημιορεινές.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού είναι το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, (φαινόμενο που παρατηρείται γενικότερα σε όλες τις αγροτικές περιοχές), ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό του απασχολείται στον πρωτογενή τομέα (γεωργία-κτηνοτροφία).

Πλεονέκτημα των περιοχών του κέντρου είναι το γεγονός ότι βρίσκονται στο πεδινό τμήμα της χώρας, όπου η πλειοψηφία των νοικοκυριών διαθέτουν καλλιεργήσιμες εκτάσεις και τα μέλη τους εργάζονται, είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες, είτε ως συμβοηθούντα μέλη στην οικογένεια.

Σε αντίθεση με το βορρά της χώρας, το κέντρο χαρακτηρίζεται από καλύτερες συνθήκες στέγασης, καθώς δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες ελλείψεις των νοικοκυριών σε οικιακό εξοπλισμό, ενώ η πλειοψηφία των κατοικιών διαθέτει παράλληλα τις βασικές υποδομές (δίκτυο ύδρευσης και χώροι υγιεινής που παρέχονται έξω από τις κατοικίες). Η ύπαρξη μεγάλου μεγέθους κατοικιών σε συνδυασμό με τον υψηλό βαθμό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, οδηγεί στη διαπίστωση ότι ίσως να πρόκειται για περιοχές με ανάπτυξη της κτηνοτροφίας (Kotzamanis et all, 2003), (Μιχάλης Αγοραστάκης, Γεωργία Σιαπάτη, 2006, ‘Γεωγραφικές Ανισότητες μιας χώρας σε μετάβαση: Η περίπτωση της Αλβανίας’).

1.3.2. Απασχόληση.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 η απασχόληση των κατοίκων στη χώρα μειώθηκε σημαντικά σαν αποτέλεσμα της έντονης περιόδου πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών που διένυε η Αλβανία. Από το 1994 και μετά το ποσοστό απασχόλησης στη χώρα αυξήθηκε. Το 1997 και μετά παρατηρήθηκε μείωση στην απασχόληση ιδιαίτερα έντονη δε, την περίοδο της πολιτικής κρίσης στη χώρα.

Η απασχόληση στη χώρα αν αναλυθεί με βάση το φύλλο των ατόμων που απασχολούνται σε όλες τις οικονομικές περιόδους της χώρας, θα δείξει ότι το ποσοστό απασχόλησης των αρρένων είναι υψηλότερο κατά το έτος 2000.

Αύξηση όμως παρουσιάζεται και στο ποσοστό απασχόλησης των γυναικών, από 42,30% που ήταν μέχρι το 1999 σε 44,10%.

Κατά τη διάρκεια του 2004 και με πρόσφατα στοιχεία, η συνολική απασχόληση στην Αλβανία αυξήθηκε κατά 5.000 άτομα σε σχέση με τον αριθμό των απασχολουμένων Αλβανών κατά το έτος 2003. Συγκρινόμενο δε με το έτος 2001 ο συνολικός αριθμός των απασχολουμένων ατόμων αυξήθηκε σε 11.000 άτομα.

Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από την πλήρη απασχόληση ατόμων στον ιδιωτικό - μη γεωργικό τομέα αλλά και στον ευρύτερο ιδιωτικό τομέα, ο οποίος παρουσιάζει αύξηση συγκρινόμενος με τα προηγούμενα έτη.

Ο αριθμός των απασχολουμένων στο δημόσιο τομέα μειώνεται σταδιακά σαν αποτέλεσμα των συνεχιζόμενων μεταβολών και αλλαγών στους διάφορους τομείς της οικονομίας της χώρας. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην ιδιωτικοποίηση της Τράπεζας Αποταμιεύσεως της Αλβανίας, αλλά και σε άλλους συγγενείς οικονομικούς παράγοντες.

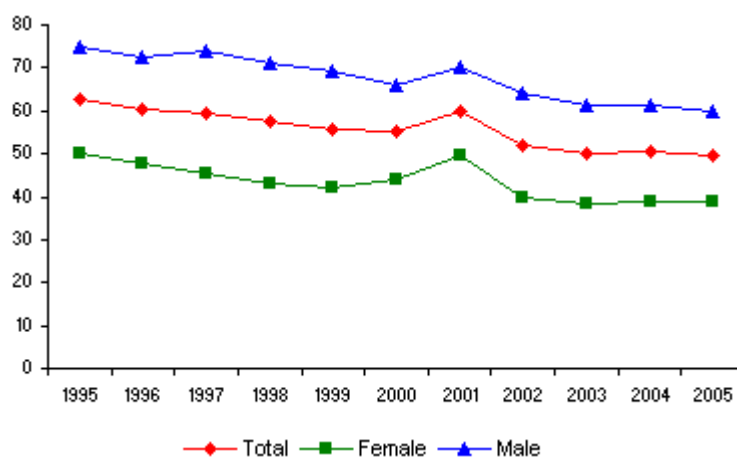
Για το 2005 τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι ο αριθμός των απασχολουμένων έχει αυξηθεί κατά 1.000 άτομα σε σχέση με το 2004. Αυτή η αύξηση σε απόλυτο μέγεθος απασχολουμένων, προέρχεται από την απασχόληση στο μη γεωργικό ιδιωτικό τομέα, αλλά και από το μη δημόσιο τομέα.

Κατά το 2002 διεξήχθη στην Αλβανία μια Εθνική Έρευνα, χρηματοδοτούμενη και με την παροχή τεχνικής βοήθειας από τη Διεθνή Τράπεζα η οποία ονομάστηκε 'Living Standards Measurement Study (LSMS)', σε δείγμα 3.600 νοικοκυριών. Η έρευνα αυτή είναι μακροχρόνια και αποτελεί απαραίτητη και σημαντική πηγή για την περιγραφή των τάσεων και των αλλαγών που παρατηρούνται στην αγορά εργασίας στην Αλβανία. Η έρευνα LSMS συνοδεύεται από καταλόγους και μελέτες για το 2003, που δίνει τη δυνατότητα να αναλύονται και να συγκρίνονται τα ληφθέντα στοιχεία ανά έτος. Συνήθως, η ανάλυση και η σύγκριση πραγματοποιείται στο τέλος κάθε έτους.

Με βάση τα στοιχεία για το έτος 2004, ο αριθμός των ατόμων που απασχολούνται στη γεωργία και τις συναφείς με αυτή δραστηριότητες, δεν έχει αλλάξει σε σχέση με τα στοιχεία που υπάρχουν για το 2003, δηλαδή παραμένουν στα 542.000 άτομα (LSMS, 2003, 2004).

Στο Γράφημα που ακολουθεί φαίνονται τα ποσοστά απασχόλησης στην Αλβανία μεταξύ των ετών 1995-2005, για διάστημα δέκα ετών.

Γράφημα 2.: Ποσοστά Απασχόλησης 1995-2005.

ΠΗΓΗ: www.instat.gov.al / INSTAT/2007 - Ministries and state institutions. District Statistics Offices.

1.3.3. Ανεργία.

Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές κατά τη δεκαετία του '90 προκάλεσαν σημαντική αύξηση στο ποσοστό ανεργίας στην Αλβανία. Το ποσοστό ανεργίας αυξανόταν μέχρι και το έτος 1995, οπότε και παρουσιάζεται από το έτος αυτό και μετά μια μείωσή του. Αυτή η μείωση στο ποσοστό ανεργίας και κατά συνέπεια και στην ανεργία, οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι πολλοί από τους δηλωμένους ανέργους βγήκαν εκτός της επίσημης καταγεγραμμένης κατάστασης της ανεργίας κατά τη διάρκεια των ετών 1993 και 1994, γιατί απέκτησαν απασχόληση και εργασία, μέσω του Κρατικού Προγράμματος για την απόκτηση καλλιεργήσιμης γης και περιουσίας που εφήρμοσε η Κεντρική Κυβέρνηση της Αλβανίας την περίοδο εκείνη.

Το Πρόγραμμα αφορούσε τη διανομή καλλιεργήσιμης γης στους κατοίκους της χώρας και την παραχώρηση των δικαιωμάτων χρήσης και κυρίως κτήσης αυτής, γης η οποία ανήκε μέχρι και έως το 1990 με 1991 στην κρατική ιδιοκτησία και χρήση. Το Πρόγραμμα συνέδραμε και ο σχετικός Νόμος της Κεντρικής Κυβέρνησης που

θεσμοθετήθηκε και ίσχυσε την περίοδο εκείνη και αφορούσε την Ιδιωτικοποίηση της Γης.

Το ποσοστό ανεργίας κατά το τέλος του 1995 ήταν ίσο με 12,90%. Η θετική τάση που παρουσιάστηκε συνεχίστηκε σταθερή μέχρι και το 1996, οπότε και μειώθηκε στο 12,30%.

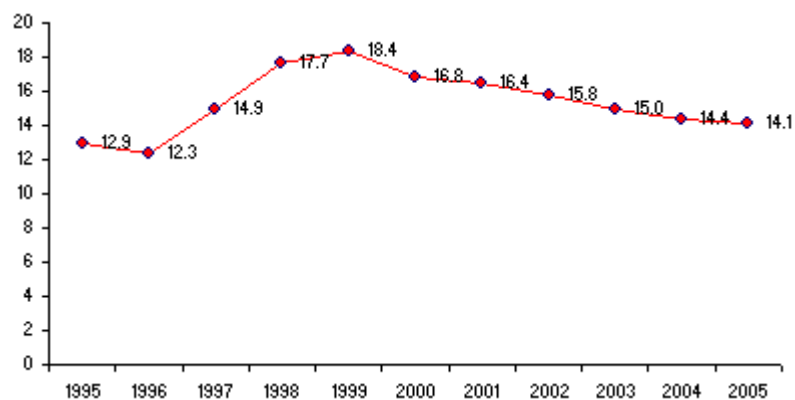
Εξαιτίας της δύσκολης οικονομικής και πολιτικής κρίσης την άνοιξη του 1997 που δημιουργήθηκε στη χώρα, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε και έφτασε στο 14,90%. Η ανοδική τάση της ανεργίας παρέμεινε σταθερή έως και το τέλος του 1999 που έφτασε το 18,40%. Τα επόμενα δύο χρόνια που ακολουθούν παρατηρείται πτώση στον αριθμό των ανέργων και κατά συνέπεια και στο ποσοστό ανεργίας.

Το ποσοστό των επίσημα καταγεγραμμένων ανέργων συνεχίζει να μειώνεται μέχρι και το 2004 συγκρινόμενο με βάση τα στοιχεία και τα αντίστοιχα ποσοστά των προηγούμενων ετών. Ο αριθμός των καταγεγραμμένων ανέργων στην Αλβανία μειώθηκε κατά 6.000 άτομα για το 2004 και σε σχέση με το 2001 έχει μειωθεί κατά 24.000 άτομα. Το επίσημα καταγεγραμμένο ποσοστό ανεργίας πέφτει από το 16,40% για το 2001 σε 14,40% για το 2004. Μείωση του ποσοστού ανεργίας παρατηρείται και για το 2005, όπου ο αριθμός των καταγεγραμμένων ανέργων μειώνεται κατά 4.000 άτομα σε σχέση με το 2004. Ο αριθμός των ανέργων που δικαιούνται προνόμια και επιδόματα από τα κρατικά γραφεία οικονομικής βοήθειας των ανέργων μειώνεται κατά 800 άτομα.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί επίσης και η ηλικιακή κατανομή του ποσοστού της ανεργίας στον πληθυσμό της Αλβανίας. Στην επίσημα καταγεγραμμένη κατάσταση των ανέργων, το μερίδιο της ηλικιακής ομάδας άνω των τριάντα πέντε (35) ετών παραμένει υψηλό. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν τη δυσκολία εξεύρεση εργασίας που αντιμετωπίζουν ορισμένες ηλικιακές ομάδες ανέργων.

Στο Γράφημα 3 που ακολουθεί φαίνονται τα ποσοστά ανεργίας στη Δημοκρατία της Αλβανίας μεταξύ των ετών 1995-2005.

Γράφημα 3.: Ποσοστά Ανεργίας 1995-2005.

ΠΗΓΗ: www.instat.gov.al / INSTAT/2007 - The Ministry of Labour and Social Affairs. The National Employment Service.

Πίνακας 1: Γενικά στοιχεία πληθυσμού και απασχόλησης στην Αλβανία, κατά την περίοδο 1995-2005. (në mijë / in thousands)											
											Description
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004		
3.249	3.283	3.324	3.354	3.373	3.401	3.074	3.093	3.111	3.127	3.142	Total population
1.608	1.624	1.629	1.650	1.662	1.677	1.533	1.542	1.551	1.558	1.556	– Male
1.641	1.659	1.695	1.704	1.711	1.724	1.541	1.551	1.560	1.569	1.577	– Female
1.820	1.850	1.861	1.888	1.911	1.939	1.773	1.767	1.826	1.850	1.877	Working age population
916	931	928	945	957	971	906	903	943	944	959	– Male
904	919	933	943	954	968	867	864	907	906	918	– Female
1.309	1.274	1.301	1.320	1.305	1.283	1.101	1.092	1.089	1.088	1.085	Total labour force
775	764	794	803	791	754	674	668	665	660	655	– Male
534	510	507	517	514	529	427	424	424	428	430	– Female
1.138	1.116	1.107	1.085	1.065	1.068	920	920	926	931	932	Total employment
684	676	684	676	661	641	578	577	579	578	576	– Male
454	440	423	409	404	427	342	343	347	353	356	– Female
171	158	194	235	240	215	181	172	163	157	153	Total registered unemployment
91	88	110	127	130	113	96	91	86	82	79	– Male
80	70	84	108	110	102	85	81	77	75	74	– Female

ΠΗΓΗ: www.instat.gov.al / INSTAT/2007.

Πίνακας 2: Στοιχεία για την καταγεγραμμένη ανεργία στην Αλβανία, κατά την περίοδο 1995-2005. (në numër / in number)

ΠΗΓΗ: www.instat.gov.al/ INSTAT/2007.

Emërtimi	Vitet/Years											Description
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Të papunë të regjistruar	171001	158155	193526	235037	239794	215085	180513	172385	163030	157008	153250	Total registered unemployment
– Të papunë që marrin pagesë papunësie	46132	37654	30937	24625	22486	21894	14322	11184	11276	11125	10306	– Total unemployment with unemployment benefit
– Të papunë afatgjatë	124353	120252	162589	209327	216302	192724	165656	160466	150992	144959	142143	– Total long-term unemployment
Të papunë të regjistruar	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	Total registered unemployment(në / in %)
– Të papunë që marrin pagesë papunësie	27,0	23,8	16,0	10,5	9,4	10,2	7,9	6,5	6,9	7,0	6,7	– Total unemployment with unemployment benefit
– Të papunë afatgjatë	72,7	76,0	84,0	89,0	90,2	89,6	91,8	93,1	92,6	92,3	92,7	– Total long-term unemployment
Shkalla e papunësisë	12,9	12,3	14,9	17,7	18,4	16,8	16,4	15,8	15,0	14,4	14,1	Unemployment rate
– Meshkuj	11,6	11,4	13,8	15,8	16,4	14,9	14,2	13,6	12,9	12,4	12,1	– Male
– Femra	14,8	13,6	16,6	20,9	21,4	19,3	19,9	19,1	18,2	17,5	17,2	– Female

Πίνακας 3: Συνολική Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής, κατά την περίοδο 1995-2005 (ποσοστό απασχόλησης). (Gjendje ne fund - End of period)

Sektori	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Sector
Gjithsej	1137829	1115760	1107677	1085104	1065104	1068190	920569	920144	926225	931217	932102	Total
Sektori shtetëror	275887	238850	226295	212750	201429	191166	188965	186065	181417	176065	175015	Public sector
– Buxhetore	159619	144607	145319	133584	128452	122298	120114	118162	117220	113000	119993	– Budgetory
– Jobuxhetore	116268	94243	80976	79166	72977	68868	68851	67903	64197	63065	55022	– Non budgetory
Sektori privat jobujqësor	111942	115910	120382	111354	102675	116024	205267	207742	211169	213000	214935	Non agriculture private sector
Sektori privat bujqësor	750000	761000	761000	761000	761000	761000	526337	526337	533639	542152	542152	Agriculture private sector
Niveli i Punesimit (në %)	62,5	60,3	59,0	57,0	56,0	55,1	52,1	52,1	50,1	50,3	49,7	Employment rate (in %)
– Meshkuj	74,7	72,6	74,0	71,0	69,0	66,0	64,0	63,9	61,4	61,2	60,0	– Male
– Femra	50,2	47,9	45,0	43,0	42,0	44,1	39,6	39,7	38,2	38,9	38,8	– Female

ΠΗΓΗ: www.instat.gov.al / INSTAT/2007.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ.

1. Εισαγωγή.

Η ιστορία της χώρας είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση του πληθυσμού της ανά τους αιώνες. Χωρίζεται διακριτά σε τρεις (3) ιστορικές περιόδους μετανάστευσης.

Παραδοσιακά η Αλβανία θεωρείται η χώρα των μεταναστών.

Από τον 15^ο έως και τον 17^ο αιώνα, στην Αλβανία παρατηρήθηκαν ήδη μαζικά ρεύματα μετανάστευσης προς τις ακτές της Ιταλίας, εξαιτίας της επέκτασης της Τουρκικής Αυτοκρατορίας στα Δυτικά Βαλκάνια.

Η πρόσφατη ιστορία της Αλβανίας μπορεί να χωριστεί σε τρεις (3) χρονικά περιόδους μετανάστευσης, οι οποίες παρουσιάζονται εδώ συνοπτικά, με καταγραφή των κύριων χαρακτηριστικών της.

I. Περίοδος Μετανάστευσης 1912-1923.

Από το 1912 έως το 1923 η γεωργική οικονομία της Αλβανίας σχεδόν κατέρρευσε εξαιτίας του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Επιπλέον, η έλλειψη οργανωμένης βιομηχανίας και των υποδομών της, αλλά και η μη ορθή και κακή χρήση των φυσικών αποθεμάτων της χώρας, δημιούργησαν τις συνθήκες εκείνες για τη μαζική μετανάστευση 21.000 περίπου οικογενειών προς άλλες χώρες.

II. Περίοδος Μετανάστευσης 1923-1939.

Σε συνέχεια της προηγούμενης περιόδου, ακολούθησε και δεύτερο μαζικό μεταναστευτικό κύμα των Αλβανών προς τρίτες χώρες από το 1923 και μετά.

Την περίοδο από το 1923 έως και το 1939, η φτωχή οικονομική πολιτική της χώρας σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια που επικρατούσε στην Ευρώπη, εξανάγκασαν 110.000 άτομα να μεταναστεύσουν.

III. Περίοδος Μετανάστευσης 1940-1945.

Κατά την περίοδο αυτή, σχεδόν 19.000 Αλβανοί μετανάστευσαν εκτός της χώρας του, οι περισσότεροι των οποίων ήταν ή θεωρήθηκαν πολιτικοί αντίπαλοι του Κομμουνιστικού Καθεστώτος της χώρας (UNDP, 2000).

Με την εγκαθίδρυση του Κομμουνιστικού Καθεστώτος στην Αλβανία μετά την λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η μετανάστευση απαγορεύτηκε αυστηρά, ενώ οι εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της περιορίστηκαν και αυτές από το καθεστώς.

Παρόλο όμως, που η ελεύθερη μετακίνηση των Αλβανών πολιτών περιορίστηκε από το υπάρχον τότε καθεστώς διακυβέρνησης δημιουργήθηκαν πράγματι εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα από και προς ορισμένες περιοχές της χώρας σε άλλες.

Στην Πρώτη Φάση αυτών των εσωτερικών μεταναστευτικών κινήσεων, από το 1950 έως το 1960, η εσωτερική μετανάστευση χαρακτηρίστηκε από τη σχεδιασμένη πολιτική και στρατηγική που προωθούσε το κομμουνιστικό καθεστώς για την ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα της και ειδικότερα την ανάπτυξη της βιομηχανίας και των υποδομών του, σε σχέση με τον τριτογενή τομέα.

Η εσωτερική μετανάστευση εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές της χώρας με κατευθυνόμενο από το καθεστώς έλεγχο. Δεν απαγορεύτηκε όμως.

Η Δεύτερη Φάση της εσωτερικής μετανάστευσης, πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο από το 1961 έως το 1990 και ήταν περιορισμένη μετανάστευση, πάλι από τις αγροτικές περιοχές προς τα αστικά κέντρα της χώρας. Και σε αυτή τη φάση οι εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της Αλβανίας ήταν κατευθυνόμενες και προσανατολισμένες να ενισχύσουν τα διάφορα μεγάλα αστικά κέντρα καθώς και την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Δυστυχώς όμως οι προσπάθειες του καθεστώτος δεν επέφεραν τα αποτελέσματα που επεδίωκαν.

Η πολιτική της απαγόρευσης της εξωτερικής μετανάστευσης και ο περιορισμός των εσωτερικών μετακινήσεων των κατοίκων που προήγαγε το καθεστώς της Αλβανίας, όχι μόνο απομόνωσε τη χώρα από τις γείτονες της στην περιοχή των Βαλκανίων, αλλά δημιούργησε και δυσμενείς συνθήκες για την εισροή επενδυτικών κεφαλαίων που θα ενίσχυαν την οικονομία της χώρας, ενώ θα της έδιναν ώθηση και κίνητρα για ανάπτυξη.

Μετά την πτώση του Κομμουνιστικού Καθεστώτος, η χώρα αντιμετώπισε μαζικές μετακινήσεις του πληθυσμού της και παρουσιάστηκαν έντονες μεταναστευτικές τάσεις, ώστε σε αυτήν τη περίοδο της σύγχρονης ιστορίας της, να δημιουργηθεί μια Τρίτη Φάση Μετανάστευσης στη μακρόχρονη ιστορία της χώρας.

Η Τρίτη αυτή Φάση Μετανάστευσης, ξεκινάει από το 1991 και μετέπειτα, ενώ συμπίπτει με τη μεταβατική περίοδο που περνάει η χώρα, σε πολιτικό, οικονομικό αλλά και κοινωνικό επίπεδο.

1. Πολιτικά, η μετάβαση πραγματοποιείται από το μακροχρόνιο και εδραιωμένο Κομμουνιστικό Καθεστώς, σε συνθήκες εκδημοκράτησης των θεσμών και αρχών της Κεντρικής Κυβέρνησης, καθώς και των Τοπικών Διοικήσεων.
2. Οικονομικά, από την κρατικά ελεγχόμενη οικονομία σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς και οικονομίας.
3. Κοινωνικά, μετάβαση από την πλήρη κρατική κάλυψη σε παροχές που αφορούν την εργασία, την απασχόληση, την εκπαίδευση και την υγεία, σε παροχές που βασίζονται και στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Κυρίως όμως, στην αλλαγή της νοοτροπίας και του τρόπου σκέψης των κατοίκων της χώρας, για να βελτιώσουν το υποβαθμισμένο βιοτικό τους επίπεδο.

Κατά τη μεταβατική περίοδο που επικρατεί στην Αλβανία, εκείνο που γίνεται αμέσως αντιληπτό, κυρίως από το μέγεθος των μετακινήσεων των κατοίκων της χώρας προς άλλους προορισμούς εκτός της χώρας τους για εξεύρεση εργασίας, είναι η παντελής έλλειψη μεταναστευτικής πολιτικής και σχεδιασμού από την Κεντρική Διοίκηση του κράτους.

Κατά την περίοδο προς την εκδημοκράτηση των πολιτικών θεσμών της χώρας και των κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών που διαρκώς συντελούνται, οι έλεγχοι των μετακινήσεων του πληθυσμού της έχουν καταργηθεί και οι αστικές περιοχές, ιδιαίτερα δε τα Τίρανα δέχονται το μεγαλύτερο κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης. Έτσι, παρατηρείται άνιση αύξηση του πληθυσμού και του μεγέθους της πρωτεύουσας της χώρας σε σχέση με τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της.

Σημειώνεται ότι συνολικά, 900.000 περίπου άτομα μετανάστευσαν από τις υποβαθμισμένες και φτωχές αγροτικές περιοχές της χώρας στα διάφορα αστικά κέντρα της χώρας, αλλά και προς τρίτες χώρες. Σύμφωνα με την Εθνική Απογραφή του 2001, οι μετακινήσεις του πληθυσμού, δημιούργησαν πτώση κατά 13% του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών της σε σύγκριση και αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό, με βάση τα στοιχεία της προηγούμενης απογραφής του 1989, όπου το ποσοστό των κατοίκων των αγροτικών περιοχών είχε αυξηθεί κατά 20%.

Όσον αφορά την εξωτερική μετανάστευση των Αλβανών κυρίως σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, ειδικότερα δε προς την Ελλάδα και την Ιταλία, το μέγεθος των μετακινήσεων αποτελεί ένα θεαματικό φαινόμενο μετανάστευσης για την Ευρώπη του 20^{ου} αιώνα.

Η νέα πολιτική και κοινωνικό-οικονομική κατάσταση που δημιουργείται στη χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, με την μετάβασή της στους δημοκρατικούς θεσμούς και σε συνθήκες ελεύθερης οικονομίας, δημιουργεί μια “έκρηξη” μεταναστευτικών κινήσεων στον πληθυσμό της Αλβανίας.

Τον Ιούλιο του 1990, 5.000 περίπου άτομα εισέρχονται στο χώρο των Πρεσβειών της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας στα Τίρανα, ζητώντας άσυλο. Μέχρι το τέλος του 1990 και άλλα 20.000 περίπου άτομα φεύγουν από τη χώρα τους για την Ελλάδα ζητώντας πολιτικό άσυλο. Επίσης, το Μάρτιο του 1991 πολλοί Αλβανοί εισέρχονται στο λιμάνι του Durrës, με την ελπίδα να φύγουν αμέσως από τη χώρα τους με πλοίο για την Νότια Ιταλία. Ένα επιπλέον κύμα μεταναστών, περίπου 18.000 άνθρωποι, εγκαταλείπουν τη χώρα με πλοία τον Αύγουστο του 1991, αναζητώντας καλύτερη τύχη στην Ιταλία. Η απάντηση της Ιταλικής Κυβέρνησης ήταν η κατηγορηματική άρνηση να δεχτεί τους Αλβανούς μετανάστες στην χώρα, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία των μεταναστών να επιστρέψουν αμέσως πίσω στη χώρα τους.

Σα συνέπεια όλων των παραπάνω μη οργανωμένων και μαζικών μετακινήσεων του πληθυσμού της Αλβανίας προς άλλες χώρες της Ευρώπης (Χώρες-Μέλη της ΕΕ, αλλά και μη Κράτη-Μέλη της ΕΕ), χωρίς την υποστήριξη και με έλλειψη μεταναστευτικής πολιτικής από την Κεντρική Διοίκηση, παρουσιάσθηκαν έντονα φαινόμενα παράνομης μετανάστευσης προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, τα οποία συνεχώς αυξάνονταν μέσα στα επόμενα χρόνια.

Μεταξύ των ετών 1989 και 2001, 700.000 περίπου άτομα εγκατέλειψαν τη χώρα τους (King et al, 1998, Barjaba et al, 1992, Barjaba et Peronne, 1996). Οι μεταναστευτικές αυτές κινήσεις είχαν καταλυτική επίδραση τόσο στο απόλυτο μέγεθος του πληθυσμού της χώρας, στη χωρική και γεωγραφική του κατανομή, αλλά και στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, αναφορικά με το φύλλο, την ηλικία και την κοινωνική και οικονομική σύνθεση του πληθυσμού.

Οι δημιουργούμενες μεταβολές στη σύνθεση του πληθυσμού της Αλβανίας μέσα από τα μεταναστευτικά ρεύματα, προκάλεσαν και μεταβολές στις αναπτυξιακές παραμέτρους της χώρας, περιορίζοντας τις αναπτυξιακές της δυνατότητες και ευκαιρίες. Επίσης, η μετανάστευση δημιούργησε σοβαρό μειονέκτημα στην εθνική οικονομία, γιατί επηρέασε την ισορροπία στην αγορά και στο εμπόριο, με τα εμβάσματα που δεχόταν και δέχεται η Αλβανία από τους υπηκόους της που εργάζονται και ζούνε σε άλλες χώρες.

2. Εσωτερική Μετανάστευση

2.1. Η Γεωγραφία των Εσωτερικών Μεταναστευτικών Ροών.

Η Εσωτερική Μετανάστευση στην Αλβανία μπορεί να εκφραστεί με δύο (2) παραμέτρους. Η πρώτη παράμετρος αφορά τη χωρική διάσταση του φαινομένου π.χ. από την μια Περιφέρεια σε μια άλλη, ενώ η δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με τη χρονική διάστασή του.

Οι αναλύσεις για το φαινόμενο δείχνουν ότι υπάρχει στενή συσχέτιση μεταξύ των σύντομων (2000-2001) και των μεσοπρόθεσμων (1989-2001) μεταναστευτικών ροών. Οι μακροπρόθεσμες μεταναστευτικές ροές σχετίζονται άμεσα με τον τόπο καταγωγής των μεταναστών και αποτελούν ένα δείκτη για την κινητικότητα των Αλβανών κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Σύμφωνα με την Εθνική Απογραφή του Πληθυσμού το 2001, 182.600 άτομα μετακινήθηκαν από μια γεωγραφική περιοχή-ζώνη (ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις) στην άλλη, κατά τα έτη 1989 έως 2001. Οι γεωγραφικές περιοχές-ζώνες είναι:

(α) η κεντρική-παράκτια περιοχή της Αλβανίας, που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες Tirana, Durres, Lezhe, Fier και Elbasan,

(β) η βόρειο-ανατολική περιοχή με τις Περιφέρειες Shkoder, Kukes, Diber και

(γ) η νότιο-ανατολική περιοχή που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες Berat, Gjirokaster, Korce, Vlore.

Οι μετακινήσεις ανάμεσα σε αυτές τις τρεις (3) γεωγραφικές περιοχές ανήλθαν σε ποσοστό 5,70% του συνολικού πληθυσμού της χώρας για το 1989.

Στον Πίνακα 4, καταγράφονται τα εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα ανάμεσα στις τρεις (3) γεωγραφικές ζώνες της Αλβανίας, για την περίοδο 1989-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Ενδοπεριφερειακές Μετακινήσεις για την περίοδο 1989-2001.				
• Αριθμός ατόμων και ανακατανομή πληθυσμού %.				
Γεωγραφική Περιοχή Παραγωγής Μετακινήσεων	Γεωγραφική Περιοχή Προσέλκυσης Μετακινήσεων			
	Βόρεια-Ανατολική Ζώνη	Κεντρική και Παράκτια Ζώνη	Νότιο-Ανατολική Ζώνη	ΣΥΝΟΛΟ
Βόρειο-Ανατολική Ζώνη	---	107.433	1.465	108.896
%	---	98,70%	1,30%	100,0%
Κεντρική και Παράκτια Ζώνη	2.491	---	11.721	14.212
%	17,50%	---	82,50%	100%
Νότιο-Ανατολική Ζώνη	1.273	58.256	588.967	59.529
%	2,10%	97,90%	---	100,00%
ΣΥΝΟΛΟ	410.180	1.341.509	602.153	182.639

ΠΗΓΗ: Institute of Statistics of Albania - INSTAT (2004), "Migration in Albania – Population and Housing Census 2001", 12.

Οι εσωτερικές μετακινήσεις στην Αλβανία είναι προσανατολισμένες προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση: σχεδόν το 91% των κατοίκων της που μετακινούνται από μια γεωγραφική περιοχή σε μια άλλη, κατευθύνονται κυρίως από τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας προς την κεντρική και την παράκτια ζώνη της, σε αντίθεση με τις μετακινήσεις προς την βόρειο-ανατολική και την νότιο-ανατολική ζώνη της χώρας αντίστοιχα, που αντιπροσωπεύουν το 2,00% και το 7,00% του συνόλου των ενδοπεριφερειακών μετακινήσεων των Αλβανών.

Το 1989, σχεδόν 60,0% των μεταναστών κατοικούσαν στα βόρεια της χώρας, 32,0% στα νότια και 8,00% στην κεντρική και παράκτια ζώνη της Αλβανίας. Οι κεντρικές και παράκτιες περιοχές αντιμετώπισαν σημαντική αύξηση του πληθυσμού των εξαιτίας των εσωτερικών μεταναστευτικών κινήσεων, με αποτέλεσμα την περίοδο από το 1989 έως το 2001 ο πληθυσμός των παράκτιων και κεντρικών περιοχών να είναι κατά 44 φορές υψηλότερος, συγκρινόμενος με τη βόρειο-ανατολική γεωγραφική ζώνη, και κατά 13 φορές υψηλότερος σε σχέση με τη νότιο-ανατολική ζώνη της χώρας.

Δηλαδή, παρατηρούμε ότι:

(α) Οι βόρειες και νότιες γεωγραφικές περιοχές-ζώνες της Αλβανίας έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά όσον αφορά την εσωτερική μετανάστευση που παρατηρείται στις περιφέρειές των, με τους αντίστοιχους πληθυσμούς τους να μετακινούνται προς την κεντρική και την παράκτια ζώνη της χώρας.

(β) Παρατηρούνται σχετικά σημαντικές μετακινήσεις από την κεντρική και την παράκτια ζώνη της χώρας προς τη νότιο-ανατολική περιοχή της. Τούτο σημαίνει ότι στις νότιες περιοχές, το ποσοστό ανάπτυξης του πληθυσμού των διατηρήθηκε στο 82,50% εξαιτίας των μεταναστών που εγκαταστάθηκαν εκεί, προερχόμενοι από τις κεντρικές και παράκτιες ζώνες της χώρας.

Η μετανάστευση προς το νότο της χώρας και τα υψηλά ποσοστά αυτής από το βορρά προς τις κεντρικές περιοχές της, καταδεικνύουν την υφιστάμενη φτωχή οικονομία των βόρειων περιοχών της Αλβανίας, που δημιουργήθηκε από το προηγούμενο καθεστώς διακυβέρνησης, τόσο για τις βόρειες περιοχές της αλλά και για όλη την Αλβανία. Το χαμηλό επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στο βορρά, δεν είναι και ο μοναδικός παράγοντας που συνέβαλλε και συμβάλλει στη μετανάστευση των κατοίκων της προς τις νότιες και κεντρικές περιοχές της χώρας. Συνθήκες, όπως η ελλιπής κοινωνική πρόνοια και εκπαίδευση των κατοίκων της, αλλά και οι δομές που επικρατούν στην οικογένεια, αποτελούν παράγοντες που επηρέασαν τις μετακινήσεις στο εσωτερικό της Αλβανίας, τόσο από το βορρά προς τις νότιες και κεντρικές περιφέρειές της, αλλά και τις υπόλοιπες εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της.

Ενώ 182.600 άτομα μετακινήθηκαν από μια γεωγραφική ζώνη σε μια άλλη, η μετανάστευση μεταξύ των Περιφερειών υπολογίζεται σε 252.700 μετακινήσεις ατόμων, όπως παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 4.

Από τον Πίνακα 4 μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι για κάθε δύο μετακινήσεις από τη μια γεωγραφική ζώνη σε μια άλλη, αντιστοιχεί μία μετακίνηση στο εσωτερικό της ζώνης και μία μετακίνηση από Περιφέρεια σε Περιφέρεια. Παρόλο που η διοικητική διάρθρωση της χώρας είναι της μορφής: Κεντρική Διοίκηση με 12 Περιφέρειες με τις Τοπικές Κυβερνήσεις τους και 36 Νομούς στο σύνολο των 12 Περιφερειών της, μπορούμε να επισημάνουμε ότι όσο πιο λεπτομερώς οργανωμένη διοικητικά είναι η χώρα, τόσο πιο έντονες παρουσιάζονται οι εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της από τη μικρότερη διοικητική μονάδα στην αμέσως επόμενη διοικητική μονάδα (π.χ.

από έναν από τους 309 Δήμους προς την Πρωτεύουσα του Νομού ή / και προς τα 65 Αστικά Κέντρα της χώρας, κ.ο.κ.).

Οι μετακινήσεις μεταξύ των Περιφερειών της χώρας εξαρτώνται μερικώς και επηρεάζονται από το μέσο βιοτικό επίπεδό της, δηλαδή την ανθηρή ή την υποβαθμισμένη οικονομία και ανάπτυξή της.

Στις Περιφέρειες Diber και Kukes, όπου ζούσε το 37% των μεταναστών το 1989, οι συνθήκες της οικονομίας και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων τους ήταν φτωχό. Με την πάροδο των χρόνων όμως τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι ένα υψηλό ποσοστό των οικογενειών που ζούνε ακόμη εκεί λαμβάνει οικονομική βοήθεια, σε ποσοστό ίσο με 40% στην Περιφέρεια Kukes και 34% στην Περιφέρεια Diber αντίστοιχα, ενώ το μέσο ποσοστό για όλη την χώρα ανέρχεται στο 12% (INSTAT 2000).

Οι πιο πάνω Περιφέρειες είχαν χαμηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης όπως η απαρχαιωμένη βιομηχανία και οι υποδομές της, που κατά τη μεταβατική περίοδο που έζησε η χώρα, καταστράφηκαν ολοσχερώς. Το ίδιο συνέβη επίσης και στις Περιφέρειες Elbasan, Berat και Korce. Περίπου 29% του συνόλου των εσωτερικών μεταναστών προήλθε από τις πιο πάνω Περιφέρειες. Οι Περιφέρειες Vlore, Tirana και Durres είχαν το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής σε αυτές τις μετακινήσεις, που έφτανε στο 8% του συνόλου των μεταναστών.

Συγκρίνοντας τα ποσοστά των εσωτερικών μετακινήσεων, παρατηρούμε ότι οι Περιφέρειες που έχουν σημαντικό μερίδιο στο σύνολο του μετακινούμενου πληθυσμού είναι πρώτα η Περιφέρεια Diber και ακολουθούν οι Περιφέρειες Kukes, Elbasan και Berat.

Οι Περιφέρειες που δέχτηκαν τον μεγαλύτερο όγκο των μεταναστών ήταν πρώτη η Περιφέρεια των Τιράνων, ακολουθούμενη από την Περιφέρεια Durres. 72% του συνόλου των μεταναστών κατοικούσαν στα Τίρανα κατή την Εθνική Απογραφή του 2001. Η αμέσως επόμενη Περιφέρεια μετά την Περιφέρεια Durres που δέχτηκε σημαντικό αριθμό μεταναστών ήταν η Περιφέρεια Fier, ενώ ακολουθούν οι Περιφέρειες Vlore, Lezhe και Elbasan.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Μετανάστευση από Περιφέρεια σε Περιφέρεια στην Αλβανία. Συνολικός
• Αριθμός και ποσοστωση % για την περίοδο 1989 – 2001.**

Περιφέρεια Αναχώρησης	Περιφέρεια Προορισμού												
	Berat	Diber	Durres	Elbasan	Fier	Gjirokaster	Korce	Kukes	Lezhe	Shkoder	Tirane	Vlore	ΣΥΝΟΛΟ
Berat	0	97	4.241	951	5.824	1.034	1.148	348	164	529	8.773	2.567	25.676
%	0,0	0,4	16,50	3,70	22,70	4,0	4,50	1,40	0,60	2,10	34,20	10,00	100,00
Diber	72	0	10.997	964	1.144	47	116	153	2.134	281	32.898	278	49.084
%	0,10	0,0	22,40	2,00	2,30	0,10	0,20	0,30	4,30	0,60	67,00	0,60	100,00
Durres	51	62	0	149	221	38	232	18	902	108	5.397	110	7.288
%	0,70	0,90	0,0	2,00	3,00	0,50	3,20	0,20	12,40	1,50	74,10	1,50	100,00
Elbasan	826	64	5.191	0	5.618	197	2.313	38	197	105	11.076	1.020	26.645
%	3,10	0,20	19,50	0,0	21,10	0,70	8,70	0,10	0,70	0,40	41,60	3,80	100,00
Fier	1.881	117	2.042	1.201	0	443	444	39	126	65	7.560	2.618	16.536
%	11,40	0,70	12,30	7,30	0,0	2,70	2,70	0,20	0,80	0,40	45,70	15,80	100,00
Gjirokaster	600	5	1.817	183	2.074	0	705	15	30	85	7.634	3.950	17.098
%	3,50	0,0	10,60	1,10	12,10	0,0	4,10	0,10	0,20	0,50	44,60	23,10	100,00
Korce	324	31	3.718	2.170	1.545	272	0	8	99	44	23.848	1.410	23.469
%	1,40	0,10	15,80	9,20	6,60	1,20	0,0	0,0	0,40	0,20	59,00	6,00	100,00
Kukes	42	287	6.728	79	1.489	47	117	0	1.106	1.285	31.769	229	43.178
%	0,10	0,70	15,60	0,20	3,40	0,10	0,30	0,0	2,60	3,00	73,60	0,50	100,00
Lezhe	62	361	3.390	184	693	38	163	79	0	1.137	5.522	316	11.945
%	0,50	3,00	28,40	1,50	5,80	0,30	1,40	0,70	0,0	9,50	46,20	2,60	100,00
Shkoder	47	543	2.670	79	726	30	180	223	5.758	0	8.892	260	19.408
%	0,20	2,80	13,80	0,40	3,70	0,20	0,90	1,10	29,70	0,0	45,80	1,30	100,00
Tirane	142	81	3.647	667	632	139	309	95	138	122	0	379	6.351
%	2,20	1,30	57,40	10,59	10,00	2,20	4,90	1,50	2,20	1,90	0,0	6,00	100,00
Vlore	213	34	418	140	1.377	401	147	23	43	54	3.207	0	6.057
%	3,50	0,60	6,90	2,30	22,70	6,60	2,40	0,40	0,70	0,90	52,90	0,0	100,00
ΣΥΝΟΛΟ	4.260	1.682	44.859	6.767	21.343	2.686	5.874	1.039	10.697	3.815	136.576	13.137	252.735
%	1,70	0,70	17,70	2,70	8,40	1,10	2,30	0,40	4,20	1,50	54,00	5,20	100,00

ΠΗΓΗ: Institute of Statistics of Albania - INSTAT (2004), "Migration in Albania – Population and Housing Census 2001", 13.

Η ανάλυση επίσης του Πίνακα 5, με τα απόλυτα και ποσοστιαία μεγέθη της εσωτερικής μετανάστευσης από Περιφέρεια σε Περιφέρεια, για τη χρονική περίοδο από 1989-2001 (περίοδος δώδεκα ετών), καταδεικνύει δύο τύπους εσωτερικής μετανάστευσης.

- Ο πρώτος τύπος εσωτερικής μετανάστευσης αφορά τη μετανάστευση που γίνεται προς τα κεντρικά οικονομικά και αστικά κέντρα της Αλβανίας και περιλαμβάνει μετακινήσεις πληθυσμού που διανύουν μεγάλες αποστάσεις.
- Ο δεύτερος τύπος εσωτερικής μετανάστευσης αφορά σχετικά μικρές διανυόμενες αποστάσεις των μεταναστών με κατεύθυνση προς τις παράκτιες περιοχές της χώρας.

(1) Πρώτος Τύπος Εσωτερικής Μετανάστευσης: προς την κεντρική ζώνη της Αλβανίας στις Περιφέρειες Τιράνων και Δυρραχίου.

Στα Τίρανα έχει συγκεντρωθεί σχεδόν πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού που μετακινήθηκε κατά τις ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις για το διάστημα 1989-2001, δηλαδή, 136.576 άτομα μετακινήθηκαν από όλες τις υπόλοιπες Περιφέρειες προς τα Τίρανα.

Στο Δυρράχιο, η δεύτερη πόλη μετά τα Τίρανα που δέχτηκαν σημαντικό αριθμό μεταναστών, το ποσοστό προσέλκυσης μεταναστών έφτασε στο 18%, δηλαδή 44.900 περίπου άτομα. 36,50%, δηλαδή 92.300 μετανάστες κατοικούσαν στις Περιφέρειες Kukes και Diber κατά το 1989, από όπου 70% των μεταναστών από τις Περιφέρειες Kukes και Diber μετακινήθηκαν προς τα Τίρανα και 20% προς το Δυρράχιο.

Το 1989, η Περιφέρεια Korce, δέχτηκε το 10% των μεταναστών που κατευθύνθηκαν προς τα Τίρανα και 8% αυτών που κατευθύνθηκαν προς το Δυρράχιο.

Οι υπόλοιπες Περιφέρειες της Αλβανίας παρήγαγαν και αυτές μικρό αριθμό μετακινήσεων από περιφέρεια σε περιφέρεια.

(2) Δεύτερος Τύπος Εσωτερικής Μετανάστευσης: μετανάστευση προς την παράκτια ζώνη της Αλβανίας.

Εδώ παρατηρήθηκαν μετακινήσεις του πληθυσμού προς τα αστικά και οικονομικά κέντρα της χώρας που βρίσκονται κοντά στην παράκτια ζώνη της. Οι ροές αυτές προήλθαν από το εσωτερικό της χώρας και από τις γειτονικές προς την παράκτια ζώνη, Περιφέρειες.

Στα νότια της χώρας, η Περιφέρεια του Fier παρουσιάζεται σαν η πιο ελκυστική περιφέρεια που δέχεται σημαντικό αριθμό μεταναστών, προερχόμενοι κυρίως από την Περιφέρεια Berat (23% του συνόλου των μεταναστών από την Περιφέρεια αυτή κατευθύνθηκαν προς το Fier), την Περιφέρεια Elbasan (21%) και την Περιφέρεια Vlore (23%).

Επίσης, μπορεί να θεωρηθεί ότι και η Περιφέρεια Vlore αποτελεί και αυτή κέντρο που προσελκύει εσωτερική μετανάστευση, γιατί από τον Πίνακα 5 εξάγεται το συμπέρασμα ότι έχει απορροφήσει το 10% των μεταναστών από την Περιφέρεια Berat, 16% από την Περιφέρεια Fier και 23% από αυτούς που εγκατέλειψαν την Περιφέρεια Gjirokaster.

Για την περίοδο δε 2000-2001, παρατηρείται μια μικρή διαφοροποίηση αναφορικά με τη γεωγραφία των μετακινήσεων. Παρατηρούμε να παρουσιάζονται τάσεις εξισορρόπησης στις μεταναστευτικές ροές, με τα Τίρανα να απορροφούν μόνο το 44% του συνόλου των μεταναστών από όλη την χώρα, 10% δηλαδή πιο κάτω σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 1989-2001.

Κάποιες άλλες Περιφέρειες, όπως η Περιφέρεια Gjirokaster, οι Περιφέρειες Shkoder, Kukes και Diber, παρουσιάζουν αύξηση στον αριθμό των μεταναστών που δέχονται, σε σύγκριση με το συνολικό αριθμό των μεταναστών και το ποσοστό των μετακινήσεων που κατεγράφησαν για την περίοδο 1989-2001.

Η κατάσταση που τελικά δημιουργήθηκε στις 12 Περιφέρειες της Αλβανίας και που αναμένεται να επαληθευτεί στο μέλλον, από τα διάφορα μεταναστευτικά ρεύματα που παρουσιάστηκαν, εξηγείται με δύο λόγους.

Ο πρώτος λόγος σχετίζεται με την πολιτική και οικονομική κατάσταση που επικράτησε μετά την οικονομική κρίση που δημιουργήθηκε από την κατάρρευση του τραπεζικού σχεδίου της πυραμίδας, το 1997.

Η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος της πυραμίδας οδήγησε την κεντρική διοίκηση να προωθήσει οικονομικές πολιτικές που φάνηκε να ευνοούν στην αποκέντρωση των εσωτερικών μετακινήσεων.

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι τελικά κάποιος από τους εσωτερικούς μετανάστες θα επιστρέψουν στους τόπους καταγωγής τους.

2.2. Κοινωνικά και Οικονομικά Χαρακτηριστικά των Εσωτερικών Μετακινήσεων.

2.2.1. Μετανάστευση από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές.

Οι μεταναστευτικές κινήσεις που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της χώρας, κύριο στόχο έχουν την εξεύρεση καλύτερης και μόνιμης απασχόλησης για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων που μετακινούνται από τον τόπο καταγωγής τους προς άλλες, πιο ανθηρά οικονομικές περιοχές. Οι μετακινήσεις όμως αυτές σημαίνουν και αλλαγή του τρόπου ζωής και νοοτροπίας των μετακινουμένων ατόμων, ιδιαίτερα δε όταν ο μετανάστης προέρχεται από αγροτικές περιοχές και κατευθύνεται προς τα διάφορα αστικά κέντρα. Συνήθως, τέτοιου είδους κινήσεις είναι αποτέλεσμα μαζικής εξόδου από τις αγροτικές περιοχές της χώρας προς τα αστικά κέντρα της.

Για την περίοδο 1989-2001 η εσωτερική μετανάστευση στην Αλβανία από Περιφέρεια σε Περιφέρεια και ιδιαίτερα από τις αγροτικές περιοχές προς τις αστικές, παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 6, όπου 253.700 συνολικά άτομα μετανάστευσαν, με σχεδόν 146.000 από αυτούς να κατευθύνονται στις αστικές περιοχές, σε ποσοστό ίσο με 58,0%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Πληθυσμιακά στοιχεία για την Αλβανία (2001) ανάλογα με το μεταναστευτικό προφίλ (μετακίνηση προς τις αγροτικές και τις αστικές περιοχές) για την περίοδο 1989-2001.								
Περιφέρεια Αναχώρησης	Μη μετανάστες				Μετανάστες (που ζούσαν σε άλλη Περιφέρεια το 1989)			
	Αγροτικές Περιοχές		Αστικές Περιοχές		Αγροτικές Περιοχές		Αστικές Περιοχές	
	%	Απόλυτο μέγεθος	%	Απόλυτο μέγεθος	%	Απόλυτο μέγεθος	%	Απόλυτο μέγεθος
Berat	58,90	85.875	41,10	59.802	57,00	2.428	43,00	1.832
Diber	80,20	108.780	19,80	26.800	76,00	1.278	24,00	404
Durres	46,40	66.118	53,60	76.225	37,70	16.898	62,30	27.961
Elbasan	65,10	173.425	34,90	93.079	38,20	2.585	61,80	4.182
Fier	66,20	180.963	33,80	92.448	71,70	15.298	28,30	6.045
Gjirokaster	60,80	52.831	39,20	34.016	48,90	1.314	51,10	1.372
Korce	63,00	129.261	37,00	76.060	53,40	3.136	46,60	2.738
Kukes	75,50	58.372	24,50	18.991	67,90	706	32,10	333
Lezhe	69,60	75.634	30,40	33.106	61,70	6.597	38,30	4.100
Shkoder	61,80	117.913	38,20	72.788	53,10	2.025	46,90	1.790
Tirane	33,20	109.543	66,80	220.726	37,20	50.748	62,80	85.828
Vlore	48,00	66.437	52,00	71.914	28,20	3.710	71,80	9.427
ΣΥΝΟΛΟ	58,30	1.225.152	41,70	875.955	42,20	106.723	57,80	146.012

ΠΗΓΗ: Census 2001 - Institute of Statistics of Albania - INSTAT (2004), "Migration in Albania – Population and Housing Census 2001", 16.

Από τα στοιχεία προκύπτει ότι σχεδόν ίσος αριθμός μεταναστών φθάνει στις πόλεις και στα χωριά της Αλβανίας αντίστοιχα. Δεδομένου ότι μόνο το 42,0% από τους μη μεταναστεύσαντες σε περιφερειακό επίπεδο κατοικούν στις πόλεις, η εσωτερική αυτή μετακίνηση καταδεικνύει ότι το φαινόμενο της αστικοποίησης στην Αλβανία έχει εντατικοποιηθεί.

Σχεδόν σε όλες τις Περιφέρειες στην χώρα που διαθέτουν θετικό ισοζύγιο μετανάστευσης έχει παρατηρηθεί αύξηση του αστικού τους πληθυσμού. Για παράδειγμα, 62,0% των μεταναστών στο Durres και 62,0% στο Elbasan, έχουν εγκατασταθεί σε αστικά κέντρα των αντίστοιχων Περιφερειών.

Κατά την περίοδο από το 2000 έως το 2001, οι Περιφέρειες Diber, Fier και Lezhe κατείχαν το μεγαλύτερο ποσοστό αγροτικής μετανάστευσης. Οι Περιφέρειες Vlore, Durres και Tirane κατείχαν αντίθετα το μικρότερο ποσοστό. Για τις παραπάνω Περιφέρειες, εκτός των Τιράνων, παρατηρήθηκε μια ένταση αστικοποίησης των μεταναστευτικών ρευμάτων και κινήσεων.

Ο Πίνακας 7 παρουσιάζει τα σχετικά στοιχεία για την περίοδο 2000-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Πληθυσμιακά στοιχεία για την Αλβανία (2001) ανάλογα με το μεταναστευτικό προφίλ (μετακίνηση προς τις αγροτικές και τις αστικές περιοχές) για την περίοδο 2000- 2001.								
Περιφέρεια Αναχώρησης	Μη μετανάστες				Μετανάστες (που ζούσαν σε άλλη Περιφέρεια το 1989)			
	Αγροτικές Περιοχές		Αστικές Περιοχές		Αγροτικές Περιοχές		Αστικές Περιοχές	
	%	Απόλυτο μέγεθος	%	Απόλυτο μέγεθος	%	Απόλυτο μέγεθος	%	Απόλυτο μέγεθος
Berat	60,20	112.340	39,80	74.189	39,40	227	60,60	349
Diber	79,90	145.554	20,10	36.652	91,90	1.020	8,10	90
Durres	46,00	106.869	54,00	125.612	34,10	1.865	65,90	3.597
Elbasan	65,60	230.146	34,40	120.929	59,10	608	40,90	421
Fier	67,60	249.632	32,40	119.837	69,30	1.776	30,70	786
Gjirokaster	60,80	66.137	39,20	42.628	71,70	769	28,30	304
Korce	63,40	162.939	36,60	94.004	43,90	449	56,10	574
Kukes	75,40	80.578	24,60	26.311	77,50	590	22,50	171
Lezhe	69,10	105.805	30,90	47.332	59,70	725	40,30	489
Shkoder	62,60	155.406	37,20	92.901	73,30	804	26,70	293
Tirane	36,20	205.080	63,80	361.852	35,20	4.818	64,80	8.886
Vlore	46,20	85.665	53,80	99.609	34,00	491	66,00	953
ΣΥΝΟΛΟ	57,90	1.706.151	42,10	1.241.856	45,50	14.142	54,50	16.913

ΠΗΓΗ: Census 2001 - Institute of Statistics of Albania - INSTAT (2004), "Migration in Albania – Population and Housing Census 2001", 16.

Η σύγκριση των στοιχείων των δύο πινάκων για τις δύο περιόδους 1989-2000 και 2000-2001, καταδεικνύει ότι η μετανάστευση από τις αγροτικές περιοχές είναι σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα στις περιοχές της χώρας που παραδοσιακά θεωρούνται περιοχές που δημιουργούν μεταναστεύσεις, όπως οι Περιφέρειες Diber, Gjirokaster και Shkoder. Επιπλέον, αν λάβουμε υπόψη και το γεγονός ότι στα πιο πάνω μεταναστευτικά ρεύματα από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές, οι ηλικίες άνω των 65 ετών αποτελούν την πλειοψηφία των μεταναστών, μπορούμε να υποθέσουμε ότι τελικά αρκετοί από αυτούς θα επιστρέψουν στους τόπους καταγωγής τους.

2.2.2. *Η Δομή των μεταναστευτικών ρευμάτων, ως προς την ηλικία, το φύλλο, την εκπαίδευση και το οικονομικό υπόβαθρο των μεταναστών.*

- **Ηλικία**

Ο πληθυσμός που μεταναστεύει είναι ηλικιακά νεαρός πληθυσμός: 115.700 άτομα, που αντιπροσωπεύουν το 46,0% του συνόλου των περιφερειακών μετακινήσεων, δεν είχαν περάσει το 30^{οστό} έτος της ηλικίας τους κατά το 2001, και μόνο ένα ποσοστό ίσο με 6,00% των μεταναστών είχαν ήδη συνταξιοδοτηθεί. Κατά συνέπεια, η εσωτερική μετανάστευση θίγει πρωταρχικά τις νεαρές ηλικίες του πληθυσμού, που αποτελούν το ενεργά απασχολούμενο δυναμικό της. 72,0% των μεταναστών κατά την Εθνική Απογραφή του 2001 ήταν μεταξύ 20-65 ετών, οπότε η μετανάστευση συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση του εργατικού δυναμικού στις περιοχές που κατέληξαν τα ρεύματα αυτά.

- **Φύλλο**

Ένα άλλο σημείο που χρειάζεται να επισημάνουμε, είναι το γεγονός ότι πολύ περισσότερες γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες τείνουν να μεταναστεύουν μέσα στην Αλβανία, όπως καταδεικνύει το ποσοστό των 54,0% των γυναικών που συμμετέχει στο συνολικό ποσοστό της μετανάστευσης. Η αναλογία μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι 136.600 γυναίκες για κάθε 116.100 άνδρες μετανάστες.

Η αναλογία αναφορικά με το φύλλο των Αλβανών μεταναστών είναι 85 άνδρες για 100 γυναίκες. Πιο λεπτομερώς, η αναλογία ανά φύλλο μεταξύ των μεταναστών για τις επιμέρους ηλικιακές ομάδες είναι η ακόλουθη:

(α) 93 άνδρες κατά την φάση της εφηβείας (12-19 ετών),

(β) 60 άνδρες για ηλικίες από 20-29 ετών.

(γ) στην ομάδα από 40-64 έτη, η πλειοψηφία των μεταναστών είναι άρρενες.

Οι λόγοι για την επικράτηση του γυναικείου φύλλου στις μεταναστευτικές ροές και ιδιαίτερα στις νεαρές ηλικίες είναι αρκετοί και σημαντικοί.

Ένας σοβαρός λόγος αποτελεί το γεγονός ότι οι νεαρές γυναίκες που κατάγονται από τις αγροτικές περιοχές ενθαρρύνονται από την οικογένειά τους να φύγουν από τον τόπο τους, διότι έχουν μικρό δικαίωμα στην οικογενειακή περιουσία, την οποία κληρονομούν τα άρρενα μέλη της. Επειδή λοιπόν, η οικογένεια κατευθύνει τις νέες γυναίκες-μέλη της να εργαστούν εκτός της οικογενειακής εστίας, είναι πιο ευέλικτες και μετακινούνται πιο εύκολα σε σχέση με τα άρρενα μέλη της οικογένειας.

Η μετανάστευση των γυναικών ενισχύεται και από το γεγονός ότι υπάρχει πληθώρα θέσεων εργασίας, κυρίως ανειδίκευτων στο τριτογενή τομέα της οικονομίας της χώρας, ιδιαίτερα δε στα αστικά κέντρα της. Οι θέσεις αυτές δεν απαιτούν εξειδίκευση, συγκεκριμένη εκπαίδευση ή προσόντα από μέρους τους, οπότε και η οικογένεια τις ενθαρρύνει να προσανατολιστούν προς τη μετανάστευση στα πιο κοντινά αστικά κέντρα της περιοχής των για εξεύρεση εργασίας.

Ένας άλλος λόγος σχετίζεται με το γεγονός ότι στις μεταναστευτικές κινήσεις που κατευθύνονται προς άλλες χώρες, οι άνδρες αποφασίζουν πιο εύκολα να μεταναστεύσουν και να εγκαταλείψουν την χώρα τους, αφού έχει ήδη προηγηθεί μια εσωτερική μετακίνηση, οπότε οι γυναίκες είναι πιο ευάλωτες και επιρρεπείς για μετακινήσεις στο εσωτερικό της χώρας και για σύντομο χρονικό διάστημα.

Άλλο σημείο που αξίζει να σημειωθεί είναι και η μετανάστευση όλων των μελών μιας οικογένειας, περιλαμβανομένων και των παιδιών αυτής. Περίπου 10,00% των παιδιών ηλικίας 0-4 ετών το 1989, έζησαν σε διαφορετική περιφέρεια με τις οικογένειές τους, μέχρι το 2001. Τούτο αποτελεί μέρος του φαινομένου που παρατηρείται κυρίως σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές της χώρας, όπως στη βόρειο-ανατολική Αλβανία, όπου το 29,20% των παιδιών ακολούθησαν τους γονείς τους στη μετανάστευσή τους, ενώ στις παράκτιες περιοχές των Περιφερειών Vlore, Fier και Lezhe, μόνο το 4,00% των παιδιών μετανάστευσαν.

Διαφοροποιήσεις τέλος, παρουσιάζονται στην αναλογία ανά φύλλο των μεταναστών κατά την περίοδο 2000-2001. Για κάθε 100 γυναίκες αναλογούν 93 άρρενες στο σύνολο των μεταναστών, ενώ η αντίστοιχη αναλογία για τις ηλικίες από 20-29 ετών, είναι 71 άρρενες για κάθε 100 γυναίκες.

- Εκπαίδευση

Το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων που συμμετέχουν στις εσωτερικές μεταναστεύσεις αποτελεί επίσης παράγοντα που δημιουργεί τέτοιου είδους μετακινήσεις. Χρειάζεται όμως να θεωρήσουμε ξεχωριστά δύο ηλικιακές ομάδες: η πρώτη αποτελείται από άτομα που το 1989 είχαν ηλικία άνω των 20 ετών, είχαν δηλαδή ολοκληρώσει τις εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις, οπότε το 2001 θα ήταν 32 ετών, και η δεύτερη ομάδα, θα αποτελείται από άτομα ηλικίας μεταξύ 10-19 ετών.

Το 2001, 124.000 μετανάστες ήταν ηλικίας 32 ετών και αντιπροσώπευαν το 49,0% του συνόλου των μεταναστών. Στην ομάδα αυτή υπήρχε σημαντικός αριθμός από ανειδίκευτους εργάτες: ποσοστό ίσο με 8,00% δεν είχε κανένα δίπλωμα και μόνο ένα 16,0% αυτών κατείχε δίπλωμα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ομάδα αυτή στην πλειονότητά της αποτελούνταν από άτομα ηλικίας 50 ετών και άνω και αντιπροσώπευαν το 90,0% των μεταναστών που δεν έχουν λάβει κανονική εκπαίδευση και 84,0% των μεταναστών που έχουν λάβει μόνο τη βασική εκπαίδευση.

Επίσης, οι πολιτιστικές και πολιτισμικές συνήθειες των ατόμων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και επηρεάζουν τη σύνθεση των μεταναστών αναφορικά με το φύλλο και τη μόρφωσή τους.

Οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία των ανειδίκευτων εργατών και με τα λιγότερα επαγγελματικά προσόντα σε σύγκριση με τους άνδρες εσωτερικούς μετανάστες, όπου για κάθε 100 γυναίκες αντιστοιχούν 40 άνδρες.

Αντίθετα, οι άνδρες μετανάστες διαθέτουν υψηλού επιπέδου επαγγελματικά προσόντα και η αναλογία είναι 217 άνδρες για κάθε 100 γυναίκες, ανάμεσα σε αυτούς που κατέχουν πανεπιστημιακό δίπλωμα. Συνολικά, 70,0% των μορφωμένων μεταναστών είναι άνδρες ηλικίας μεταξύ 32 και 49 ετών.

Ο Πίνακας 8 παρουσιάζει στοιχεία αναφορικά με το φύλλο και το επίπεδο μόρφωσης των εσωτερικών μεταναστών στην Αλβανία.

Όσον αφορά τώρα τη δεύτερη ομάδα, αυτή των ατόμων ηλικίας 10-19 ετών, η ομάδα αυτή αποτέλεσε το ένα τέταρτο του συνόλου των μεταναστών. Και εδώ, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία ανεξάρτητα από το επίπεδο της μόρφωσης που διαθέτουν, και στο σύνολό τους αριθμούσαν 40.500 άτομα, όπου οι άνδρες της ομάδας αριθμούσαν στα 24.500 άτομα.

Η επικράτηση των γυναικών στα εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα είναι ανεξάρτητη από το μορφωσιακό τους επίπεδο όπως φαίνεται και στον Πίνακα 9 που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Εσωτερικοί Μετανάστες, ηλικίας 32 ετών και άνω για την περίοδο 1989-2001, ανά φύλλο και επίπεδο μόρφωσης, 2001.							
Ηλικία: 32>	Απόλυτο μέγεθος			Φύλλο αναλογία	%		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο		Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Όχι Δίπλωμα	2.934	7.363	10.297	39,80	4,80	11,80	8,30
Βασική – Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	8.646	11.168	19.814	77,40	14,10	17,80	16,00
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	21.579	24.550	46.129	87,90	35,20	39,20	37,20
Ανώτερη Εκπαίδευση	18.471	15.079	33.550	122,50	30,10	24,10	27,00
Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση	9.759	4.491	14.250	217,30	15,90	7,20	11,50
ΣΥΝΟΛΟ	61.389	62.651	124.040	98	100,00	100,00	100,00

ΠΗΓΗ: Census 2001 - Institute of Statistics of Albania - INSTAT (2004), "Migration in Albania – Population and Housing Census 2001", 23.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Εσωτερικοί Μετανάστες, ηλικίας 22-31 ετών για την περίοδο 1989 -2001, ανά φύλλο και επίπεδο μόρφωσης, 2001.							
Ηλικία: 22-31	Απόλυτο μέγεθος			Αναλογία ανά Φύλλο	%		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο		Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Όχι Δίπλωμα	359	472	831	76,10	1,50	1,20	1,30
Βασική – Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	425	735	1.160	57,80	1,70	1,80	1,80
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	11.988	21.944	33.932	54,60	49,00	54,20	52,20
Ανώτερη Εκπαίδευση	9.230	13.253	22.483	69,60	37,70	32,70	34,60
Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση	2.468	4.099	6.567	60,20	10,10	10,10	10,10
ΣΥΝΟΛΟ	24.470	40.503	64.973	60,40	100,00	100,00	100,00

ΠΗΓΗ: Census 2001 - Institute of Statistics of Albania - INSTAT (2004), "Migration in Albania – Population and Housing Census 2001", 23.

Εκείνο που συνάγεται τελικά, είναι το γεγονός ότι η μετανάστευση συσχετίζεται με τη μετακίνηση ατόμων με υψηλό επίπεδο μόρφωσης και επαγγελματικών προσόντων. Ανειδίκευτοι ή λιγότερο ειδικευμένοι μετανάστες αποτελούν μικρό ποσοστό για τις νεαρές ηλικίες των μεταναστών. 96,0% των μεταναστών κατέχουν τουλάχιστον δίπλωμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- Οικονομική Κατάσταση

Παρόλο που το 86,0% των μεταναστών αποτελείται από ηλικίες 15-64 ετών (ενεργά απασχολούμενος πληθυσμός), η αναλογία σε εργαζόμενους μετανάστες ανέρχεται μόνο στο 60,0% δηλαδή 151.300 άτομα, ενώ το 12,0% των μεταναστών δηλώνουν συνταξιούχοι.

Πάνω από ένα τέταρτο των γυναικών μεταναστών δηλώνουν οικιακά ακόμα και οι νεαρές ηλικίες. Ο σκοπός της μετανάστευσής τους πιθανόν να είναι η επανένωση της οικογένειάς τους.

79,0% των μεταναστών είναι άνδρες ενώ οι γυναίκες αντιστοιχούν σε ποσοστό ίσο με 53,0%. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι άνδρες μετανάστες βρίσκουν πιο εύκολα εργασία αφού έχουν ήδη φύγει από τον τόπο καταγωγής ή κατοικίας τους, ενώ το ποσοστό ανεργίας για αυτούς είναι ίσο με 23,0%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό για τις γυναίκες, που φτάνει το 41,0%. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, η μετανάστευση για εξεύρεση εργασίας αφορά κυρίως τους άνδρες, ενώ οι ροές αυτές μπορούν να δικαιολογηθούν και από τον παραδοσιακό χαρακτήρα της οικογένειας στην Αλβανία, όπου τα άρρενα μέλη της είναι οι αρχηγοί των οικογενειών και έχουν υποχρέωση και καθήκον να παρέχουν (να εξασφαλίσουν) τροφή και ασφάλεια σε αυτήν.

Η ανάλυση του οικονομικού προφίλ των μεταναστών σε σχέση με την ηλικία και το φύλλο, καταδεικνύει ότι τα ποσοστά ανεργίας για τις ηλικίες μεταξύ 15-19 ετών είναι λιγότερο σημαντικά για τις γυναίκες από ότι για τους άνδρες (24,0% έναντι 33,0% αντίστοιχα).

Για την ομάδα των ηλικιών από 30-49, όπου οι απασχολούμενοι άνδρες είναι αναλογικά περισσότεροι σε σχέση με τις γυναίκες, οι τελευταίες αγγίζουν το υψηλότερο ποσοστό απασχολούμενου δυναμικού για τις ηλικιακές ομάδες από 15-19 και 40-49.

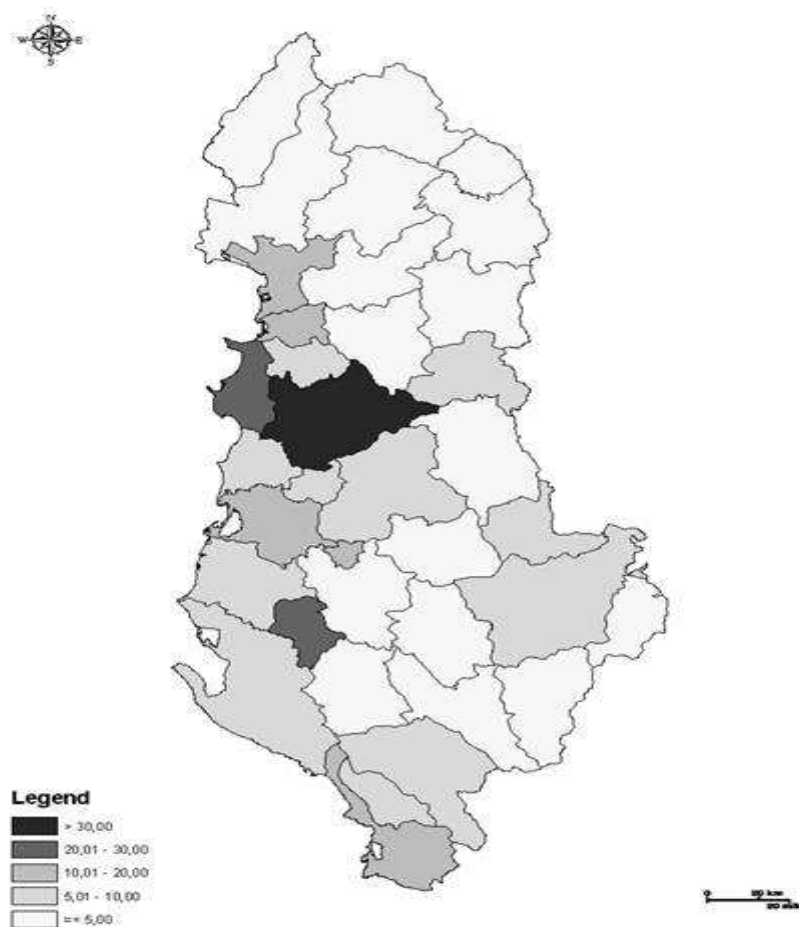
μεταναστών, που αντιστοιχούν στο 44% (ήτοι 132.716 άτομα) και στο 14% (δηλαδή 42.151 άτομα) των συνολικών εισροών που έχουν καταγραφεί. Την ίδια στιγμή, οι μετακινήσεις από τους Νομούς αυτούς προς άλλους τρίτους υπολογίζεται σε 1,00% περίπου.

Οι Νομοί Fier και Lushje στην παράκτια ζώνη της χώρας δέχονται άνω των 10.000 εσωτερικών μεταναστών ο κάθε ένας, αλλά αυτές οι ροές αντισταθμίστηκαν από ισόποσες περίπου εκροές από τους δύο αυτούς Νομούς ξεχωριστά.

Οι Νομοί Diber και Kukes που γειτνιάζουν με τις βόρειο-ανατολικές ορεινές περιοχές, εφοδιάζαν με 20% περίπου τις εκροές προς τους λοιπούς Νομούς της χώρας, χωρίς να παρουσιάζουν σημαντικές εισροές μεταναστών και ακολουθούν οι Νομοί Berat και Korce στο νότο, με συμμετοχή ίση με 15%. Σε ορισμένες περιπτώσεις, Νομοί υποδοχής εσωτερικών μεταναστών όπως ο Νομός Fier, μπορεί να συνεισφέρει στις μετακινήσεις, μέσα από το αντιστάθμισμα των εισροών-εκροών και το αντίστροφο.

Στο Χάρτη 3 αποτυπώνεται ο δείκτης ελκτικότητας κάθε ενός Νομού ξεχωριστά στην Αλβανία, ενώ στον παρακάτω Χάρτη 4 αποτυπώνεται ο δείκτης απωθητικότητας των εσωτερικών μετακινήσεων για τους 36 Νομούς της Αλβανίας.

Χάρτης 3: Δείκτης Ελκτικότητας Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία (%).

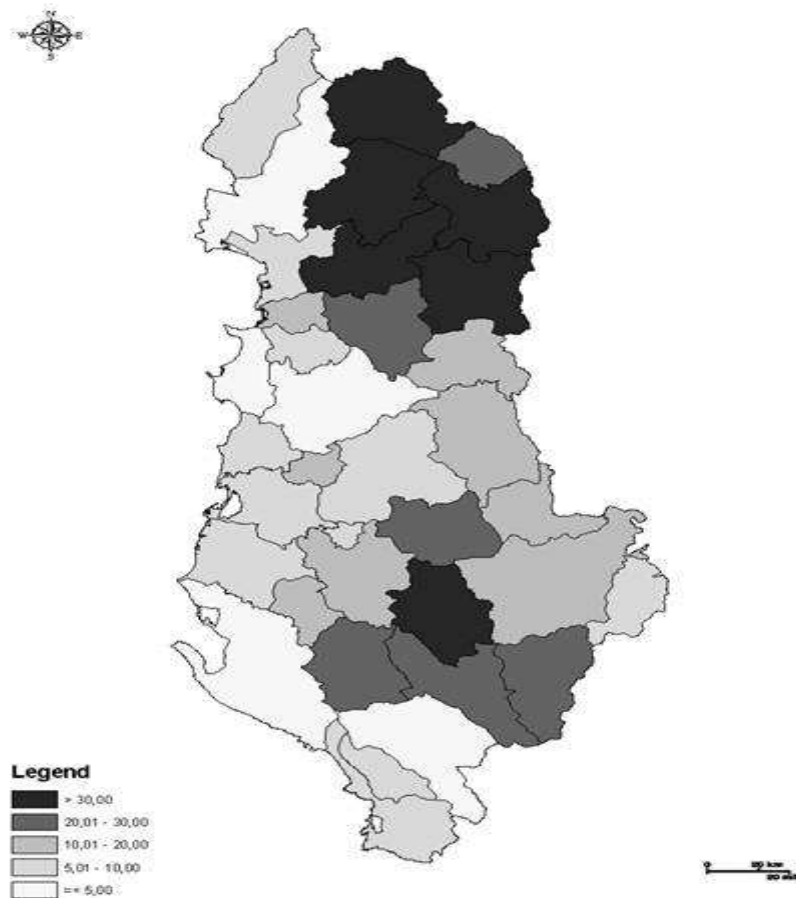
ΠΗΓΗ: Michalis Agorastakis, Kakia Sofianopoulou, Georgia Siapati, 2005, "Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures", 13.

Από το Χάρτη 3 παρατηρούμε ότι, τα Tirana, το Durres και το Mallakaster είναι οι πρωταρχικοί πόλοι που ελκύουν εσωτερικούς μετανάστες, σε ποσοστά 35%, 30% και 25% αντίστοιχα και αντιπροσωπεύει το ποσοστό του πληθυσμού που καταγράφηκε το 2001, που δεν κατοικούσε όμως στις περιοχές αυτές το 1989.

Αντίθετα, οι βόρειες, οι βόρειο-δυτικές και οι νότιο-ανατολικές περιοχές δεν επιλέγονται για εσωτερική μετανάστευση και καταγράφουν ποσοστά κάτω του 5,00%.

Οι πεδινές παράκτιες περιοχές της χώρας είναι περιοχές που έλκουν περισσότερο και προσελκύουν σημαντικά ρεύματα συγκριτικά με το σύνολο των εσωτερικών μετακινήσεων στην χώρα.

Χάρτης 4: Δείκτης Αποθηκικότητας Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία (%).

ΠΗΓΗ: Michalis Agorastakis, Kikia Sofianopoulou, Georgia Siapati, 2005, "Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures", 14.

Από το Χάρτη 4 παρατηρούμε ότι οι βόρειο-δυτικές και οι νότιο-δυτικές περιοχές της χώρας χαρακτηρίζονται από υψηλές τιμές του δείκτη, σχεδόν πάνω από 30%, όπως φαίνεται στους Νομούς Tropoje, Puke, Mirdite, Diber, Kukes και Skrapar.

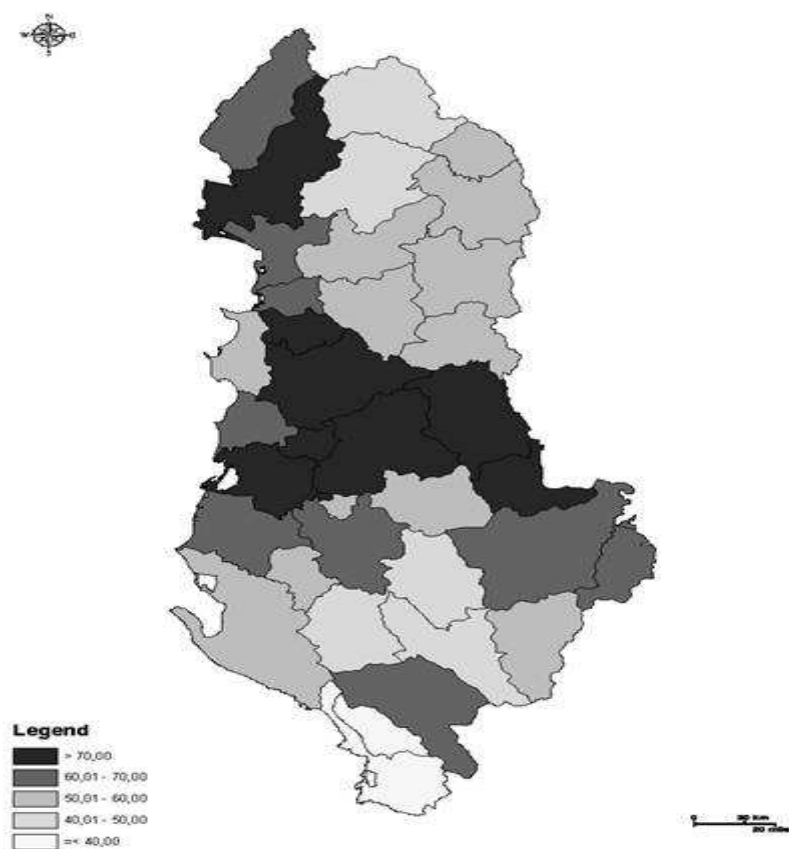
Στους Νομούς όμως των Tirana, Durres, Vlore, Gjirokaster και Shkoder οι τιμές του δείκτη αποθηκικότητας είναι κάτω από το 5,00%. Η παράκτια ζώνη της Αλβανίας στα δυτικά της, παρουσιάζεται σαν η ζώνη που δέχεται το μέγιστο αριθμό εισροών εσωτερικών μεταναστών, κερδίζοντας από τη μαζική έξοδο του πληθυσμού που προέρχεται από τους νομούς που βρίσκονται στις ανατολικές κεντρικές και ορεινές περιοχές της χώρας.

Όροι, όπως υποδοχέας και τροφοδότης, χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τη χωρική διάσταση του φαινομένου της εσωτερικής μετανάστευσης και σχετίζονται με την κινητικότητα που παρατηρείται στα πλαίσια της καταγραφής του φαινομένου.

Πέρα από τις περιοχές της Αλβανίας που προσφέρουν / τροφοδοτούν μετανάστες και δέχονται /έλκουν αυτούς, υπάρχουν και περιοχές που διατηρούν ή έχουν συγκρατήσει τον πληθυσμό τους μεταξύ των ετών 1989 και 2001, τα έτη των εθνικών απογραφών.

Στο Χάρτη 5 παρουσιάζονται οι 36 Νομοί της χώρας με τον αντίστοιχο δείκτη συγκράτησης του πληθυσμού τους.

Χάρτης 5: Δείκτης Συγκράτησης του πληθυσμού στην Αλβανία (%).

ΠΗΓΗ: Michalis Agorastakis, Kakia Sofianopoulou, Georgia Siapati, 2005, “Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures”, 14.

Από το Χάρτη 5 παρατηρούμε ότι μόνο επτά Νομοί έχουν καταφέρει και έχουν διατηρήσει λιγότερο από το ήμισυ του καταγεγραμμένου πληθυσμού τους. Αυτοί είναι, οι Νομοί Tiroje και Puke στα βόρεια της χώρας και Skrapar, Tepelene, Permet, Delvine και Sarande στο νότιο τμήμα της.

Αντίθετα, ο Νομός Tirana και οι γειτονικοί του Kruje, Peqin και Elbasan στην κεντρική ενδοχώρα, συγκράτησαν άνω του 70% του πληθυσμού τους, ακολουθούμενοι

από τους Νομούς Lushje, Librazhd, Pogradec και Shkoder. Το κεντρικό τμήμα της Αλβανίας τείνει να αποτρέπει τους κατοίκους του να μετακινηθούν από τις εστίες τους, τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και προς τρίτες χώρες.

Στις περιοχές που συμμετείχαν στην εσωτερική μετανάστευση στην Αλβανία, παρατηρήθηκε ένταση στις ροές αυτές (αύξηση και μείωση ροών) αλλά μπορεί να αποτυπωθεί και μια ιεραρχία στους Νομούς της Αλβανίας που τροφοδότησαν την εσωτερική μετανάστευση.

Οι Νομοί αυτοί είναι έξι στο σύνολό τους και είναι οι Νομοί: Durres, Tirana, Fier, Vlore, Lushnje και Elbasan. Οι συνολικές ροές προς το Νομό Durres τροφοδοτήθηκαν από τους 31 από τους 35 Νομούς, εξαιρώντας τον πληθυσμό που προήλθε μέσα από τον ίδιο νομό. Επιπλέον, επειδή οι τέσσερις γειτονικοί νομοί του δεν ελήφθησαν υπόψη, ο Νομός Durres έλαβε τελικά μετανάστες από όλες τις περιοχές της χώρας.

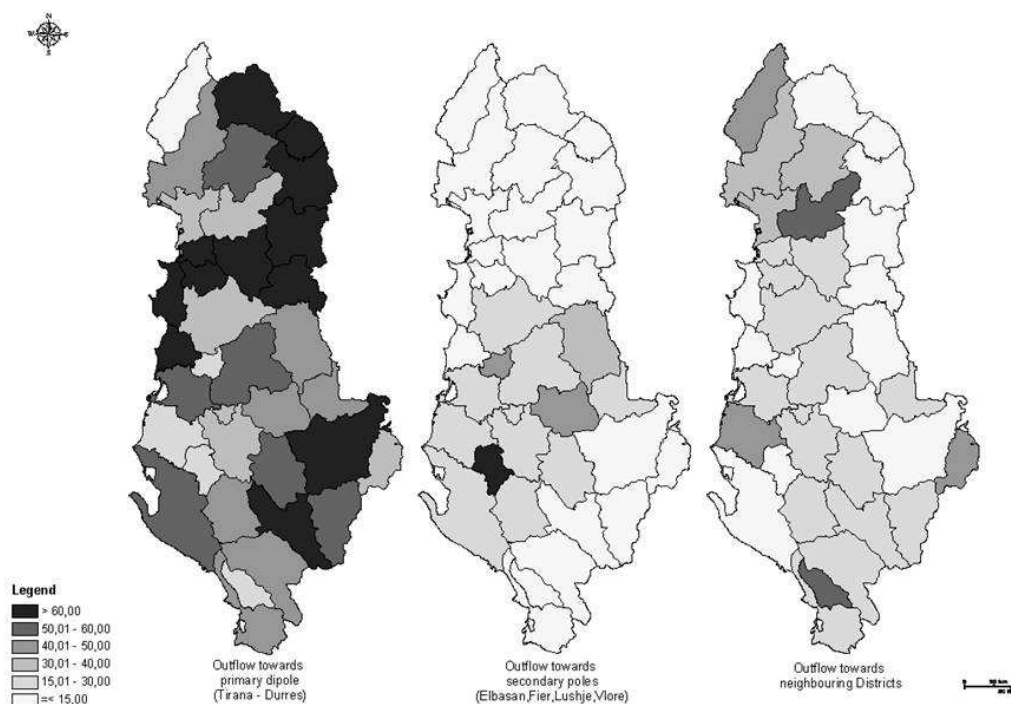
Παρόμοια σχέση καταγράφηκε και για το Νομό Tirana. Ο Νομός τροφοδοτήθηκε από 27 άλλους νομούς, μη συμπεριλαμβανομένων των οκτώ γειτονικών του νομών.

Κατά συνέπεια οι Νομοί Tirana και Durres σχηματίζουν το πρωταρχικό δίπολο στην εσωτερική μετανάστευση στην Αλβανία, διότι έλαβαν μετανάστες από όλες τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας.

Οι υπόλοιποι Νομοί-Πόλοι Fier, Vlore, Lushnje και Elbasan τροφοδοτήθηκαν αντίστοιχα από 12, 12, 11 και 6 Νομούς, μέσα στους οποίους δε συμπεριλαμβάνονται οι γειτονικοί τους νομοί.

Στο παρακάτω Χάρτη 6 παρουσιάζονται τα ποσοστά των εκροών από κάθε Νομό της Αλβανίας κατευθυνόμενα, καταρχήν προς το δίπολο Tirana-Durres, τους υπόλοιπους δευτερογενείς πόλους καθώς και προς τους γειτονικούς τους νομούς.

Χάρτης 6: Ποσοστά Εκροών Εσωτερικής Μετανάστευσης στην Αλβανία.

ΠΗΓΗ: Michalis Agorastakis, Kikia Sofianopoulou, Georgia Siapati, 2005, "Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures", 15.

Από το Χάρτη 6 φαίνεται ότι πάνω από το 60% των εκροών των Νομών Tiroje, Has, Kukes, Diber, Belquize, Mat, Kurbin, Kruje, Durres και Kanaje κατευθύνθηκαν προς το δίπολο Tirana-Durres, σχηματίζοντας καμπύλη S στο μοντέλο μελέτης της εσωτερικής μετανάστευσης, προερχόμενο από τις βόρειο-δυτικές ορεινές περιοχές και κατευθυνόμενο προς τα βόρεια και ανατολικά διοικητικά όρια του Νομού Tirana.

Τα ίδια ποσοστά κατεγράφησαν και για τους Νομούς Korce και Permet στα νότιο-ανατολικά της χώρας. Αντίθετα, στους Νομούς Peqin, Fier, Mallakaster και Delvine οι εκροές κυμάνθηκαν από 15% έως 30%. Τούτο προέκυψε διότι οι εκροές κατευθύνθηκαν κυρίως προς τους δευτερεύοντες πόλους έλξης της μετανάστευσης, αλλά και στους γειτονικούς προς αυτούς νομούς, με το Νομό Mallakaster να καταγράφει ποσοστό ίσο με 60%.

Οι κεντρικές και νότιο-δυτικές περιοχές της χώρας τροφοδότησαν τις εσωτερικές μετακινήσεις προς τους δευτερεύοντες πόλους, κυρίως στο βόρειο και νότιο-ανατολικό τμήμα της χώρας, με ποσοστά που κυμαίνονταν κάτω του 15%. Οι βόρειο-δυτικοί Νομοί έτειναν να τροφοδοτήσουν τους γειτονικούς σε αυτούς Νομούς και ακολουθούσαν οι Νομοί Fier, Devoll, Delvine Mirdite και Maleshi e Madhe.

3. Συμπεράσματα

Στο εσωτερικό της Αλβανίας παρουσιάστηκαν σημαντικές μετακινήσεις του πληθυσμού της κυρίως από τις αγροτικές και ορεινές ή ημι-ορεινές, μη ανεπτυγμένες και φτωχές περιοχές της προς τις κεντρικές, πεδινές περιοχές καθώς και στην παράκτια ζώνη της που είναι πιο ανεπτυγμένες και πλούσιες.

Οι μετακινήσεις αυτές πραγματοποιούνται με σκοπό κυρίως την απασχόληση των μετακινουμένων, ώστε να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδό τους και να αναβαθμιστεί η οικονομική και κοινωνική τους θέση.

Οι μετακινήσεις σημαντικού τμήματος του πληθυσμού της Αλβανίας στο εσωτερικό της χώρας για ένα διάστημα δώδεκα ετών, από το 1989 έως το 2001, όπως έχουν καταγραφεί και αναλυθεί από το Ινστιτούτο Στατιστικών Ερευνών της Δημοκρατίας της Αλβανίας, καταδεικνύουν καταρχήν το μαζικό χαρακτήρα των μετακινήσεων, τη συνέχεια τους για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά προσδιορίζουν και προσδίδουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά σε αυτές τις ροές.

Έτσι:

1. Οι Αλβανοί μετακινήθηκαν από μια γεωγραφική περιοχή (ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις) στην άλλη κατά τα έτη 1989 έως 2001. Οι γεωγραφικές αυτές περιοχές είναι: (α) η κεντρική-παράκτια περιοχή της Αλβανίας, (β) η βόρειο-ανατολική περιοχή και (γ) η νότιο-ανατολική περιοχή. Οι μετακινήσεις ανάμεσα σε αυτές τις τρεις (3) γεωγραφικές περιοχές ανήλθαν σε ποσοστό 5,70% του συνολικού πληθυσμού της χώρας για το έτος 1989.
2. Για την περίοδο 2000-2001, παρατηρείται μια μικρή διαφοροποίηση αναφορικά με τη γεωγραφία των μετακινήσεων.
3. Παρατηρείται εντατικοποίηση του φαινομένου της αστικοποίησης στην Αλβανία, διότι σημαντικό ποσοστό των μετακινήσεων κατευθύνθηκαν από τις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές της χώρας προς τα αστικά κέντρα της και ιδιαίτερα προς τις Περιφέρειες των Τιράνων και του Δυρραχίου, με σοβαρή αύξηση του πληθυσμού των ομώνυμων πόλεων καθώς και των υπόλοιπων αστικών κέντρων τους.
4. Στις εσωτερικές μετακινήσεις που έχουν δημιουργηθεί, μεγάλο ποσοστό των μεταναστών είναι άτομα νεαρής ηλικίας (το ενεργά απασχολούμενο δυναμικό της χώρας), οι γυναίκες με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους, κυρίως παιδιά.

5. Η αναλογία αναφορικά με το φύλλο των Αλβανών μεταναστών είναι 85 άνδρες έναντι 100 γυναικών.
6. Διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται στην αναλογία ανά φύλλο των μεταναστών κατά την περίοδο 2000-2001. Για το σύνολο των μεταναστών, σε κάθε 100 γυναίκες αναλογούν 93 άρρενες.
7. Η επικράτηση των γυναικών στα εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα είναι ανεξάρτητη από το μορφωτικό τους επίπεδο.
8. Ο γυναικείος πληθυσμός υπερτερεί σε σχέση με τους άνδρες σε θέματα επιπέδου εκπαίδευσης κατά την περίοδο 2000-2001.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ.

1. Εισαγωγή.

1.1. Τύποι Μετανάστευσης.

Διάφοροι τύποι μετανάστευσης αναπτύχθηκαν στην Αλβανία κατά τη μεταβατική περίοδο της εκδημοκράτησης των θεσμών και αρχών της. Οι μετακινήσεις του πληθυσμού της προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία, είναι αναμφισβήτητα οι κύριες μεταναστευτικές κινήσεις, αλλά όχι και οι μοναδικές.

Μετά τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας το 1992, η Αλβανία απέκτησε σημαντική θέση σαν κέντρο παράνομης μετανάστευσης και σα βασικό σημείο διέλευσης χιλιάδων μεταναστών διαφόρων άλλων εθνικοτήτων. Η Αλβανία επίσης αποτέλεσε και χώρα προορισμού προσφύγων από τις γειτονικές της χώρες, ιδιαίτερα δε την περίοδο σημαντικών και σοβαρών μεταβολών στη σύγχρονη ιστορία της Βαλκανικής Χερσονήσου, όπως η κρίση στο Κόσοβο, το 1999, και οι συγκρούσεις στην π.Γ.Δ.Μ. το 2001.

1.2. Εξωτερική Μετανάστευση. Δομικά Χαρακτηριστικά.

Η εξωτερική μετανάστευση στην Αλβανία σταδιακά απέκτησε δομικά χαρακτηριστικά που σχετίστηκαν με την οικονομική κατάρρευση και την κοινωνική ανασφάλεια που επικρατούσαν στη χώρα. Παρόλη την πρόσφατη οικονομική ανάκαμψη, το 1999 ο πληθυσμός της χώρας που ζούσε σε συνθήκες φτώχειας αντιπροσώπευε το 19,6% του πληθυσμού. Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν κατά κεφαλήν, ήταν δώδεκα φορές πιο χαμηλό από αυτό της Ιταλίας (1.650 US \$ έναντι 21.400 US \$) και η χώρα ήταν στην τρίτη πιο χαμηλή θέση ανάμεσα στις 30 χώρες, με σημαντικά μεταναστευτικά ρεύματα κατευθυνόμενο προς την Ιταλία (Caritas di Roma, "Immigrazione" Dossier Statistico, 2001, σελ. 121. Elaboration of data from World Bank, Central Intelligence Agency, United Nation Development Program).

Πρόσφατη Έρευνα του UNDP επισημαίνει ότι μόνο μία στις πέντε οικογένειες εκτιμάται ότι διέθεσαν αρκετό ποσό από το εισόδημά τους για να έχουν μια αξιοπρεπή διαβίωση, η οποία αντιστοιχούσε σε βασικό εισόδημα ίσο με 31.000 Lek το μήνα (UNDP, 2000, σελ. 5), όταν το επίσημα δηλωμένο μέσο εισόδημα αντιστοιχούσε σε 17.000 Lek το μήνα.

- Απασχόληση

Είναι επίσης σημαντικό να γίνει κατανοητή η έλλειψη ισορροπίας μεταξύ του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού και του ποσοστού ανεργίας. Εξαιτίας του υψηλού ποσοστού γονιμότητας κατά τη διάρκεια της κομμουνιστικής περιόδου, η αναλογία του ενεργά απασχολούμενου πληθυσμού στο σύνολο του πληθυσμού ήταν υψηλή. Η αναλογία αυτή, το 2000 ήταν ίση με 64,5% και αναμένεται να παραμείνει γύρω στο 62,5% έως το 2050. Το φαινόμενο αυτό συμπίπτει δραματικά με την απώλεια θέσεων εργασίας κατά την δεκαετία του 1990. Η κατάρρευση της βιομηχανική παραγωγής και η πτώση του ευρύτερου δημόσιου τομέα, υπερέβη κατά πολύ τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν από τη μετάβαση της οικονομίας σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς. Νέες ευκαιρίες απασχόλησης δημιουργήθηκαν στον αγροτικό αλλά και στον ιδιωτικό τομέα, παρόλα αυτά όμως δε σταμάτησαν την αύξηση του ποσοστού ανεργίας, που από 13,1% το 1995 έφτασε το 1997 στο 18,0% (Economist Intelligence Unit, Country Profil 2001).

Μεταξύ των ετών 1990 και 2000, η εσωτερική απασχόληση μειώθηκε από 1.434.000 άτομα σε 1.066.000, η απασχόληση στο δημόσιο τομέα μειώθηκε από τα 905.000 άτομα σε 198.000 και παρατηρήθηκε αύξηση στον μη-γεωργικό ιδιωτικό τομέα (από το μηδέν σε 107.000 άτομα), καθώς και στον αγροτικό τομέα (από τα 529.000 άτομα στα 761.000).

Η κοινωνική ανασφάλεια και σταθερότητα αποτέλεσε επίσης και αυτή ένα δυνατό παράγοντα για τη δημιουργία των μεταναστεύσεων. Το 1999 η Αλβανία κατατάσσονταν στην 85^η θέση του Πίνακα «Human Development Indicator» για τις χώρες (Caritas di Roma, 2001, σελ. 121).

- Δημόσια Υγεία

Η δημόσια υγεία στη χώρα χρειάστηκε να αντιμετωπίσει τόσο τα παλιά, όσο και τα νέα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στον τομέα αυτό, τα πιο σοβαρά από τα οποία αφορούσαν την παρακμή των υποδομών υγείας, την έλλειψη σε φαρμακευτικές και ιατρικές παροχές, καθώς και τα μη ικανοποιητικά (φτωχά) οικονομικά κίνητρα για τους απασχολούμενους στον κλάδο υγείας (γιατροί, νοσηλευτές, κ.λ.π.). Το μερίδιο του κρατικού προϋπολογισμού που αντιστοιχούσε στον κλάδο της υγείας ήταν ένα από τα πιο μικρά μερίδια συγκρινόμενο με αυτό των υπολοίπων χωρών της Ανατολικής

Ευρώπης και έως το 1990 παρουσίασε σημαντική πτώση (2,10% του ΑΕΠ το 1990) (World Bank, May 2000, σελ. 3).

Η Αλβανία σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου αναφορικά με τη βρεφική και μητρική θνησιμότητα, κατέχει δυσμενή θέση με ποσοστά ίσα με 22,5 θάνατοι σε 1.000 γεννήσεις για το 1997, με μέσο όρο για τις υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ίσο με 0,80% (World Bank, May 2000, σελ. 22).

Παρόμοια σύγκριση με δυσμενείς όρους για την Αλβανία παρουσιάζεται αναφορικά και με το προσδοκώμενο όριο ζωής, σε άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα, όπου τα αντίστοιχα όρια παρουσιάζουν πτώση σε σχέση με τα ποσοστά του 1991. Μεταξύ των ετών 1990 και 1995 το προσδοκώμενο όριο ζωής έπεσε από τα 69,3 χρόνια, στα 68,5 για τους άνδρες και από τα 75,4 χρόνια στα 74,3 για τις γυναίκες (World Bank, May 2000, σελ. 22).

Οι παραπάνω παράγοντες που αναφέρθηκαν λειτουργούν και αυτοί σαν παράγοντες που τείνουν να δημιουργήσουν μετακινήσεις των ατόμων εκτός της χώρας τους για καλύτερη ιατρική περίθαλψη και παροχή υπηρεσιών υγείας.

- Εκπαίδευση

Στον τομέα της εκπαίδευσης παρουσιάζονται επίσης προβλήματα που σχετίζονται με την ελλιπή συντήρηση των σχολικών κτιρίων και του εκπαιδευτικού εξοπλισμού, τη μετανάστευση των δασκάλων, αλλά και την πίεση που δέχονται τα δύο-τρίτα των παιδιών σχολικής ηλικίας που κατοικούν στις αγροτικές περιοχές της χώρας, να εγκαταλείψουν το σχολείο για να εργαστούν στην οικογενειακή περιουσία. Οι δυσκολίες αυτές αποτυπώνονται στη μείωση του ετήσιου αριθμού των εγγραφών στα σχολεία, όπου μεταξύ των ετών 1990 και 2000 το ποσοστό εγγραφών έπεσε από το 93% στο 80% για την ηλικιακή ομάδα από 6-18 ετών (Economist Intelligence Unit, Albania country profile, 2001 σελ. 17).

Το υψηλό ποσοστό των ανήλικων ατόμων που μεταναστεύουν από την Αλβανία πιθανώς να αποτελεί και αντανάκλαση του κοινωνικού και μορφωσιακού επιπέδου και υποδομών που επικρατούν στη χώρα, καθώς και των ελλείψεών τους. Μέχρι το τέλος του 2000, το 69,10% των ανήλικων ατόμων που δε συνοδεύονταν και μετανάστευσαν στην Ιταλία προέρχονταν από την Αλβανία (5.743 άτομα σε σύνολο ίσο προς 8.307 άτομα) (IOM, L' inserimento lavorativo e l' integrazione sociale degli albanesi in Italia, bozza provvisoria, 2001, σελ. 18).

- Προορισμοί

Με βάση Έρευνα που διεξήχθη στους μετανάστες Αλβανούς στην Ελλάδα και στην Ιταλία, οι οικονομικοί και κοινωνικοί περιορισμοί υποδεικνύονται από τους μετανάστες σαν οι κύριοι λόγοι που τους οδήγησαν στην απόφαση να εγκαταλείψουν την χώρα τους και να εγκατασταθούν στις δύο αυτές χώρες. Οι πιο πολλοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, επεσήμαναν ότι εγκατέλειψαν την χώρα τους για να κερδίσουν υψηλότερους μισθούς (29%) και να βοηθήσουν τις οικογένειές τους που παρέμειναν στην Αλβανία (28,40%) και άλλοι για να βρουν καλύτερες συνθήκες εργασίας (16,40%), για να αποκτήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (17,20%), καλύτερες συνθήκες και ευκαιρίες στην εκπαίδευση, τόσο για τους ίδιους, όσο και για τα μέλη των οικογενειών τους (6%), αλλά και για πολιτικούς λόγους (3%) (UNDP, 2000, σελ. 38).

Τα τελευταία δέκα χρόνια, οι Αλβανοί κατευθύνθηκαν σε δώδεκα σχεδόν Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ οι διαδρομές προς τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία παρουσίασαν σημαντική ζήτηση και αύξηση, αναφορικά με τη νόμιμη μετανάστευση.

Το 1992, 12.000 άτομα προερχόμενα από την Αλβανία εκτιμήθηκε ότι ζούσαν στις ΗΠΑ και 5.000 στον Καναδά. Οι κύριοι όμως προορισμοί και τόποι εγκαταστάσεις τους είναι η Ελλάδα και η Ιταλία.

Η γεωγραφική εγγύτητα και η συγγενική πολιτισμική συμπεριφορά με τις χώρες υποδοχής τους, επηρέασαν σημαντικά την απόφαση για την επιλογή των χωρών προορισμού των μεταναστών από την Αλβανία. Η γνώση της γλώσσας, αλλά και η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης, χρειάζεται να θεωρηθούν και αυτοί σαν παράγοντες που επηρέασαν τις αποφάσεις για τις μετακινήσεις προς το εξωτερικό.

Η εξωτερική μετανάστευση χαρακτηρίζεται κυρίως από τις μετακινήσεις μεμονωμένων ατόμων, αλλά και ολόκληρων οικογενειών με σκοπό να μην επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους (Αλβανία), ή τουλάχιστον να επιστρέψουν μετά από αρκετά χρόνια εργασίας σε άλλες χώρες της επιλογής τους. Η προσωρινή μετανάστευση παρουσιάζεται πιο έντονη στα νότια τμήματα της Αλβανίας και στα σύνορά της με την Ελλάδα. Πολλοί από τους κατοίκους των περιοχών αυτών, εργάζονται σε χωριά στην Ελλάδα που βρίσκονται κοντά στα σύνορα των δύο χωρών και επιστρέφουν στους τόπους καταγωγής τους και στις οικογένειές τους, το απόγευμα της ίδιας ημέρας ή τα Σαββατοκύριακα.

- Φύλλο

Οι Αλβανοί μετανάστες είναι κυρίως τα άρρενα νεαρά μέλη των οικογενειών.

Το 1998, το UNFPA υπολόγισε ότι το 83% των μεταναστών είναι άνδρες, 71% ηλικίας μεταξύ 20-34 ετών, 75% κατείχαν μέση και ανώτερη εκπαίδευση, ενώ ένα ποσοστό ίσο με 24% ήταν διανοούμενοι (UNFPA, Program Review and Strategy Development Report, Tirana, Albdesign, 1998, in N. Sokoli, S. Axhemi, "Emigratzion in the period of transition in Albania", Studi di Emigrazione, XXXVII, n. 139, 2000). Σε γενικές γραμμές, οι Αλβανοί εγκαταλείπουν τη χώρα τους χωρίς να τους ακολουθήσουν οι οικογένειές τους.

Σύμφωνα με μια Έρευνα που διεξήχθη στην Ελλάδα και την Ιταλία το 1998, μόνο το 31% των συμμετεχόντων σε αυτήν μετανάστευσαν μαζί με ένα ή περισσότερα μέλη της οικογένειάς τους (UNDP, 2000, σελ. 44), ενώ οι μετανάστες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο (ποσοστό 67%), συνηθίζουν να εγκαταλείπουν τη χώρα τους μαζί με την οικογένειά τους. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν ότι, η κατηγορία των μεταναστών με το υψηλό μορφωτικό επίπεδο, οργανώνουν προσεκτικά την αναχώρησή τους, έχουν συγκεκριμένους και σταθερούς στόχους, με τελικό σκοπό να δημιουργήσουν μια σταθερή και ολοκληρωμένη εγκατάσταση στη χώρα του προορισμού τους (UNDP, 2000, σελ. 41).

- "Transit" Μετανάστευση

Ένας άλλος σπουδαίος λόγος για τις μεταναστευτικές κινήσεις των Αλβανών προς το εξωτερικό τα τελευταία χρόνια, αποτελεί το γεγονός ότι η Αλβανία, αποτέλεσε χώρα διέλευσης για τη διεθνή παράνομη μετανάστευση. Μεγάλα ρεύματα προσφύγων ή και μεταναστών εθνοκοτήτων, όπως Κούρδοι, Ινδοί, Πακιστανοί, Φιλιππινέζοι και Κινέζοι, κατέληξαν στην Ιταλία μέσω της Αλβανίας. Η μεγάλη πλειοψηφία αυτών των μεταναστών είχε οργανώσει τα ταξίδια αυτά μέσω παράνομων συνδέσμων που λειτουργούν οργανωμένα και μεταφέρουν τους λαθρομετανάστες κυρίως από το λιμάνι του Vlore, που θεωρείται σημαντικό κέντρο διέλευσης και μεταφοράς παράνομων μεταναστών προς τρίτους προορισμούς.

Ερευνητές από το ICMPD βασισμένοι σε στατιστικά στοιχεία και εκτιμήσεις που προήλθαν από την Ιταλία, υπολόγισαν ότι μέχρι το 1993 ένας αριθμός μεταξύ 150.000 και 200.000 μη Αλβανών πολιτών έφτασαν στην Ιταλία και σε άλλες Χώρες-Μέλη της ΕΕ περνώντας μέσα από τη χώρα (ICMPD, 2000, σελ. 41). Μέσα στα πλαίσια του

οργανωμένου κυκλώματος για την παράνομη διέλευση μεταναστών από την Αλβανία, τοπικά αναπτύχθηκαν και δημιουργήθηκαν συμμορίες που οργάνωναν και προωθούσαν τέτοιες δραστηριότητες σε επαγγελματικό πλέον επίπεδο, επεκτείνοντας τις δραστηριότητες και εκτός της διαδρομής Αλβανίας-Ιταλίας.

- Πορνεία

Έτσι, τα κυκλώματα που δραστηριοποιήθηκαν στην Αλβανία διοχέτευαν γυναίκες και ανήλικα κορίτσια από τη Μολδαβία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Βουλγαρία, αλλά γυναίκες από τις πιο φτωχές περιοχές της Αλβανίας, όπως τις περιοχές Mat, Diber και Peshkopi στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης όπου και τις εξωθούσαν στην πορνεία.

Από πρόσφατη Έρευνα παρουσιάζεται ότι από τα κυκλώματα που δραστηριοποιήθηκαν στην Αλβανία, ο αριθμός των γυναικών και των ανήλικων κοριτσιών που εξωθούσαν στην πορνεία, προσέγγισε τον αριθμό των 40.000 γυναικών, 5.000 από τις οποίες ήταν ανήλικες. Τούτο αποτελεί σημαντικό στοιχείο. Τα μεγέθη είναι υψηλά σε σύγκριση με το συνολικό πληθυσμό της χώρας, περίπου με 3.100.000, από τα οποία 600.000 εργάζονται και κατοικούν σε τρίτες χώρες (P. Monzini, "La tratta di donne nella regione balcanica", in CeSPI-Centro per l' Europa centro-orientale e balcanica, "Guida ai paesi dell' Europa centrale orientale e balcanica", Annuario politico-economico 2001, Il Mulino, Bologna, 2002, forthcoming).

Στην Ιταλία, οι Αλβανοί ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος των κυκλωμάτων πορνείας. Το 2000 οι Αλβανοί μετανάστες που είχαν κατηγορηθεί για κάποιο κακούργημα αντιπροσώπευαν το 54% του συνόλου των αλλοδαπών που είχαν καταγραφεί ότι διέπραξαν εγκλήματα που σχετίζονταν με την πορνεία, συμμετοχή και υπόθαλψη ή συνέργια (Ministry of Interior, Roma, 2001, "Rapporto sullo stato della sicurezza in Italia", σελ. 310).

- Εσωτερική Μετανάστευση. Ένταση Αστικοποίησης.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα στην Αλβανία χαρακτηρίζονται από τη μαζική συμμετοχή του πληθυσμού της σε αυτά, που επηρέασαν τη δημογραφική δομή και σύνθεση της χώρας.

Σημαντική μετακίνηση του πληθυσμού της Αλβανίας παρουσιάστηκε από τα χωριά και από τις αγροτικές φτωχές περιοχές προς τα αστικά κέντρα της χώρας, όπου

παρατηρήθηκε σοβαρή αύξηση των πληθυσμών των πόλεων, ιδιαίτερα στις περιοχές Tirana και Durres. Σχεδόν το ένα- τρίτο του πληθυσμού της χώρας συγκεντρώθηκε σε αυτές τις περιοχές, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, όπως η αύξηση του επιπέδου της φτώχειας, η εξάπλωση της ‘‘μαύρης αγοράς εργασίας’’, προβλήματα σε θέματα στέγασης του πλεονάζοντα πληθυσμού, με επακόλουθο την υποβάθμιση και υποβιβασμό των υποδομών των αστικών κέντρων υποδοχής των εσωτερικών μεταναστών.

Επιπλέον παρουσιάστηκαν και τάσεις αύξησης της παράνομης μετανάστευσης, όπως και μείωση του υψηλά εκπαιδευμένου και καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας εξαιτίας της μετανάστευσής τους σε τρίτες χώρες.

Παράλληλα όμως, η μετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην ανακούφιση των οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί στη χώρα, τα τελευταία χρόνια.

- Ανεργία - Εμβάσματα.

Ειδικότερα, η μετανάστευση επηρέασε το ποσοστό της ανεργίας και συνέβαλλε στη μείωσή του, καθώς μεγάλο τμήμα του εργατικού δυναμικού εγκαταστάθηκε στο εξωτερικό, μειώνοντας με τον τρόπο αυτό την πίεση που είχε δημιουργηθεί στην τοπική αγορά εργασίας. Επίσης, τα εμβάσματα που εισέρεαν στην χώρα, τα οποία αντιπροσώπευαν το ένα-πέμπτο του ΑΕΠ, έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης και της ποιότητας της ζωής πολλών οικογενειών που είχαν παραμείνει στην Αλβανία. Πρόσφατες έρευνες κατέδειξαν ότι σχεδόν 60% των νέων διαμερισμάτων που κατασκευάστηκαν τα τελευταία χρόνια στην χώρα, χρηματοδοτήθηκαν από τα εμβάσματα που έστελναν τα μέλη των οικογενειών που είχαν μεταναστεύσει σε άλλες χώρες. Επιπλέον, τα εμβάσματα αυτά, ενίσχυσαν και υποστήριξαν και τον τραπεζικό κλάδο στην χώρα μετά την οικονομική κρίση του 1997, με την αύξηση των αποταμιεύσεων.

Μια άλλη έρευνα κατέδειξε ότι το αρχικό κεφάλαιο για τη δημιουργία μικρών και μεσαίων ιδιωτικών επιχειρήσεων που ξεκίνησαν να λειτουργούν στην Αλβανία, προήλθε κατά 39% από τα χρήματα που κέρδιζε το μέλος της οικογένειας που εργαζόταν στο εξωτερικό ή και στο εσωτερικό της χώρας, όπου ποσοστό ίσο με 17,5% προέρχεται από εμβάσματα (UNDP, 2000, σελ. 43).

Τα στοιχεία αυτά φαίνεται να υποδεικνύουν ότι η οικονομική ενίσχυση που προέρχεται από τους μετανάστες, συμβάλλει θετικά όχι μόνο στις οικογένειές τους που παραμένουν στην Αλβανία, βελτιώνοντας την ποιότητα της ζωής τους, αλλά και σε πιο γενικευμένο επίπεδο, στην ανάπτυξη και στη δημιουργία σταθερών συνθηκών στην οικονομία και στην τοπική κοινωνία.

2. Η Μετανάστευση προς την Ιταλία.

2.1. Εισαγωγή.

Μέχρι το τέλος του 2000 η παρουσία των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία, με βάση τα στοιχεία του Ιταλικού Υπουργείου Εσωτερικών Υποθέσεων, αριθμούσε σε 142.066 άτομα και αποτελούσε τη δεύτερη σε μέγεθος κοινότητα αλλοδαπών στη χώρα μετά την κοινότητα των Μαροκινών (159.599 μέλη). Η ετήσια αύξηση των Αλβανών μεταναστών μεταξύ των ετών 1999 και 2000 ήταν ίση με 22,70% και ήταν αξιοσημείωτο ποσοστό σε σύγκριση με τον αντίστοιχο ρυθμό αύξησης που παρουσίαζε η κοινότητα των Μαροκινών, 8,90%, αλλά και η γενικότερη μέση αύξηση του πληθυσμού (9,80%).

2.2. Η παρουσία των Αλβανών στην Ιταλία.

Η παρουσία των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία χαρακτηρίζεται από σχετική ομοιογενή κατανομή στο σύνολο της επικράτειας της Ιταλίας. Σαν αποτέλεσμα της συνεχούς αύξησης του πληθυσμού της, οι μετανάστες από την Αλβανία έγιναν η πρώτη σε αριθμό κοινότητα των αλλοδαπών σε επτά περιοχές της Ιταλίας, τις Toscana, Marche, Umbria, Molise, Basilicata και Puglia, ενώ είναι η δεύτερη σε πληθυσμό κοινότητα ξένων σε έξι περιοχές, τις Piemonte, Lombardia, Trentino, Alto Adige, Liguria, Emilia Romagna και Calabria. Η αναλογία των Αλβανών στο σύνολο των αλλοδαπών μεταναστών, είναι υψηλό στα νότια της χώρας και ίσο με 18,50%, αλλά και σε κάποιες κεντρικές περιοχές, ενώ το ποσοστό αυτό πλησιάζει το μέσο σε εθνικό επίπεδο ποσοστό (10,60%) στα βόρεια και στις κεντρικές περιοχές της χώρας, ενώ στα νησιά της Ιταλίας το ποσοστό γίνεται ίσο με 6,00%.

Στον πιο κάτω Πίνακα, το ποσοστό των Αλβανών σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού των μεταναστών είναι ιδιαίτερα υψηλό στις περιοχές που μεταξύ Puglia / Basilicata (περισσότερο από το ένα- τρίτο του συνόλου) και στην Marche / Toscana, με

το ένα-έκτο του συνόλου. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η ιεράρχηση ανά ποσοστό, δεν αντιστοιχεί με την ιεράρχηση σε σχέση με το συνολικό αριθμό Αλβανών μεταναστών ανά περιοχή, εξαιτίας της υψηλής παρουσίας και άλλων μεταναστών σε ορισμένες περιοχές της, όπως η Lombardia.

Πίνακας 11: Αλβανοί μετανάστες (αριθμητικά και σε ποσοστά) σε σχέση με το σύνολο των μεταναστών στην Ιταλία.

Αλβανοί μετανάστες (αριθμητικά)		Ποσοστό επί τοις εκατό (%) των Αλβανών μεταναστών στο σύνολο των μεταναστών.	
Περιοχές	Αριθμός Αλβανών μεταναστών	Περιοχές	% στο σύνολο των μεταναστών
Lombardia	22.373	Puglia	39,40
Toscana	19.132	Basilicata	30,60
Puglia	14.007	Molise	28,40
Emilia Romagna	12.740	Abruzzo	22,10
Lazio	12.465	Umbria	17,80
Veneto	12.398	Toscana	16,60
Piemonte	10.137	Marche	16,30
Marche	5.821	Piemonte	12,10
Campania	4.817	Liguria	11,80
Umbria	4.639	Calabria	11,80
Liguria	4.567	Emilia Romagna	11,30
Abruzzo	4.179	Trentino Alto A.	10,50
Friuli Venezia G.	4.031	Friuli Venezia G.	9,30
Sicilia	3.418	Veneto	8,90
Trentino Alto A.	3.338	Val d' Aosta	8,90
Calabria	1.802	Lombardia	7,30
Basilicata	1.138	Campania	7,10
Molise	579	Sicilia	6,90
Sardegna	262	Lazio	5,10
Val d' Aosta	223	Sardegna	2,30

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME- CeSPI research mission in Italy and Albania: 8

2.3. Το Μοντέλο της Μετανάστευσης.

Κατά τα τελευταία χρόνια ο πληθυσμός των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία αυξήθηκε σε 29,70%, περισσότερο από το διπλάσιο του μέσου εθνικού όρου, στις κεντρικές περιοχές της Ιταλίας και έως 23,80% στα βόρεια της χώρας (8 μονάδες πάνω από το μέσο όρο). Στα νότια της χώρας, όπου η μέση παρουσία των αλλοδαπών έχει μειωθεί (-0,5%), οι Αλβανοί μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί εκεί παραμένουν στα ίδια σταθερά επίπεδα, με εξαίρεση τις περιοχές Abruzzo και Calabria, όπου το ποσοστό αυξήθηκε αντίστοιχα στα 13,805 και στα 18-20% (IOM, 2001, σελ.9).

Σε εθνικό επίπεδο και παρατηρώντας τη χρονολογική αλληλουχία, μια έντονη επιτάχυνση στο αυξητικό μοντέλο της μετανάστευσης των Αλβανών στην Ιταλία, ήδη από τα τέλη του 1996. Τέτοιο φαινόμενο σίγουρα συσχετίζεται με τα Προγράμματα Νομιμοποίησης που εφάρμοσε η Ιταλική Κυβέρνηση το 1990, το 1995 / 1996 και το 1998. Ο αντίκτυπος από τα Προγράμματα Νομιμοποίησης ήταν προφανώς ορατά τα επόμενα χρόνια με την κατάθεση αιτήσεων για άδειες παραμονής και την έκδοση σημαντικού αριθμού αυτών.

- Άδεια Μετανάστευσης.

Το 1996 για πρώτη φορά ο αριθμός των αιτήσεων για την χορήγηση αδειών παραμονής στους μετανάστες στην Ιταλία ξεπέρασε το 1.000.000 (1.095.622). Το Πρόγραμμα Νομιμοποίησης που εφάρμοσε η Κυβέρνηση της Ιταλίας αφορούσε κυρίως τους μετανάστες που προέρχονταν από τις γειτονικές της χώρες, όπου ο αριθμός των αιτήσεων για τη νομιμοποίηση από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αντιπροσώπευαν το ένα-τέταρτο του συνόλου. Οι Αλβανοί μετανάστες συμμετείχαν στο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης σε ποσοστό ίσο με 12,70%.

Η κοινότητα των Αλβανών στην Ιταλία με 32.432 μέλη συνολικά (Caritas di Roma, "Immigrazione" Dossier statistico, 1998, σελ.142-7), αυξήθηκε κατά 29.270 νέα μέλη, 95.026 περισσότερα σε σχέση με την κοινότητα των Μαροκινών και μεταφέρθηκε από την έβδομη στη δεύτερη θέση στο σύνολο των κοινοτήτων των μεταναστών που υπάρχουν στην Ιταλία.

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει την παρουσία των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία από το 1999 έως το 2000.

Πίνακας 12: Παρουσία Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία από το 1990 έως το 2000.											
Έτος	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Αριθμός Αλβανών μεταναστών	2.034	26.381	28.628	30.846	31.926	34.706	63.967	83.807	91.537	115.755	142.066
% στο σύνολο των μεταναστών	0,30	3,10	3,10	3,10	3,50	3,50	5,80	6,80	7,30	9,20	10,60
Σύνολο μεταναστών στην Ιταλία	781.138	859.571	925.172	987.407	922.706	991.419	1.095.622	1.240.721	1.250.214	1.251.994	1.338.153

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME- CeSPI research mission in Italy and Albania: 9.

ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Caritas Elaborations on Ministry of the Interior data.

Η αύξηση του πληθυσμού της κοινότητας, ίση με 84,30% μεταξύ των ετών 1995 και 1996, όπου ο μέσος όρος αύξησης των ξένων κοινοτήτων στην Ιταλία είναι ίσος με 10,51%, είναι αξιοπρόσεκτη και σημαντική, συγκρινόμενη με την αύξηση του 8,70% της κοινότητας κατά τον προηγούμενο χρόνο (Caritas di Roma, "Immigrazione" Dossier statistico, 1996, σελ. 63).

Η αναλογία των προηγούμενων αδειών παραμονής και νέων νομιμοποιήσεων το 1996 (93,44%), υποδηλώνει το υψηλό ποσοστό των μη νόμιμων Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία, που αγγίζει σε μέγεθος τον αριθμό των Αλβανών που έχουν εισέλθει στη χώρα με νόμιμες διαδικασίες, πριν το 1996, όπως έχουν καταγραφεί και επιβεβαιωθεί τα στοιχεία αυτά από το Πρόγραμμα του 1998.

Ο παρακάτω Πίνακας 13 παρουσιάζει τον αριθμό των μη νόμιμων μεταναστών στην Ιταλία, όπως έχουν καταγραφεί στο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998, με παρουσίαση των πρώτων οκτώ σε μέγεθος κοινοτήτων των μεταναστών στην χώρα.

Πίνακας 13: Μη νόμιμοι Μετανάστες στην Ιταλία, κατά το Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998 (οι οκτώ πρώτες σε μέγεθος κοινότητες).

Κοινότητα	Νόμιμες Άδειες Παραμονής την 1η.1.1999 (INSTAT)	Αιτήσεις για νομιμοποίηση το 1998 (Υπουργείο Εσωτερικών)	Αιτήσεις για νομιμοποίηση (σε ποσοστό % του συνόλου των αδειών παραμονής που έχουν εκδοθεί)	Αιτήσεις για νομιμοποίηση (σε ποσοστό % του συνολικού αριθμού των αιτήσεων που έχουν υποβληθεί)
Μαροκινοί	122.230	29.037	23,80	11,60
Αλβανοί	72.551	48.446	66,80	19,30
Φιλιππινέζοι	57.312	4.652	8,10	1,90
Τυνήσιοι	41.439	7.753	18,70	3,10
Κινέζοι	35.310	19.296	54,70	7,70
Σενεγαλέζοι	32.037	12.450	38,90	5,00
Γιουγκοσλάβοι	31.673	3.021	9,50	1,20
Ρουμάνοι	28.796	26.719	92,80	10,60
Συνολικός Αριθμός Μεταναστών στην Ιταλία	1.022.896	250.966	24,50	100,00

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania: 10. ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: INSTAT and Ministry of the Interior.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 13, όταν το 1998 τα μέτρα νομιμοποίησης των μεταναστών στην Ιταλία εγκρίθηκαν, οι αιτήσεις που υποβλήθηκαν από τους Αλβανούς μετανάστες ξεπέρασαν κατά πολύ σε αριθμό αυτές από τις υπόλοιπες κοινότητες των μεταναστών.

Οι Αλβανοί μετανάστες που υπέβαλλαν αίτηση έφτασαν τα 48.446 άτομα σε σύνολο 72.551 μόνιμων μεταναστών στην χώρα, ενώ το συνολικό ποσοστό του αριθμού των αιτήσεων, έφτασε στο 19,30% (R. Balfour, F. Pastore, L. Einaudi, L. Rizzoti, "L'impatto dell' allargamento sui movimenti della popolazione, in Dipartimento Affari Economici della Presidenza del consiglio" (ed.), Allargamento a est dell' Unione Europea; sfide e opportunita per l' Italia, Febbraio 2001, σελ. 134). Από τα παραπάνω στοιχεία είναι πιθανόν να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι μέχρι το 1998 τουλάχιστον, το 40% των Αλβανών μεταναστών ζούσαν παράνομα στην Ιταλία. Ένα τέτοιο ποσοστό είναι λίγο μικρότερο αν συγκριθεί με τα αντίστοιχα στοιχεία του 1996, αλλά παραμένει ακόμα στην πρώτη βαθμίδα των ποσοστών που δίνουν οι άλλες κοινότητες των μεταναστών στην Ιταλία.

- Λαθρομετανάστες.

Η παράνομη μετανάστευση των Αλβανών προς την Ιταλία συνεχίστηκε με υψηλούς ρυθμούς μέχρι το 1999, οπότε και άρχισε να μειώνεται από εκεί και μετά, όπως υποδεικνύουν και τα στοιχεία του Πίνακα 14.

Ο Πίνακας 14 παρουσιάζει τις συλλήψεις μη νόμιμων Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία, κατά το διάστημα 1998-2001 (Caritas de Roma, "Immigrazione" Dossier Statistico, 2001, σελ. 97. Elaboration on Interior Ministry data), ενώ ο Πίνακας 15 παρουσιάζει τον αριθμό των αρνήσεων εισόδου στην Ιταλία αλλοδαπών, κατά τα έτη 1998-2001 (Ministerio dell' Interno, "Rapporto sullo stato della sicurezza in Italia", Roma, Febbraio 2001, σελ. 284-5).

Πίνακας 14: Συλλήψεις μη νόμιμων Μεταναστών κατά μήκος των Ιταλικών ακτών (1998-2001).

Περιοχή / Έτος	1998	1999	2000	2001
----------------	------	------	------	------

Apulia	28.458	46.481 (εκ' των οποίων 7.156 Αλβανοί μετανάστες)	18.990	8.546
Calabria	873	1.545	5.045	6.093
Sicily	8.828	1.973	2.782	5.045

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania: 10. ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Caritas, Ministry of the Interior.

Πίνακας 15: Άρνηση Εισόδου σε παράνομους Μετανάστες στα σύνορα της Ιταλίας (1998-2001).

Έτος	1998	1999	2000	2001
Σύνολο	45.157	48.437	42.221	41.058
Αλβανοί	10.392	18.657	16.402	Μη διαθέσιμα στοιχεία

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania: 10 ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Ministry of the Interior.

Το φαινόμενο που καταγράφεται στους πιο πάνω πίνακες, παρουσιάστηκε εξαιτίας συνδυασμού παραγόντων, όπως η τάση όλων των αλλοδαπών στην Ιταλία να νομιμοποιηθούν, το τέλος των συγκρούσεων στο Κόσοβο, αλλά και των πιο αυστηρών πολιτικών μετανάστευσης και μέτρων που υιοθέτησε η Ιταλική Κυβέρνηση.

Καθ' όλη τη διάρκεια των προηγούμενων ετών οι Αλβανοί μετανάστευαν στην Ιταλία με οποιοδήποτε τρόπο και μέσο μπορούσαν. Σε πολλές περιπτώσεις, παρέμεναν στη χώρα και μετά τη λήξη της σύντομης άδειας παραμονής τους. Η έλλειψη μιας διαδικασίας καταγραφής των μεταναστευτικών εκροών από την Ιταλία δυσχεραίνει την αποτελεσματική παρακολούθηση του ρυθμού εισροής των μεταναστών στην χώρα.

Το Ιταλικό Προξενείο στα Τίρανα εξέδιδε καθημερινά σημαντικό αριθμό αδειών εισόδου. Το 1998, 26.401 σύντομες άδειες παραμονής εκδόθηκαν, εκ' των οποίων: 4.081 για επαγγελματικούς σκοπούς, 303 για συμμετοχή σε αθλητικές εκδηλώσεις, 1.278 κατόπιν πρόσκλησης για επίσκεψη, 1.594 για οικογενειακούς λόγους, 8.914 για επανένωση των οικογενειών, 1.324 για σπουδές, 4.200 για τουρισμό (F. Pastore, P. Romani, G. Sciortino, "L' Italia nel sistema internazionale del traffico di persone" Commissione per l' intergazione, working paper n. 5, 2000, σελ. 90-98).

Μετά το 1998 και έπειτα ο αριθμός των σύντομων αδειών παραμονής στην Ιταλία που χορηγήθηκαν σταθερά αυξάνονταν φτάνοντας μέχρι το 2000 σε 35.889 άδειες (Ministero degli esteri, "Il ministero degli esteri in cifre". Annuario statistico, 2001, σελ. 78).

Η παράνομη παραμονή των Αλβανών στην Ιταλία μετά και τη λήξη των σύντομων αδειών παραμονής τους, ήταν ένας τρόπος μη νόμιμης μετανάστευσης στην χώρα.

Ένας άλλος τρόπος ήταν να περάσουν τα σύνορα των δύο χωρών με τα πόδια ή μέσω θαλάσσης. Ο τρόπος αυτός κατευθυνόμενοι κυρίως προς τις ακτές της Apulia, ήταν μια επιλογή που μπορούσαν να τη χρησιμοποιήσουν εκείνοι που διέθεταν μια σχετική οικονομική άνεση, διότι οι αμοιβές που έδιναν στα παράνομα κυκλώματα ήταν ιδιαίτερα υψηλές.

Αντίθετα, ο πιο διαδεδομένος τρόπος διαφυγής από την Αλβανία με κατεύθυνση την Ιταλία, ήταν η διέλευση των συνόρων με τα πόδια, διότι ήταν ο πιο οικονομικός τρόπος μετανάστευσης για τα χαμηλά εισοδήματα, αλλά κυρίως για εκείνους που κατοικούσαν στις ορεινές απομονωμένες περιοχές της Αλβανίας.

Στον Πίνακα 15 παρουσιάστηκαν τα στοιχεία της παράνομης μετανάστευσης των Αλβανών, που από το 1999 και έπειτα καταδεικνύουν τη μείωση του φαινομένου.

3. Οι διαδικασίες σταθεροποίησης και ενσωμάτωσης της Αλβανικής Κοινότητας στην Ιταλία.

3.1. Εισαγωγή.

Μετά από σχεδόν μια δεκαετία, η Αλβανική κοινότητα στην Ιταλία παρουσιάζεται να είναι σταθερά εδραιωμένη στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας.

Η πρώτη γενιά των μεταναστών που έφτασαν στην χώρα, έχουν μεγαλώσει ήδη αλλά δεν παρατηρείται σχετική διάθεση για να επιστρέψουν πίσω στη χώρα καταγωγής τους.

Πολλοί από αυτούς έχουν εισχωρήσει βαθιά στην τοπική αγορά εργασίας και έχουν εγκατασταθεί στη χώρα που τους φιλοξενεί μαζί με τις οικογένειές τους.

Μεταξύ των ετών 1995 και 2000 οι άδειες για εργασία και για επανασύνδεση των οικογενειών τους, αυξήθηκε κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες, αγγίζοντας το 86,60% (Caritas de Roma, 2001, σελ.112). Στο πιο κάτω Πίνακα 16 σε σύγκριση με το μέσο

όρο, καταγράφονται υψηλά ποσοστά για την έκδοση αδειών εργασίας και οικογενειακής επανένωσης για τους Αλβανούς μετανάστες.

Πίνακας 16: Τύπος Αδειών Παραμονής για τους Αλβανούς Μετανάστες που διέμεναν νόμιμα στην Ιταλία (2000).

Λόγοι Εγκατάστασης	% των Μεταναστών	% των Αλβανών Μεταναστών
Εξαρτημένη Εργασία	54,20	59,60
Αυτό-απασχόληση	6,30	3,20
Οικογένεια	25,60	30,20
Σπουδές	2,60	2,60
Υιοθεσίες	0,30	1,70
Άλλοι Λόγοι	11,00	2,70
Σύνολο	100,00	100,00
Απόλυτες τιμές	1.388.153	142.066

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania: 11. ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: International Organisation for Migration.

3.2. Επανασύνδεση των Οικογενειών των Μεταναστών.

Η τάση των Αλβανών μεταναστών να επανασυνδέσουν τις οικογένειές τους και να εγκατασταθούν μόνιμα στη χώρα που τους φιλοξενεί, επιβεβαιώνεται από τον υψηλό αριθμό των παντρεμένων μελών της κοινότητας, σε σχέση με τα ανύπαντρα μέλη αυτής (79.003 μέλη ή ποσοστό 55,60%, με μέσο όρο ίσο προς 48,60%). Το ποσοστό των ανύπαντρων μελών της κοινότητας είναι ίσο με 39,90%, με αναλογία δύο στα πέντε.

Η Αλβανική κοινότητα επίσης κατέχει εξέχουσα θέση ανάμεσα στις λοιπές κοινότητες των μεταναστών, αναφορικά με το γεγονός ότι διαθέτει υψηλό ποσοστό παιδιών μέσα στον πληθυσμό της: 29.290 παιδιά ή 20,60% σε σχέση με το μέσο όρο (14,20%) (IOM, 2001, σελ. 14).

Η σταδιακή μονιμοποίηση των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία (χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τους), αλλά και αντίστοιχα η έλλειψη επαφών με τη χώρα καταγωγής τους επιβεβαιώνεται και από τη μείωση των εμβασμάτων που εισέρεαν στην Αλβανία.

Στοιχεία που χορηγήθηκαν από το Ιταλικό Γραφείο Συναλλάγματος επιβεβαιώνουν ότι η ποσότητα των εμβασμάτων προς την Αλβανία μειώθηκε από 452.000.000 λίρες το 1998, σε 357.000.000 λίρες κατά το 1999 (Caritas di Roma, "Il risparmio degli immigrati e i paesi di origine: il caso italiano" Roma, Febbraio, 2002, σελ. 74).

Χρειάζεται να επισημανθεί ότι το Ιταλικό Γραφείο Συναλλάγματος, όπως και κάποια Ερευνητικά Ινστιτούτα καταγράφουν μόνο επίσημες συναλλαγές εμβασμάτων, χωρίς να είναι καταγεγραμμένες οι συναλλαγές που γίνονται με ανεπίσημους τρόπους. Επομένως, τα εμβάσματα πρέπει να θεωρηθούν ως ελλιπή και σχετικά μη αξιόπιστος δείκτης, χρήσιμος όμως για την εκτίμηση της τάσης που επικρατεί και καταγράφεται τα τελευταία χρόνια.

Κατά την έναρξη των μεταναστευτικών κινήσεων, η οικονομική ανασφάλεια των μεταναστών σε συνδυασμό με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στο να αποταμιεύσουν χρήματα, μειώνουν σημαντικά τα εμβάσματα προς τους συγγενείς τους στη χώρα καταγωγής τους. Σε ένα δεύτερο στάδιο, οι μετανάστες ενώ ενσωματώνονται σταδιακά όλο και περισσότερο στην αγορά εργασίας στην Ιταλία, έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να στέλνουν πιο πολλά εμβάσματα με σημαντικό ποσοστό από τα εισοδήματά τους στους συγγενείς τους στην Αλβανία.

Σε τρίτο στάδιο, οι μετανάστες έχουν ενωθεί με τις οικογένειές τους στη χώρα υποδοχής (Ιταλία) και προσπαθούν να οργανώσουν μια σταθερή ζωή εκεί, να ενσωματωθούν στην τοπική κοινωνία και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους. Γι' αυτό και είναι πιθανόν να μειώνουν τον αριθμό των εμβασμάτων που στέλνουν στη χώρα καταγωγής τους (E. Reyneri, 1979, "La catena migratoria").

Ένας άλλος λόγος που χρειάζεται να ληφθεί υπόψη, είναι ο εξαιρετικά υψηλός αριθμός εγγραφών παιδιών των Αλβανών μεταναστών στα σχολεία. Μεταξύ των ετών 1995-1996 και 2000-2001, οι εγγραφές των παιδιών της Αλβανικής κοινότητας αυξήθηκε και διπλασιάστηκε σχεδόν στο +600%, σε σχέση με το μέσο όρο του συνόλου όλων των εγγραφών των αλλοδαπών κοινοτήτων στην Ιταλία.

Ο Πίνακας 17 παρουσιάζει χαρακτηριστικά σε αριθμούς τις εγγραφές των παιδιών των μεταναστών από την Αλβανία στην Ιταλία.

Πίνακας 17: Εγγραφές μαθητών από την Αλβανία που διαμένουν μόνιμα με τις οικογένειές τους στην Ιταλία για τα έτη 1995 έως και 2001.		
Ακαδημαϊκό Έτος	Αλβανοί	Ενδεικτικός αριθμός

95/96	4.131	100
96/97	5.761	139
97/98	8.312	201
98/99	13.551	328
99/00	20.859	505
00/01	25.050	606

ΠΗΓΗ: Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania: 12. ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Caritas elaboration on Minister of Public Instruction informative data.

3.3. Διαδικασίες Ενσωμάτωσης.

Η τάση των Αλβανών μεταναστών για να ενσωματωθούν στην τοπική κοινωνία της χώρας φιλοξενίας τους προβάλλεται από τα στοιχεία που έχουν καταγραφεί στους πιο πάνω πίνακες. Υπάρχουν όμως και κάποια άλλα στοιχεία που χρειάζεται να συνεκτιμηθούν για να γίνει περισσότερο κατανοητή η εύκολη αφομοίωση και προσαρμογή των μεταναστών από την Αλβανία στην τοπική κοινωνία της Ιταλίας.

Ένα τέτοιο στοιχείο είναι η καλή γνώση της Ιταλικής γλώσσας από τους Αλβανούς μετανάστες. Το μερίδιο των Αλβανών που δε μιλούν Ιταλικά είναι ίσο προς 37% (UNDP, 2000, σελ. 44) και είναι κατά δέκα μονάδες λιγότερο από το μέσο ποσοστό των αλλοδαπών μεταναστών που δεν μιλούν Ιταλικά, με βάση τα στοιχεία που κατέγραψε μια Έρευνα του UNDP.

Επιπλέον, η κοινότητα των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία καταγράφει υψηλά ποσοστά απόκτησης της Ιταλικής υπηκοότητας. Το 1999, 746 Αλβανοί μετανάστες απόκτησαν την Ιταλική υπηκοότητα, σε σύνολο 11.291 αιτήσεων. Το νούμερο είναι υψηλό και κατατάσσει την Αλβανική κοινότητα στην τρίτη θέση στην Ιταλία, όσον αφορά στην απόκτηση των μελών της, της εθνικής υπηκοότητας της χώρας φιλοξενίας τους.

Πέραν όμως των παραπάνω στοιχείων και διαπιστώσεων, η μελέτη του μοντέλου / προτύπου ενσωμάτωσης και προσαρμογής των Αλβανών μεταναστών μέσα στην τοπική κοινωνία στην Ιταλία, αποκαλύπτει ότι η διάθεση και οι τάσεις προσαρμογής τους δε συνοδεύονται από τις κατάλληλες διαδικασίες ενσωμάτωσης.

Σύμφωνα με μια Μελέτη Ερευνητών του UNDP, η Αλβανική Κοινότητα στην Ιταλία δεν έχει πλήρως ενσωματωθεί στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Η διαδικασία ενσωμάτωσης των αλλοδαπών στις χώρες υποδοχής τους γίνεται δύσκολη εξαιτίας των παρακάτω παραγόντων: δύσκολη αγορά εργασίας, ακραίες πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις και συμπεριφορές και αρνητική προκαθορισμένη αντιμετώπιση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, μέσα από την οποία μετέτρεψαν την παρουσία των Αλβανών μεταναστών στην Ιταλία, σε πολιτικό θέμα.

[...] Οι Αλβανοί μετανάστες δεν έχουν σχεδόν καμία κοινωνική ζωή ή συμμετοχή στα κοινά στις χώρες φιλοξενίας τους. Οι λόγοι είναι διάφοροι, κυρίως όμως της περιθωριοποίησης και της φτώχης φύσης της εργασίας τους, του υψηλού αριθμού των παράνομων μεταναστών, της συμμετοχής κάποιων από αυτών στην μαύρη αγορά καθώς και σε άλλες παράνομες πράξεις, αλλά και στην έλλειψη προτεραιοτήτων των κυβερνήσεων των χωρών υποδοχής τους, αναφορικά με την ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινωνία (UNDP, 2000, σελ. 40 / Flavia Piperno, 2002, "From Albania to Italy. Formation and basic features of a binational migration system", Background paper for CEME-CeSPI research mission in Italy and Albania).

4. Συμπεράσματα.

I. Η Ιταλία αποτέλεσε για τους Αλβανούς έναν από τους πρώτους και κύριους προορισμούς προς αναζήτηση καλύτερης ζωής και εργασίας το 1989, εξαιτίας της γεωγραφικής εγγύτητας με τη χώρα τους, αλλά και εξαιτίας της εξοικείωσης που ένοιωθαν οι Αλβανοί με την Ιταλική νοοτροπία και συμπεριφορά.

II. Ο αριθμός των μεταναστών που είναι εγκατεστημένοι στη χώρα σχηματίζουν τη δεύτερη σε μέγεθος πληθυσμό κοινότητα αλλοδαπών, μετά την κοινότητα των Μαροκινών.

III. Η πρώτη γενιά των Αλβανών μεταναστών έχει εγκατασταθεί πλέον μόνιμα στην Ιταλία, έχουν μεταφέρει τις οικογένειές τους από τον τόπο καταγωγής τους στη νέα τους πατρίδα και έχουν δημιουργήσει και οργανώσει την νέα τους ζωή μέσα στα πλαίσια της τοπικής κοινωνίας, προσπαθώντας να ενσωματωθούν και να αφομοιωθούν με τους ντόπιους. Η δεύτερη και τρίτη γενιά αυτών λαμβάνει εκπαίδευση και μόρφωση, εργάζονται ή απασχολούνται σαν ελεύθεροι επαγγελματίες σε μικρού μεγέθους

επιχειρήσεις, δημιουργούν τις νέες τους οικογένειες στη χώρα αυτή και επιζητούν την ιταλική υπηκοότητα και τη μόνιμη εγκατάσταση στην Ιταλία.

IV. Αποταμιεύουν χρήματα από τα εισοδήματά τους και στέλνουν εμβάσματα στα συγγενικά μέλη που έχουν απομείνει πίσω στην πατρίδα τους για να τους ενισχύσουν και να τους υποστηρίξουν.

V. Παρατηρούνται όμως και φαινόμενα παράνομης μετανάστευσης και συμμετοχής σε μη νόμιμες ενέργειες και πράξεις από μέλη της κοινότητας, όπως συμμετοχή στη μαύρη αγορά, σε κακουργήματα και σε εγκληματικές πράξεις, σε κυκλώματα πορνείας και μεταφοράς λαθραία προσφύγων άλλων εθνικοτήτων, κ.λ.π.

VI. Η διαδικασία ενσωμάτωσης και αφομοίωσής τους από την τοπική κοινωνία παρουσιάζει δυσκολίες αναφορικά με την απασχόληση, τις κακές συνθήκες εργασίας, την αντιμετώπισή τους από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Οι Αλβανοί μετανάστες δεν έχουν σχεδόν καμία κοινωνική ζωή ή συμμετοχή στα κοινά, εξαιτίας της περιθωριοποίησης και της φτώχης φύσης της εργασίας τους, του υψηλού αριθμού των παράνομων μεταναστών, της συμμετοχής κάποιων από αυτών στη μαύρη αγορά καθώς και σε άλλες παράνομες πράξεις, αλλά και στην έλλειψη προτεραιοτήτων από τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τους σχετικά με τη λήψη μέτρων για την ομαλή ενσωμάτωση και προσαρμογή τους στις τοπικές κοινωνίες.

5. Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα.

5.1. Εισαγωγή.

Η Ελλάδα θεωρείται κατ' εξοχήν χώρα που δημιουργούσε μεταναστευτικές ροές προς το εξωτερικό. Κατά τη μεγαλύτερη περίοδο του εικοστού αιώνα έχουν καταγραφεί στη χώρα μας σημαντικές κινήσεις προς τρίτες χώρες. Τις τελευταίες όμως τρεις δεκαετίες παρουσιάστηκε σταδιακή αντιστροφή του φαινομένου, με καθαρές εισροές μεταναστών να καταγράφονται στο εσωτερικό της Ελλάδας.

Η μεγάλης κλίμακας μετανάστευση παρουσιάστηκε σε φαινόμενο τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Οι μεταναστεύσεις / επιστροφή προς την Ελλάδα κατά τις δεκαετίες του '70 και του '80, αποτελούμενες από τους Έλληνες της Διασποράς κυρίως από την Αίγυπτο, αλλά και από αλλού, ήταν εργάτες που επέστρεφαν στην πατρίδα

τους καθώς και πρώην πολιτικοί κρατούμενοι από την εποχή του Εμφυλίου Πολέμου (1945-1950).

Οι ροές εκείνες διακόπηκαν από το κύμα των Ελλήνων ομογενών από τις πρώην Δημοκρατίες της Σοβιετικής Ένωσης αλλά και από την Αλβανία. Σταδιακά, η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα προορισμού των μεταναστών, από χώρα παραγωγής μεταναστευτικών ροών, όπως είχε χαρακτηριστεί κατά το μεγαλύτερο διάστημα του εικοστού αιώνα.

Το φαινόμενο της υποδοχής μαζικά μεταναστών, στην κυριολεξία “απογειώθηκε” μετά τα διεθνή πολιτικά και οικονομικά γεγονότα του 1989 στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες.

Η μεγαλύτερη πλειοψηφία των οικονομικών μεταναστών προέρχονταν από τις γειτονικές Βαλκανικές χώρες, παρόλο που παρόμοιες κινήσεις οικονομικών μεταναστών αλλά και προσφύγων που ζητούσαν άσυλο έφταναν επίσης από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, την πρώην Σοβιετική Ένωση, τη Μέση Ανατολή, καθώς και από άλλες χώρες της Ασίας και της Αφρικής.

Σε μερικές περιπτώσεις και ειδικά κατά την έναρξη του φαινομένου, η Ελλάδα αποτέλεσε τον ενδιάμεσο σταθμό για τη μεταναστευτική τους πορεία προς τη δύση.

Το 2001 οι νόμιμοι μετανάστες που ήταν εγκατεστημένοι στην Ελλάδα εκτιμήθηκε ότι έφταναν τα 762.200 άτομα, το 7,00% σχεδόν του συνολικού πληθυσμού της χώρας (OECD, 2004). Δέκα χρόνια νωρίτερα, η αναλογία των μεταναστών στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας άγγιζε με μετριοπαθείς εκτιμήσεις, το 1,60% του πληθυσμού.

Επιπλέον εκτιμήσεις παρουσιάζουν ότι στο σύνολο των αλλοδαπών στην Ελλάδα, 413.000 από αυτούς εισήλθαν στη χώρα για εργασιακούς λόγους (περίπου το 55%).

Ο Πίνακας 18 παρουσιάζει συνοπτικά την πιο πάνω εικόνα.

Πίνακας 18: Αρχικά αποτελέσματα από την Εθνική Απογραφή Κατοίκων και Νοικοκυριών του 2001 στην Ελλάδα.		
Αριθμός αλλοδαπών ανά Εθνικότητα	Σύνολο	Αριθμός μεταναστών που εισήλθαν στην Ελλάδα για εργασιακούς λόγους
Αλβανία	438.000	270.700
Βουλγαρία	35.100	27.500
Γεωργία	22.900	11.100
Ρουμανία	22.000	17.300

ΗΠΑ	18.100	3.700
Ρωσική Συνομοσπονδία	17.500	7.800
Κύπρος	17.400	5.000
Άλλο	191.100	100.000
Σύνολο	762.200	413.200
Αριθμός γυναικών μεταναστών	346.600	168.600

ΠΗΓΗ: Antigone Lyberaki & Thanos Maroukis, Hellenic Foundation for European & Foreign Policy WP No. 5.2., 2004, 'Albanian Immigrants in Athens: Some recent findings'. ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Απογραφή Πληθυσμού 2001, παραπομπή OECD, 2004:204.

Κατά πολλούς τρόπους, η Ελληνική εμπειρία διαθέτει πολλά κοινά σημεία με τις υπόλοιπες Χώρες-Μέλη στο νότο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως την Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιταλία. Εκτός από τα παρόμοια οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, αλλά και την παρεμφερή οικονομική τους πορεία και εξέλιξη, η Νότια Ευρώπη μοιράζεται και παρόμοιες εμπειρίες αναφορικά με τη μετανάστευση ως το σημείο που να επιτρέπεται η αναφορά σε συγκεκριμένο νότιο-ευρωπαϊκό μεταναστευτικό μοντέλο (King, 2000).

Πολλά από τα χαρακτηριστικά και τις τάσεις της σύγχρονης ιστορίας της μετανάστευσης προφανώς ισχύουν και για την Ελληνική εμπειρία. Κατ' αρχήν, τα μεταναστευτικά ρεύματα έχουν συγκεκριμένη κυριαρχούσα κατεύθυνση από την Ανατολή προς τη Δύση.

Κατά δεύτερον, οι περισσότεροι από τους μετανάστες είναι παράνομοι, τουλάχιστον στα αρχικά στάδια του φαινομένου.

Κατά τρίτον, οι νέες μορφές κινητικότητας είναι πλέον εμφανείς: "transit", προσωρινή, εποχική και μετανάστευση διαμέσου των συνόρων, όπως επίσης και μετανάστευση με τη μορφή "τουρίστες-εργάτες" καθώς και η σεξουαλική μετανάστευση. Τέλος, η γεωγραφική εγγύτητα και η πολιτισμική ή ιστορική συνοχή μεταξύ των χωρών που παράγουν τα μεταναστευτικά ρεύματα και των χωρών υποδοχής αυτών, αναφορικά με τη θρησκεία, την εθνικότητα, την παράδοση, κ.λ.π., μπορούν επίσης να αποδοθούν σαν κοινά χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών ροών στις χώρες της Νότιας Ευρώπης.

5.2. Εθνική Νομοθεσία για την Μετανάστευση.

Η Ελλάδα δεν είχε γνωρίσει και αντιμετωπίσει τόσα πολλά και τόσα μαζικά μεταναστευτικά ρεύματα πριν το 1990. Κατά την περίοδο 1989-1999 ο επαναπατρισμός των Ελλήνων ποντιακής καταγωγής από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Δημοκρατίας της Ρωσίας ήταν το πρώτο μαζικό κύμα που χρειάστηκε να δεχτεί για μόνιμη εγκατάσταση και εργασία (Stavros Skrinis, MigPol-Project, "Overview about Immigration-, Integration-, and Refugee- Protection-Politics in all Member States of the European Union. Greece").

Η αντιμετώπιση θεμάτων σχετικών με την εγκατάστασή τους εδώ και με την απόκτηση Ελληνικών διαβατηρίων ή ιθαγένειας, καλύφθηκε με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και με τη χρήση του Νόμου του 1929 για τους μετανάστες. Κάποια μεμονωμένα περιστατικά παράνομης μετανάστευσης αντιμετωπίζονταν από τις αστυνομικές αρχές με απέλαση, ενώ για την παροχή και χορήγηση ασύλου στους πρόσφυγες που έφταναν στην Ελλάδα από τρίτες χώρες πλην των Κρατών-Μελών της ΕΕ, εφαρμόστηκε η πρόσφατη ισχύουσα εθνική νομοθεσία (Ν.1975/1991, Ν.2452/1996 και Π.Δ. 189/1998, 61/1999, 266/1999) κυρίως όμως επικράτησε έντονο το συναίσθημα παροχής βοήθειας και υποστήριξης για ανθρωπιστικούς λόγους (Stavros Skrinis, MigPol-Project, "Overview about Immigration-, Integration-, and Refugee- Protection-Politics in all Member States of the European Union. Greece").

Από το 1990 και μετά όμως, όταν μαζικά κύματα μεταναστών από γειτονικές χώρες άρχισαν να καταφθάνουν στην Ελλάδα, τα ζητήματα που αφορούσαν τους μετανάστες χρειάστηκε να αντιμετωπιστούν με πιο σύγχρονα νομοθετικά εργαλεία, εναρμονισμένα και σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το 1991 εκδόθηκε ένας νέος Νόμος για την μετανάστευση, ο Ν.1975/1991 (ΦΕΚ Α' 184/04.12.1991). Ο Ν.1975/1999 ρύθμιζε θέματα εισόδου-εξόδου, παραμονής, εργασίας, απέλασης αλλοδαπών όπως και θέματα για τις διαδικασίες αναγνώρισης αλλοδαπών και προσφύγων, για άτομα που δεν προέρχονταν από Χώρες-Μέλη της ΕΕ.

Ο νέος αυτός νόμος αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια εκμοντερνισμού και εναρμόνισης της υπάρχουσας εθνικής νομοθεσίας με τις κατευθύνσεις και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μετανάστευση.

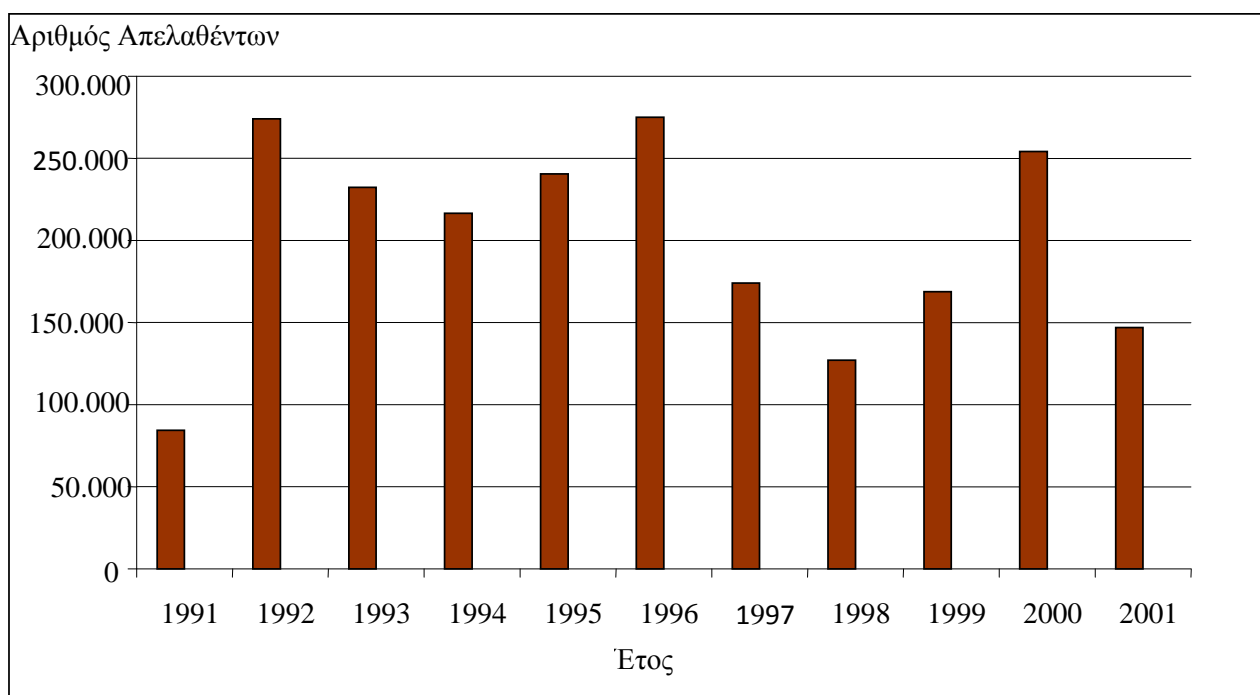
Ο Νόμος 1975/1991 περιελάμβανε ρυθμίσεις που αφορούσαν τους αλλοδαπούς που προέρχονται από τρίτες χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, την επανένωση των οικογενειών τους, θέματα σχετικά με τη χορήγηση άδειας παραμονής για εγκατάσταση

και εργασία στην Ελλάδα, καθώς και διατάξεις που αφορούσαν τις προϋποθέσεις για τις διοικητικές απελάσεις. Το πνεύμα του νόμου διακατεχόταν από την ευαισθησία για την προάσπιση και διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και την παροχή βοήθειας για ανθρωπιστικούς λόγους. Γι' αυτό και σε όλο το κείμενό του γίνονται αναφορές στις διεθνείς συνθήκες και δεσμεύσεις που έχει υπογράψει η Ελλάδα σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών (Karidis, 66-7). Στο σύνολό του όμως ο Νόμος 1975/1991 παρουσίαζε ελλείψεις, ενώ κάποιες από τις ρυθμίσεις που περιελάμβανε θεωρήθηκαν ανεπαρκείς αναφορικά με τα θέματα που διερευνούσε.

Ο κύριος στόχος του νόμου αυτού ήταν η ελαχιστοποίηση του αριθμού των αλλοδαπών και μεταναστών στην Ελλάδα που δεν κατείχαν επίσημα έγγραφα παραμονής, παράλληλα δε τη μείωση του φαινομένου της παράνομης εργασίας (Stavros Skrinis, MigPol-Project, "Overview about Immigration-, Integration-, and Refugee-Protection-Politics in all Member States of the European Union. Greece").

Όμως κάτι τέτοιο δεν επιτεύχθηκε και παρατηρήθηκαν έντονα φαινόμενα μαζικών απελάσεων στη χώρα μας, τα περισσότερα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Χώρες-Μέλη της ΕΕ, όπως παρουσιάζεται χαρακτηριστικά για την δεκαετία 1991-2001 στην Ελλάδα, στο Γράφημα 4.

Γράφημα 4: Απελάσεις Αλλοδαπών στην Ελλάδα, χωρίς νόμιμες διαδικασίες, την περίοδο 1991-2001.

ΠΗΓΗ: Martin Baldwin-Edwards, 2004, Presentation for Panel “International migration: promoting management and integration” – Immigration into Greece, 1990-2003: A Southern Paradigm?” ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

Η Ελληνική Κυβέρνηση διαπιστώνοντας τα κενά που δημιουργήθηκαν κατά την εφαρμογή του Ν.1975/1991, αλλά κυρίως η ανάγκη να εφαρμοστούν άμεσα οι πολιτικές και στρατηγικές σχεδιασμού της ΕΕ σε θέματα μετανάστευσης, με την έγκαιρη ενσωμάτωση των σχετικών Οδηγιών της στην Εθνική νομοθεσία, έθεσε σε εφαρμογή το πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης των αλλοδαπών μεταναστών στις αρχές του 1997, το οποίο υλοποιήθηκε και ολοκληρώθηκε το 1998 έως τις αρχές του 1999.

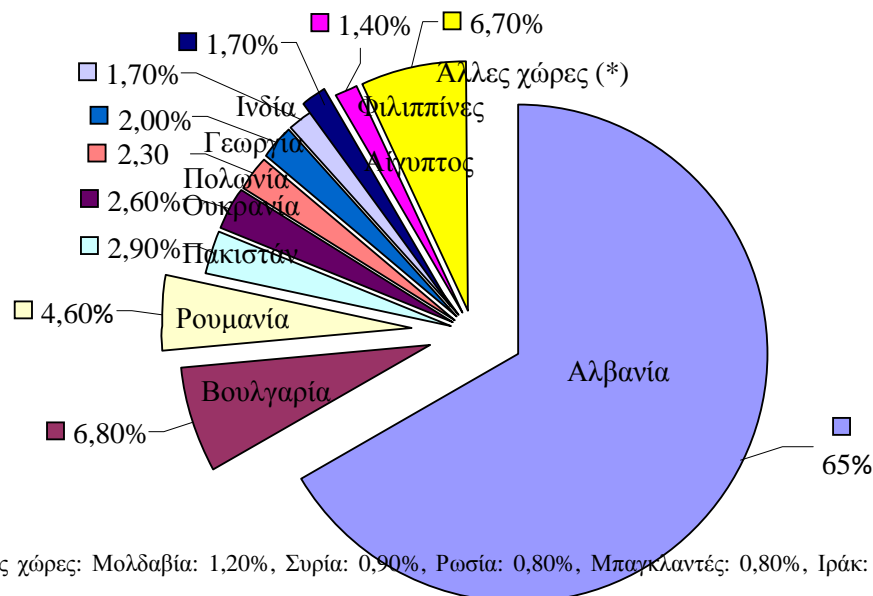
Ο Ν.1975/1991 όριζε τα δικαιολογητικά που χρειαζόνταν να συγκεντρώσουν οι αλλοδαποί για την αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής και άδειας εργασίας. Η άδεια παραμονής για εργασία είχε ετήσια διάρκεια με συνεχή κατ’ έτος ανανέωση έως και πέντε χρόνια, ενώ έθετε όρους για την επέκταση και ανανέωση της μέχρι συνολικά δέκα πέντε έτη παραμονή στην Ελλάδα.

Το Πρόγραμμα Νομιμοποίησης των μεταναστών στην Ελλάδα παρείχε το δικαίωμα σε αυτούς να νομιμοποιήσουν την παραμονή και την εργασία τους με τη χορήγηση της “Λευκής Κάρτας”, προσωρινής διάρκειας ίση με έξι μήνες και κατόπιν τη χορήγηση της μόνιμης “Πράσινης Κάρτας”, διάρκειας από ένα έως και τρία έτη.

Στο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998, εκτιμάται ότι περίπου 240.000 Αλβανοί μετανάστες υπέβαλλαν αιτήσεις για τη χορήγηση της προσωρινής “Λευκής Κάρτας” (Siadima, 10 - Stavros Skrinis, MigPol-Project, “Overview about Immigration-, Integration-, and Refugee- Protection-Politics in all Member States of the European Union. Greece”).

Στο Γράφημα 5 παρουσιάζονται οι εθνικότητες των μεταναστών που υπέβαλλαν αιτήσεις για τη χορήγηση τελικά της “Πράσινης Κάρτας” κατά το Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998.

Γράφημα 5: Αιτήσεις Μεταναστών το 1998 για τη χορήγηση "Πράσινης Κάρτας" με βάση τη χώρα καταγωγής τους.

(*) Άλλες χώρες: Μολδαβία: 1,20%, Συρία: 0,90%, Ρωσία: 0,80%, Μπαγκλαντές: 0,80%, Ιράκ: 0,80%, Αρμενία: 0,70%, Γιουγκοσλαβία: 0,60%, Νιγηρία: 0,50%, Αιθιοπία: 0,20%, Σρι-Λάνκα: 0,20%

ΠΗΓΗ: Martin Baldwin-Edwards, 2004, Presentation for Panel “International migration: promoting management and integration” – Immigration into Greece, 1990-2003: A Southern Paradigm? – ΠΡΩΤΗ ΠΗΓΗ: Cavounidi, J. and Hatzaki, L. (2000), “Alien applications for Residence and Work Permits”, National Institute of Labour, Second Revised Edition, available in Greek only at: http://www.eie.org.gr/Greek/contents_keimena_ergasias2.htm (12/05/2002).

Κατά την εφαρμογή όμως του Προγράμματος Νομιμοποίησης φάνηκαν οι αδυναμίες για την υλοποίησή του, διότι ούτε ο αριθμός των καταγεγραμμένων και νόμιμων μεταναστών αυξήθηκε, αλλά και η αγορά εργασίας για τους μετανάστες παρέμεινε η ίδια (ανασφάλιστη και πολλές φορές παράνομη εργασία).

Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν είχαν να κάνουν την πληθώρα των δικαιολογητικών που χρειάζονταν να συγκεντρώσουν οι μετανάστες για να συνοδεύουν την αίτηση για τη χορήγηση της προσωρινής “Λευκής Κάρτας” και κατόπιν της μόνιμης “Πράσινης Κάρτας”. Επίσης, διαφάνηκε και η αδυναμία της δημόσιας διοίκησης να ανταποκριθεί άμεσα και αποτελεσματικά στις απαιτήσεις για την υλοποίηση του Προγράμματος, διότι οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες που είχαν επιφορτιστεί με την εφαρμογή του προγράμματος δεν είχαν εξοικειωθεί με τις σχετικές διαδικασίες, με αποτέλεσμα να παρατηρηθούν καθυστερήσεις, γραφειοκρατία και τελικά σχεδόν το 90% των μεταναστών που υπέβαλλαν αίτηση απέκτησαν προσωρινή κάρτα παραμονής για εργασία διάρκειας ενός μόνο έτους. Η εμπειρία από την εφαρμογή του πρώτου Προγράμματος Νομιμοποίησης, οδήγησε την Ελληνική

Κυβέρνηση στην αναθεώρηση του Ν.1975/1991 και τη ψήφιση του νέου Νόμου 2910/2001 (ΦΕΚ Α' 91/02.05.2001), περί "Θεμάτων εισόδου και παραμονής αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις". Ο νέος αυτός Νόμος παρουσιάστηκε πιο φιλελεύθερος στο πνεύμα που τον διακατείχε αλλά και στις κατευθύνσεις του. Ήταν όμως και αυστηρός (Stavros Skrinis, MigPol-Project, "Overview about Immigration-, Integration-, and Refugee- Protection-Politics in all Member States of the European Union. Greece").

Ο Νόμος 2910/2001 προέβλεπε την υλοποίηση και δεύτερου Προγράμματος Νομιμοποίησης, μια "δευτέρα ευκαιρία" για τους μετανάστες που διέμεναν στην Ελλάδα για διάστημα τουλάχιστον ενός έτους πριν την υποβολή της αίτησης νομιμοποίησης. Το Πρόγραμμα χορηγούσε την "Πράσινη Κάρτα II", πάλι εξαμηνιαίας διάρκειας η οποία έπρεπε να αντικατασταθεί μετά τη λήξη ισχύος της με άδεια παραμονής και άδεια εργασίας μαζί.

Ο Νόμος καθόριζε επίσης τα θέματα για την εξαρτημένη σχέση εργασίας των αλλοδαπών με νέες ρυθμίσεις που αποδέσμευαν το μετανάστη από το συγκεκριμένο κάθε φορά εργοδότη του, αλλά και παρέχοντας τη δυνατότητα στους εργοδότες για εξεύρεση αλλοδαπών εργαζομένων (για μόνιμη και εποχική εργασία), μέσα από τα Τοπικά Γραφεία Ευρέσεων Εργασίας του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), όπου θα δημιουργηθούν επίσημοι κατάλογοι καταγεγραμμένων μεταναστών για απασχόληση.

Τα στοιχεία που διατίθενται για το Δεύτερο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης και τη χορήγηση της "Πράσινης Κάρτας II", αναφορικά με το συνολικό αριθμό των μεταναστών που υπέβαλλαν αιτήσεις και αυτών που τελικά τους χορηγήθηκε η "Πράσινη Κάρτα II" είναι συγκεκριμένα και όχι επίσημα. Στα στοιχεία που διέθεσε ο ΟΑΕΔ για το δεύτερο Πρόγραμμα που υλοποιήθηκε το 2001, έχουν καταγραφεί περίπου 368.000 άτομα που υπέβαλλαν αίτηση, ενώ σε σχεδόν 220.000 από αυτούς χορηγήθηκε η "Πράσινη Κάρτα II", εξαμηνιαίας ισχύος (Martin Baldwin-Edwards, 2004, Presentation for Panel "International migration: promoting management and integration" – Immigration into Greece, 1990-2003: A Southern Paradigm?").

Ο Νόμος 3013/2002 (ΦΕΚ Α' 102/01.05.2002) περί «Αναβάθμισης της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις», στο έκτο μέρος του συμπληρώνει και τροποποιεί τις διατάξεις του Ν.2910/2001, τρεις τροποποιήσεις των οποίων είναι οι πιο σημαντικές.

Οι τροποποιήσεις αυτές είναι οι παρακάτω:

(1) Ο Γενικός Γραμματέας του Δήμου (ΟΤΑ Α' Βαθμού) είναι εξουσιοδοτημένος να δημιουργήσει δύο επιπλέον Επιτροπές για την αξιολόγηση των αιτήσεων των μεταναστών για την χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας.

(2) Για όλες τις άδειες παραμονής των μεταναστών στην Ελλάδα αυτόματα ανανεώνεται η ισχύς τους έως και την 31^η Δεκεμβρίου 2002.

(3) Ιδρύεται στην Αθήνα το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, που θα είναι υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η ίδρυση του Ινστιτούτου έγινε στις 5 Δεκεμβρίου 2002, με δημοσίευση του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Οι αρμοδιότητες του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής θα είναι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για θέματα μετανάστευσης για τη δημιουργία πολιτικών από την κυβέρνηση, καθώς και η συμμετοχή του σε προγράμματα για τους μετανάστες στην Ελλάδα, με σκοπό την ομαλή αποδοχή και ένταξή τους στην τοπική κοινωνία και στην αγορά εργασίας.

Το Νόμο 3013/2002 ακολούθησαν ο Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212/23.08.2005) για την «Είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» και ο Νόμος 3448/2006 (ΦΕΚ Α' 57/15.03.2006) που αφορούσε θέματα και ρυθμίσεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Ο Ν.3386/2005 προσδιορίζει τις γενικές προϋποθέσεις για την είσοδο, τη διαμονή, τη χορήγηση αδειών παραμονής, εργασίας, επανένωσης των οικογενειών των υπηκόων τρίτων χωρών, για τις διοικητικές απελάσεις, κ.ά. Για πρώτη φορά στην εθνική νομοθεσία σχετικά με θέματα μετανάστευσης, υπάρχει ειδικό κεφάλαιο στο νόμο αυτό, το οποίο αναφέρεται στην κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική κοινωνία. Στο κεφάλαιο ΙΒ' του νόμου, τονίζεται ότι η χορήγηση δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα αποσκοπεί στη διασφάλιση, αφενός της αναλογικώς ισότιμης συμμετοχής τους στην οικονομική, κοινωνική και

πολιτιστική ζωή της χώρας και αφετέρου στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής κοινωνίας (Νόμος 3386/2005, Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Α' 212/232.08.2005). Για την κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική κοινωνία, σημαντική βοήθεια θα προσφέρουν οι δράσεις του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης που εφαρμόζει το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Ο Νόμος 3448/2006 αναφέρεται σε γενικά θέματα του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Τα Προεδρικά Διατάγματα 131 και 150 του 2006 προσάρμοσαν στην Ελληνική Νομοθεσία τις Οδηγίες 2003/86/EK και 2003/109/EK, αντίστοιχα και αφορούσαν θέματα για το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης των υπηκόων τρίτων χωρών, αλλά και το καθεστώς για τους υπηκόους των τρίτων χωρών που επί μακρόν διαμένουν στην Ελλάδα.

Ο πιο πρόσφατος νόμος για την μετανάστευση είναι ο Νόμος 3536/2007 (ΦΕΚ Α' 42/23.02.2007), περί «Ειδικών ρυθμίσεων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης». Με το Νόμο αυτό, μεταξύ άλλων ρυθμίζονται τα θέματα σχετικά με τη χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας, αλλά και συστήνεται η Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών υπαγόμενη στο Υπουργείο Εσωτερικών. Η Εθνική Επιτροπή θα έχει συγκεκριμένο έργο, όπως την εισήγηση δράσεων και προτάσεων για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, τη διεξαγωγή κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση πολιτικών για τους μετανάστες, καθώς και την κατάρτιση και παρακολούθηση επιχειρησιακών προγραμμάτων για την εφαρμογή και υλοποίηση των σχετικών πολιτικών.

5.3. Συμπεράσματα.

Από την εξέλιξη της εθνικής νομοθεσίας από το 1991 και έπειτα (για σχεδόν δέκα πέντε χρόνια) για τη μετανάστευση και την αντιμετώπιση θεμάτων σχετικών με τη χορήγηση αδειών παραμονής, εργασίας, επανένωσης των οικογενειών των μεταναστών, και άλλα παρεμφερή θέματα, φάνηκε η ανάγκη του εκμοντερνισμού της και της προσαρμογής της με τις πολιτικές και στις στρατηγικές σχεδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και η ανάγκη να συμβαδίσει και να προσαρμοστεί με τις νέες

κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές καταστάσεις που δημιουργήθηκαν στη γειτονιά της στα Βαλκάνια.

Η δημιουργία μιας σύγχρονης νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του έντονου φαινομένου της μετανάστευσης ατόμων προερχόμενων από χώρες που δεν ανήκουν στη Ευρωπαϊκή Ένωση, με την υιοθέτηση και εφαρμογή των κατευθύνσεων και των οδηγιών της, στόχο και σκοπό είχε να οργανώσει τη νέα ζωή των μεταναστών στην Ελλάδα, ώστε με νόμιμο τρόπο να εργάζονται και να ζούνε αλλά και να ενταχθούν στην τοπική κοινωνία, που παρουσίαζε έντονα δείγματα φόβου και ανασφάλειας προς τους μετανάστες.

Τα βήματα και οι προσπάθειες συνεχίζονται, τόσο από τη Δημόσια Διοίκηση που συντάσσει και θέτει σε εφαρμογή νόμους που να νομιμοποιούν τους μετανάστες, αλλά και να δημιουργούν τις βάσεις για μια ομαλή ένταξη και αποδοχή τους από την τοπική κοινωνία, καθώς και από την ίδια την τοπική κοινωνία, που αργά και σταθερά δέχεται και ενσωματώνει τους μετανάστες στην καθημερινή της ζωή.

6. Οι Αλβανοί Μετανάστες στην Ελλάδα.

6.1. Εισαγωγή.

Η είσοδος των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1991 γινόταν μέσα από τους ορεινούς όγκους της Ηπείρου, όπου πεζή περνούσαν τα σύνορα αναζητώντας καταφύγιο και καλύτερη τύχη στη χώρα μας. Οι διαδρομές αυτές δεν ήταν εύκολες, ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα παιδιά, συνεχίστηκαν όμως μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '90.

Μέχρι το 1998, περίπου 240.000 Αλβανοί μετανάστες είχαν κάνει αίτηση για χορήγηση νόμιμης άδειας παραμονής στην Ελλάδα, αντιπροσωπεύοντας το 65% των αλλοδαπών από μη Χώρες-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και μη ομογενείς Έλληνες που κατοικούν στην Ελλάδα.

Η Εθνική Απογραφή του 2001 κατέγραψε 440.000 Αλβανούς, πάλι σε ποσοστό ίσο με 65% των αλλοδαπών από μη Χώρες-Μέλη της ΕΕ και μη ομογενείς Έλληνες, από τους οποίους 46.000 περίπου έχουν καταχωρηθεί σε μαθητές σχολείου (Anthoroulou, 2004). Στον αριθμό αυτό δεν περιλαμβάνονταν οι Έλληνες της μειονότητας από τις νότιες περιοχές της Αλβανίας.

Μέχρι το 2001, πάνω από 2.000.000 μετανάστες, κυρίως από την Αλβανία, απελάθηκαν με συνοπτικό τρόπο διότι δεν κατείχαν νόμιμες άδειες παραμονής στην Ελλάδα.

Τον Ιανουάριο του 2004 και ύστερα από τρία Προγράμματα Νομιμοποίησης που υλοποίησε το Ελληνικό Κράτος και δύο Νομοθετικά Πλαίσια που εφάρμοσε για τους μετανάστες τους Ν.1975/1991 και Ν.2910/2001, ο αριθμός των ισχυουσών αδειών παραμονής που κατείχαν οι Αλβανοί μετανάστες, ήταν μόνον 143.000

Ο αριθμός των Ειδικών Αδειών που χορηγήθηκαν στους Έλληνες των μειονοτικών κοινοτήτων της Αλβανίας είναι άγνωστος, καθώς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αρνείται να δώσει τέτοιου είδους πληροφορίες, με την αιτιολογία της διαφύλαξης της εθνικής ασφάλειας. Οι King and Mai (2002) δίνουν έναν αριθμό ίσο με 80.000 μειονοτικών Ελλήνων που αιτήθηκαν για την Ειδική Άδεια, παρόλο που το νούμερο αυτό μοιάζει αρκετά υψηλό και μπορεί να περικλείει και αιτήσεις από μη μειονοτικούς Έλληνες της Αλβανίας. Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας Εθνικής Απογραφής στην Ελλάδα το 2001, όπου 440.000 Αλβανοί μετανάστες κατοικούσαν στη χώρα μας, εκ' των οποίων 390.000 ενήλικες που ενδεχομένως να χρειάζονται νόμιμες άδειες παραμονής (συνυπολογίζοντας και τον αριθμό των 240.000 Αλβανών μεταναστών που είχαν ήδη κάνει αίτηση από το 1998), τα τελευταία στοιχεία υποδηλώνουν, ότι είτε πολλοί Αλβανοί μετανάστες έχουν ήδη εγκαταλείψει την Ελλάδα από το 2001, χωρίς να υπάρχουν στοιχεία, είτε ότι το 2004 ο αριθμός των παράνομων Αλβανών μεταναστών είναι τουλάχιστον ίσος με 250.000.

6.2. Ο ρόλος των Αλβανών Μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία.

Με βάση τα στοιχεία που έχουν καταγραφεί από μελέτες και έρευνες για τους αλλοδαπούς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, πόσοι από αυτούς έχουν νόμιμη άδεια παραμονής για εργασία ή και πόσοι είναι παράνομα εδώ, καθώς και για τις συνθήκες απασχόλησής τους στην Ελληνική αγορά εργασίας, εκείνο που γίνεται αμέσως αντιληπτό, είναι το γεγονός ότι δεν έχουν γίνει εκτεταμένες και συστηματικές έρευνες στο βαθμό που θα απαιτούνταν για να καταγραφούν οι τάσεις και οι υπάρχουσες συνθήκες στην Ελληνική αγορά, καθώς και για να γίνει καλύτερα κατανοητό το φαινόμενο τούτο. Επιπλέον, η Ελληνική οικονομία διαθέτει τη μεγαλύτερη σε μέγεθος "σκιάδη ή μαύρη οικονομία" σε σχέση με τις υπόλοιπες Χώρες-Μέλη της ΕΕ, που τυπικά εκτιμάται ίση προς 28-35%, όπου όπως και στις λοιπές χώρες της Ανατολικής

Ευρώπης, προσελκύει σημαντικό αριθμό παράνομων μεταναστών, εξαιτίας της φτηνής και μη νόμιμης απασχόλησης (Martin Baldwin-Edwards, 1999).

Στην ουσία δεν έχει γίνει καμία συστηματική καταγραφή και μελέτη, αλλά κυρίως δεν έχει αναλυθεί και μελετηθεί η απασχόληση των Ελλήνων στην εθνική μας οικονομία, όπως επίσης δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία για τις άδειες παραμονής για εγκατάσταση και εργασία, καθώς και άλλου είδους παρεμφερή στοιχεία μέχρι και τον Ιανουάριο του 2004. Το Ελληνικό Κράτος έχει χρηματοδοτήσει μικρό αριθμό τέτοιων Μελετών και Ερευνών.

- Απασχόληση

Η Μελέτη (Lianos et al., 1996) που διενεργήθηκε το 1993, αναφέρθηκε μόνο στη βόρεια Ελλάδα και συμπέρανε ότι το 22% των ανειδίκευτων αγροτικών εργασιών έχει αναληφθεί από τους μετανάστες, ενώ η αντικατάσταση των μεταναστών από τους ντόπιου εργάτες σε τέτοιες εργασίες, ήταν ελάχιστη. Παρουσιάστηκε όμως μεγάλη καθαρή συνεισφορά στην κατασκευαστικό κλάδο, με 1% συμμετοχή στο GDP.

Οι αμέσως επόμενες Μελέτες που ακολούθησαν (Baldwin-Edwards and Safilios-Rothschild, 1999) φάνηκε να επιβεβαιώνουν την τάση που είχε καταγραφεί, με δύο επιπρόσθετα συμπεράσματα: το 20% των μεταναστών σε μικρές επιχειρήσεις τις διατηρούσαν αυτές με αβέβαιο μέλλον και η γεωγραφική εγγύτητα στην Αλβανία καθόριζε την τοπική αγορά εργασίας (προσφορά-ζήτηση) αναφορικά με το ύψος των ημερομισθίων και μισθών στις αγροτικές εργασίες (Baldwin-Edwards and Safilios-Rothschild, 1999:214).

Η πιο πρόσφατη Μελέτη για τους Αλβανούς μετανάστες στη Θεσσαλονίκη (Labrianidis and Lyberaki, 2001) δημιουργούν μια καλύτερη, προσωρινά εικόνα για την απασχόληση των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα.

Ύστερα από παραμονή τους εδώ μερικών χρόνων, με αυξημένη και καλύτερη χρήση της Ελληνικής γλώσσας, αλλά και καλύτερη κατανόηση των δυνατοτήτων απασχόλησής τους, οι Αλβανοί μετανάστες που συμμετείχαν στη Μελέτη, έτειναν να προχωρήσουν και να μεταφερθούν από την απασχόληση στις ανειδίκευτες γεωργικές εργασίες, στον κατασκευαστικό κλάδο, σε μικρές αυτοαπασχολούμενες επιχειρήσεις, σε εργασίες τεχνικής φύσης, καθώς και στις μεταφορές.

82% του δείγματος κατείχε σταθερή θέση εργασίας, με 57% αυτών να πληρώνει κανονικά τις εισφορές του για την ασφάλιση.

Για τους άνδρες μετανάστες, 30% αυτών απασχολούνταν στον κατασκευαστικό κλάδο και 24% σε μικρές βιομηχανικές μονάδες.

Για τις γυναίκες μετανάστες, 27% εργάζονταν ως καθαρίστριες, ενώ ένα υψηλό ποσοστό αυτών που συνεχίζει να αυξάνει (28% και άνω) ήταν οικιακοί βοηθοί.

Η Εθνική Απογραφή του 2001 τείνει να επιβεβαιώσει την παραπάνω εικόνα που έχει σχηματιστεί στην Ελληνική αγορά εργασίας, υπονοώντας μια σημαντική μετατόπιση της θέσης των Αλβανών, κυρίως μεταναστών στην απασχόληση στην Ελλάδα, σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούσαν στα τέλη της δεκαετίας του 1990.

Η εργασία στην οποία κυριαρχούν οι άρρενες Αλβανοί μετανάστες είναι οι οικοδομικές εργασίες (42%), ακολουθούμενη από τις γεωργικές εργασίες (23%), την απασχόληση στη βιομηχανία και τον τουρισμό, με συμμετοχή ίση προς 12% σε κάθε ένα από τους δύο τομείς αυτούς.

Σε αντίθεση, οι γυναίκες μετανάστες καταγράφονται σε ποσοστό 52% στην κατηγορία της απασχόλησης “άλλο”, με ενδεχόμενη κύρια απασχόληση σαν οικιακοί βοηθοί, ενώ 19% εργάζονταν σε τουριστικές εργασίες, 15% σε γεωργικές εργασίες και 9% στη βιομηχανία. Από το σύνολο των 182.000 γυναικών μεταναστών που κατεγράφησαν στην Εθνική Απογραφή και υπολογίζοντας ότι 25.000-30.000 ήταν τα ανήλικα κορίτσια, μόνο οι 54.000 γυναίκες τελικά δήλωσαν ότι εργάζονται.

- Ασφάλιση

Σε σχέση με την ασφάλιση των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα, τα στοιχεία της Έρευνας Labrianidis and Lyberaki, 2001, έχουν ληφθεί κυρίως από το Ίδρυμα Κοινωνικών Υπηρεσιών, ΙΚΑ, διότι τα υπόλοιπα Ασφαλιστικά Ταμεία του Ελληνικού Δημοσίου που είναι υπεύθυνα για την ασφάλιση των αυτοαπασχολούμενων και των γεωργών, δε διαθέτουν στατιστικά στοιχεία, για να βοηθήσουν την παραπάνω έρευνα.

Έτσι, το 14% των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ είναι εργαζόμενοι που δε διαθέτουν την Ελληνική ιθαγένεια, οι μισοί εκ’ των οποίων είναι Αλβανοί μετανάστες.

95.000 Αλβανοί μετανάστες, είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ, για απασχόληση άλλη εκτός του οικοδομικού κλάδου. Για τον οικοδομικό κλάδο, οι ασφαλισμένοι φτάνουν

τον αριθμό των 80.000 ατόμων, αντιπροσωπεύοντας το 30% του συνόλου των ασφαλισμένων εργατών του κλάδου. Εκείνο που διαφαίνεται είναι ότι η ακριβής απασχόληση των Αλβανών μεταναστών στη “σκιώδη οικονομία” ήταν και είναι πολύ πιο εκτεταμένη σε σχέση με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, ειδικά στον κατασκευαστικό κλάδο.

Οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα εργάζονται σε μια πολύ τεμαχισμένη αγορά εργασίας, είτε προσωρινά, είτε με συνθήκες μερικής απασχόλησης, είτε σε βαριές και ανθυγιεινές εργασίες (στις εργασίες που αρνούνται να δουλέψουν οι Έλληνες), σε θέσεις στη βαριά βιομηχανία και στη γεωργία.

Κατά βάση ο ρόλος των μεταναστών στη Νότια Ευρώπη, ήταν να αντισταθμίσει προσωρινά, τα δομικά / οργανικά ελαττώματα της Ελληνικής αγοράς εργασίας (Baldwin-Edwards, 2002).

Τα ελαττώματα της Ελληνικής αγοράς εργασίας είναι τριών τύπων:

1. Ανεπαρκής προσφορά εργασίας.
2. Ανελαστική αγορά εργασίας με παρά πολλούς κανονισμούς και ρυθμίσεις.
3. Μη ανταγωνιστικοί και χαμηλής παραγωγής τομείς εργασίας.

Συν τω χρόνω, οι μετανάστες κατάφεραν να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους στην Ελλάδα και να αυξήσουν τα εισοδήματά τους. Παρόλα αυτά, η απασχόλησή τους παραμένει αποκλειστικά στο δευτερογενή τομέα, ανεξάρτητα από τα άλλα προσόντα που μπορεί να διαθέτουν, όπως π.χ. πανεπιστημιακό πτυχίο, κ.λ.π. Οι Αλβανοί μετανάστες, δεν ασφαλίζονται πλήρως, ή εργάζονται χωρίς καμία περίθαλψη και ασφάλιση, ενώ συχνά δέχονται υβριστικά και υποτιμητικά σχόλια (Psimmenos and Kassimati, 2004).

- Συνθήκες Κατοικίας

Οι συνθήκες κατοικίας των Αλβανών μεταναστών είναι υπό συνεχή μεταβολή και υπόκεινται σε πολλές αλλαγές.

Δεν επικρατούν συνθήκες περιθωριοποίησης αυτών, ούτε υπάρχουν περιοχές στον αστικό ιστό των πόλεων που δεν επιτρέπεται η κατοίκησή τους από τους μετανάστες. Συνυπάρχουν όλοι στην ίδια γειτονιά.

Για τους μετανάστες, η κατοικία αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο όπου εκφράζουν τη φιλοξενία τους. Αποτελεί επίσης ενδεικτικό στοιχείο για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση που διαθέτουν στη χώρα υποδοχής των και εγκατάστασής τους.

Τα στοιχεία των ερευνών για την κατοικία των Αλβανών μεταναστών υποδεικνύουν ότι οι μετανάστες δύσκολα εκφράζονται αρνητικά για την ποιότητα του κατοικήσιμου περιβάλλοντος τους, ενώ έχει συσχετιστεί η παραμονή τους στην Αθήνα με την ποιότητα της κατοικίας τους.

Αρχικά, οι νέοι μετανάστες φιλοξενούνται από συγγενείς και φίλους και αργότερα μετακινούνται και αποκτούν δική τους κατοικία, που με την εργασία και την απόκτηση εισοδημάτων, καθώς και τη μόνιμη παραμονή τους στην Ελλάδα, βελτιώνεται ως προς το μέγεθος και τον αριθμό των εσωτερικών χώρων, τις συνθήκες κατοικίας, το ύψος του ορόφου του διαμερίσματος, κ.λ.π.

Αναφορικά με το ύψος των ενοικίων που χρειάζεται να καταβάλλουν για την κατοικία τους, αυτό κυμαίνεται από 200-300 Ευρώ , ενώ ένα ποσοστό ίσο με 37% κυμαίνεται κάτω των 200 Ευρώ (Antigone Lyberaki & Thanos Maroukis, Hellenic Foundation for European & Foreign Policy WP No. 5.2., 2004, 'Albanian Immigrants in Athens: Some recent findings', σελ. 12). Εδώ χρειάζεται να σημειωθεί ότι τα χαμηλά ενοίκια υποδηλώνουν καμία φορά και τη συμπληρωματική οικιακή εργασία των μεταναστών προς τους ιδιοκτήτες της κατοικίας που μισθώνουν.

Το ενοίκιο αποτελεί σημαντικό οικονομικό βάρος για τους μετανάστες, σε ποσοστό σχεδόν ίσο με 40%

- Ρατσισμός και Κοινωνικός αποκλεισμός των Αλβανών μεταναστών

Η Απογραφή του 2001 στην Ελλάδα κατέδειξε ότι οι μισοί και πλέον Αλβανοί μετανάστες που εργάζονται στην Ελλάδα, είναι εγκατεστημένοι στη χώρα μας πάνω από πέντε χρόνια. Τούτο αποτελεί σημαντική αναλογία σε σχέση με το σύνολο όλων των αλλοδαπών που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, εξαιρουμένων των Φιλιππινέζων.

Μετά και τη συμμόρφωση της Ελλάδας στη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των παιδιών και την άδεια να φοιτήσουν αυτά στα σχολεία, ανεξάρτητα από το καθεστώς παραμονής των γονέων τους στην Ελλάδα, ο αριθμός των παιδιών των μεταναστών που φοιτούνε στα σχολεία έχει αυξηθεί από το 2002/03 και μετά, σε

ποσοστό ίσο με 9% σε σχέση με το σύνολο των εγγεγραμμένων παιδιών στα σχολεία της χώρας.

Για το 1999/2000, υπήρχαν 46.000 Αλβανοί μαθητές και 7.000 ομογενείς Έλληνες εγγεγραμμένοι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το 1995/6 τα νούμερα αυτά ήταν αντίστοιχα 9.000 και 7.000 (Anthoroulou, 2004).

Τα συνολικά τούτα στοιχεία αποκαλύπτουν διαφορές στο σύνολο της χώρας, διότι ο αριθμός των παιδιών με Ελληνική ιθαγένεια συνεχώς μειώνεται και σε ορισμένα σχολεία, το 2000, ο αριθμός των παιδιών των μεταναστών αποτελούσε το 45% του συνόλου των μαθητών τους (Dimakos and Tasiopoulou, 2003:309). Η μεγάλη αύξηση παρουσιάστηκε από το 1995 και μετά στα παιδιά των Ελλήνων της μειονότητας από την Αλβανία, κάτι που υποδηλώνει ότι οι οικογένειες επανασυνδέθηκαν, με αποτέλεσμα να αποκτήσουν και πρόσβαση στην εκπαίδευση και στη μόρφωση.

Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν και σημάδια κοινωνικής ενσωμάτωσης και προσαρμογής των Αλβανών μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία, κάτι που δε διαφαινόταν ότι θα συνέβαινε στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

7. Συμπεράσματα.

Οι Αλβανοί μετανάστες είναι εγκατεστημένοι μόνιμα πλέον με τις οικογένειές τους στην Ελλάδα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και έπειτα σταδιακά δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες και προϋποθέσεις για μια καλύτερη διαβίωση και απασχόληση στις νέες κοινωνίες που τους φιλοξενούν.

Η διαδικασία προσαρμογής τους στην τοπική κοινωνία δεν ήταν εύκολη στην πορεία της. Η αβεβαιότητα για το χρόνο παραμονής τους στη χώρα μας, το καθεστώς παραμονής τους εδώ (παράνομοι μετανάστες), η ανασφάλεια που πήγαζε από την προσωρινή απασχόληση τους σε βαριές και επικίνδυνες κυρίως θέσεις εργασίας, το κλίμα ξενοφοβίας που είχε δημιουργηθεί στην τοπική κοινωνία, η έλλειψη παροχών υγείας και εκπαίδευσης, η παραμονή τους εδώ με την προοπτική της επιστροφής τους σύντομα στην πατρίδα, θέματα που είχαν δημιουργηθεί από τον τρόπο με τον οποίο είχαν αρχής-εξαρχής οργανωθεί και υλοποιηθεί τα τόσα μαζικά μεταναστευτικά ρεύματα από τη χώρα τους προς την Ελλάδα, αντιμετωπίστηκαν σταδιακά και όχι πάντα με ομαλό και επιτυχή τρόπο.

Αρχικά, η εργασία και η κατοικία ήταν τα κύρια προβλήματα που έπρεπε να επιλύσουν.

Από την απασχόληση στην γεωργία και σε βαριές θέσεις εργασίας, μεταφέρθηκαν στον κατασκευαστικό κλάδο, στον τουρισμό και στην αυτοαπασχόληση σε μικρού μεγέθους επιχειρήσεις.

Συν τω χρόνω όμως, οι μετανάστες κατάφεραν να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους στην Ελλάδα και να αυξήσουν τα εισοδήματά τους. Η ποιότητα της κατοικίας τους βελτιώθηκε, τα παιδιά τους φοιτούν σε σχολεία και έχουν πρόσβαση στη μόρφωση, οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα στις παροχές ασφάλειας και περίθαλψης, κ.λ.π.

Παρόλα αυτά, η απασχόλησή τους παραμένει αποκλειστικά στο δευτερογενή τομέα, ανεξάρτητα από τα άλλα προσόντα που μπορεί να διαθέτουν, όπως π.χ. πανεπιστημιακό πτυχίο, εξειδικευμένες γνώσεις και ειδικότητες, κ.λ.π.

Η ενσωμάτωση των μεταναστών από την Αλβανία στην Ελληνική κοινωνία πραγματοποιείται με τρόπο ώστε τα αρχικά προβλήματα ξеноφοβίας και αρνητικής αντιμετώπισης από την τοπική κοινωνία έχουν λειανθεί, με παράλληλη προσπάθεια αρμονικής συνύπαρξης και σεβασμού προς τα ιδιαίτερα πολιτισμικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους, στοιχεία που τα διατηρούν ζωντανά για να διατηρούν τη σχέση και σύνδεση με τον τόπο καταγωγής τους.

ΚΕΦ. Δ'. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε μια σειρά συγγραμμάτων, άρθρων, μελετών, ερευνών επιλεγμένα μέσα από την πλούσια βιβλιογραφία του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, πάνω στο θέμα των νέων μεταναστευτικών ρευμάτων στη Νότιο-Ανατολική Ευρώπη, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις μεταναστευτικές ροές που παρουσιάσθηκαν και κατεγράφησαν στην Αλβανία.

Οι νέες τάσεις μετανάστευσης για την Αλβανία παρουσίασαν έντονα μαζικό χαρακτήρα επί μακρό χρονικό διάστημα μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος διακυβέρνησης το 1989. Οι τάσεις αυτές καταγράφονται ακόμα και μέχρι σήμερα, σχεδόν δέκα επτά χρόνια μετά.

Κύριος προορισμός των εξωτερικών μεταναστευτικών ροών ήταν οι γειτονικές προς αυτή χώρας, η Ελλάδα και η Ιταλία, ενώ για τις εσωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της επιλέχθηκαν οι κεντρικές και παράκτιες ζώνες στα δυτικά της χώρας, με προσέλκυση πληθυσμού από τις φτωχές βόρειο-ανατολικές και νότιο-ανατολικές ορεινές περιοχές της.

Η παρούσα εργασία προσπάθησε μέσα από τις διαμορφούμενες τάσεις στις περιοχές των χωρών της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης με τις ιδιαιτερότητες που διέθεταν, να προσδιορίσει αυτές τις τάσεις που εκδηλώθηκαν κατά τα πρόσφατα χρόνια μέχρι και σήμερα στην Αλβανία, τα αίτια που τις δημιούργησαν, καθώς και τις προσπάθειες που αναλήφθηκαν από τις ενδιαφερόμενες πλευρές για τη μελέτη και εφαρμογή μέτρων και πολιτικών για μια ορθολογική αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης και των επιπτώσεών της, χωρικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά, πολιτικά, καθώς και δημογραφικά.

Η Αλβανία όντας χώρα σε μετάβαση έχει υποστεί τεράστιες πολιτικές και κοινωνικό – οικονομικές αλλαγές μέσα στα τελευταία 15 χρόνια, οφειλόμενες κυρίως στην εκδημοκράτηση των αρχών και των θεσμών της, καθώς και στη μετάβασή της σε μια ελεύθερη οικονομία της αγοράς.

Η πορεία προς την εκδημοκράτηση συνεπάγεται οικονομικές δοκιμασίες και πολιτικές αναταραχές συνοδευόμενες από εντατικές, ευρείας κλίμακας μετακινήσεις.

Η Εργασία με Τίτλο “Πληθυσμιακή αλλαγή συνεπεία γεωγραφικής κινητικότητας στην Αλβανία κατά το διάστημα 1989-2001 και οι επιπτώσεις της εσωτερικής μετανάστευσης διεύρυνση των Τιράνων” που προετοιμάστηκε από τους Μιχάλη Αγοραστάκη και Γιώργο Σιδηρόπουλο, από τα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας και Αιγαίου αντίστοιχα, ανέλυσε και περιέγραψε τις αλλαγές στην περίοδο 1989-2001, με βάση στοιχεία των Εθνικών Απογραφών του 1989 και του 2001, σε επίπεδο Νομών και Περιφερειών της Αλβανίας.

Η συνεισφορά της εργασίας αυτής είναι μια τεχνική με την εφαρμογή μεθόδου, η οποία επιτρέπει να επιτυγχάνονται νέες εκτιμήσεις στην κλίμακα της εσωτερικής μετανάστευσης στην Αλβανία.

Περιγραφική ανάλυση αλλαγών του πληθυσμού σε 36 Νομούς της Αλβανίας, βασισμένες στις δύο τελευταίες απογραφές, οδήγησαν στον προσδιορισμό πόλων έλξης εσωτερικής μετανάστευσης.

Περιορισμένα στοιχεία σχετικά με την Απογραφή του 1989 και τα 12 χρόνια μεταξύ των δύο απογραφών, είχαν ως αποτέλεσμα της δημιουργίας διαφόρων δεικτών που χαρακτηρίζουν την εσωτερική μετανάστευση, όπως τους Δείκτες Έλξης και Απώθησης που προήλθαν από τη Μήτρα Προέλευσης-Προορισμού. Επί πλέον ένας Δείκτης Διατήρησης του Πληθυσμού και ένας εξωτερικής μετανάστευσης δημιουργήθηκαν επίσης σε επίπεδο Νομού.

Θεωρώντας εσωτερική και διεθνή μετανάστευση σα δύο χωριστά φαινόμενα, δίνεται έμφαση στη μοναδικότητά τους να επηρεάζουν τις αλλαγές του πληθυσμού της Αλβανίας.

Η ιστορία της Αλβανίας είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη μετανάστευση και χαρακτηρίζεται από εσωτερικές και εξωτερικές μετακινήσεις του πληθυσμού της.

Παραδοσιακά η Αλβανία θεωρείται και είναι χώρα των μεταναστεύσεων (INSTAT, 2004). Από τον 15^ο έως τον 17^ο αιώνα η Αλβανία αντιμετώπιζε μαζικά ρεύματα μεταναστεύσεων εξ’ αιτίας της Τουρκικής κατοχής των Δυτικών Βαλκανίων.

Στα νεώτερα χρόνια, 1923-1939, η Αλβανία πέρασε διάφορες χρονικές περιόδους μεταναστεύσεων, συνδεδεμένες με τους δύο παγκόσμιους πολέμους, τις ελλείψεις, τη φτωχική οικονομική πολιτική και την αστάθεια που προκάλεσαν αυτοί στην Ευρώπη.

Από το 1940-43 μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο και την εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος, η μετανάστευση απαγορεύθηκε αυστηρά και μόνο προκαθορισμένες εσωτερικές μετακινήσεις από το καθεστώς ήταν επιτρεπτές, παρά ταύτα όμως δημιουργήθηκαν εσωτερικά κατευθυνόμενα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς ορισμένες Περιφέρειες της χώρας, προσανατολισμένα στην ενίσχυση των αστικών κέντρων και την ανάπτυξη της βιομηχανίας χωρίς τα αναμενόμενα από το καθεστώς αποτελέσματα.

Με την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος μια τρίτη φάση μετανάστευσης ξεκινά από το 1991, που συμπίπτει με τη μεταβατική περίοδο που περνά η χώρα σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, γεγονός που προκαλεί μεγάλες μετακινήσεις των κατοίκων της χώρας προς άλλους προορισμούς εκτός της πατρίδας τους, για την εξεύρεση εργασίας, ενώ καταδεικνύει την παντελή έλλειψη μεταναστευτικής πολιτικής και σχεδιασμού από την Κεντρική Διοίκηση του Κράτους.

Κατά τη μεταβατική περίοδο προς την εκδημοκράτιση των θεσμών της χώρας, οι έλεγχοι των μετακινήσεων έχουν καταργηθεί και οι αστικές περιοχές, ιδιαίτερα η Περιφέρεια των Τιράνων, δέχεται το μεγαλύτερο κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης, με αποτέλεσμα την άνιση αύξηση του πληθυσμού και του μεγέθους της πρωτεύουσας σε σχέση με τα υπόλοιπα αστικά κέντρα.

Εκτιμάται ότι κατά την περίοδο αυτή, 900.000 κάτοικοι μετανάστευσαν από τις υποβαθμισμένες φτωχές περιοχές της χώρας στα διάφορα αστικά κέντρα αλλά και προς τρίτες χώρες.

Παράλληλα, η νέα κοινωνικό-οικονομική πολιτική κατάσταση που δημιουργείται στη χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 δημιουργεί μια έκρηξη μεταναστευτικών κινήσεων στον πληθυσμό της Αλβανίας.

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.

Στο εσωτερικό της Αλβανίας παρουσιάστηκαν σημαντικές μετακινήσεις του πληθυσμού της κυρίως από τις αγροτικές και ορεινές ή ημι-ορεινές, μη ανεπτυγμένες και φτωχές περιοχές της προς τις κεντρικές, πεδινές περιοχές καθώς και στην παράκτια ζώνη της που είναι πιο ανεπτυγμένες και πλούσιες.

Οι μετακινήσεις αυτές πραγματοποιούνται με σκοπό κυρίως την απασχόληση των μετακινουμένων, ώστε να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδό τους και να αναβαθμιστεί η οικονομική και κοινωνική τους θέση.

Οι μετακινήσεις σημαντικού τμήματος του πληθυσμού της Αλβανίας στο εσωτερικό της χώρας για ένα διάστημα δώδεκα ετών, από το 1989 έως το 2001, όπως έχουν καταγραφεί και αναλυθεί από το Ινστιτούτο Στατιστικών Ερευνών της Αλβανίας, καταδεικνύουν καταρχήν το μαζικό χαρακτήρα των μετακινήσεων, τη συνέχεια τους για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά προσδιορίζουν και προσδίδουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά σε αυτές τις ροές.

Έτσι:

1. Οι Αλβανοί μετακινήθηκαν από μια γεωγραφική περιοχή (ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις) στην άλλη κατά τα έτη 1989 έως 2001. Οι γεωγραφικές αυτές περιοχές είναι: (α) η κεντρική-παράκτια περιοχή της Αλβανίας, (β) η βόρειο-ανατολική περιοχή και (γ) η νότιο-ανατολική περιοχή. Οι μετακινήσεις ανάμεσα σε αυτές τις τρεις (3) γεωγραφικές περιοχές ανήλθαν σε ποσοστό 5,70% του συνολικού πληθυσμού της χώρας για το έτος 1989.

2. Για την περίοδο 2000-2001, παρατηρείται μια μικρή διαφοροποίηση αναφορικά με τη γεωγραφία των μετακινήσεων.

3. Παρατηρείται εντατικοποίηση του φαινομένου της αστικοποίησης στην Αλβανία, διότι σημαντικό ποσοστό των μετακινήσεων κατευθύνθηκαν από τις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές της χώρας προς τα αστικά κέντρα της και ιδιαίτερα προς τις Περιφέρειες των Τιράνων και του Δυρραχίου, με σοβαρή αύξηση του πληθυσμού των ομώνυμων πόλεων καθώς και των υπόλοιπων αστικών κέντρων τους.

4. Στις εσωτερικές μετακινήσεις που έχουν δημιουργηθεί, μεγάλο ποσοστό των μεταναστών είναι άτομα νεαρής ηλικίας (το ενεργά απασχολούμενο δυναμικό της χώρας), οι γυναίκες με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους, κυρίως παιδιά.

5. Η αναλογία αναφορικά με το φύλλο των Αλβανών μεταναστών είναι 85 άνδρες έναντι 100 γυναικών.

6. Διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται στην αναλογία ανά φύλλο των μεταναστών κατά την περίοδο 2000-2001. Για το σύνολο των μεταναστών, σε κάθε 100 γυναίκες αναλογούν 93 άρρενες.

7. Η επικράτηση των γυναικών στα εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα είναι ανεξάρτητη από το μορφωτικό τους επίπεδο.

8. Ο γυναικείος πληθυσμός υπερτερεί σε σχέση με τους άνδρες σε θέματα επιπέδου εκπαίδευσης κατά την περίοδο 2000-2001.

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.

Η Ελλάδα και η Ιταλία δέχτηκαν τα περισσότερα και μαζικότερα μεταναστευτικά κύματα από την Αλβανία, από την αρχή της κρίσης του 1998-1999 και κατόπιν.

Στην αρχή τα μεταναστευτικά ρεύματα που κατευθύνθηκαν στις χώρες αυτές, σκοπό είχαν την απόκτηση πολιτικού ασύλου. Όταν τούτο δεν έγινε δεκτό από τις δύο χώρες και επαναπατρίστηκαν αμέσως πίσω στην πατρίδα τους, ξεκίνησε μια συνεχής ακολουθία μετακινήσεων, είτε νόμιμα, είτε μέσα από παράνομα μονοπάτια στις δύο αυτές χώρες.

Οι μετακινήσεις συνεχίζονται ακόμα και σήμερα προς την Ελλάδα και την Ιταλία.

Τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν για την εξωτερική μετανάστευση των Αλβανών τόσο προς την Ιταλία, όσο και προς την Ελλάδα, παρόλο που αφορούν διαφορετικές χώρες φιλοξενίας τους, διαθέτουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία παρουσιάζονται στα συμπεράσματα. Και τούτο διότι η Ελλάδα και η Ιταλία γειτονεύουν με την Αλβανία και υπάρχουν παρόμοια κοινά πολιτιστικά και πολιτισμικά στοιχεία που τις συνδέουν μεταξύ τους, αλλά και με την Αλβανία.

Έτσι:

1. Η Ελλάδα και η Ιταλία αποτέλεσαν για τους Αλβανούς μετανάστες οι πρώτοι και κύριοι προορισμοί προς αναζήτηση καλύτερης ζωής και εργασίας το 1989, εξαιτίας της γεωγραφικής εγγύτητας με τη χώρα τους, αλλά και εξαιτίας της εξοικείωσης που ένοιωθαν οι Αλβανοί με τις νοοτροπίες και συμπεριφορές των γειτονικών τους λαών.

2. Η πρώτη γενιά των Αλβανών μεταναστών έχουν εγκατασταθεί πλέον μόνιμα στις δύο αυτές χώρες, έχουν μεταφέρει τις οικογένειές τους από τον τόπο καταγωγής τους στις νέες τους πατρίδες και έχουν δημιουργήσει και οργανώσει τη νέα τους ζωή μέσα στα πλαίσια των συμπεριφορών των τοπικών κοινωνιών που ανήκουν, προσπαθώντας να ενσωματωθούν και να αφομοιωθούν με τους ντόπιους. Η δεύτερη και τρίτη γενιά

αυτών λαμβάνει εκπαίδευση και μόρφωση, εργάζονται ή απασχολούνται στο δευτερογενή τομέα και σαν ελεύθεροι επαγγελματίες σε μικρού μεγέθους επιχειρήσεις και δημιουργούν τις νέες τους οικογένειες στις δύο χώρες υποδοχής τους.

3. Αποταμιεύουν χρήματα από τα εισοδήματά τους και στέλνουν εμβάσματα στα συγγενικά μέλη που έχουν απομείνει πίσω στην πατρίδα τους για να τους ενισχύσουν και να τους υποστηρίξουν.

4. Υπάρχουν ακόμη όμως στις δύο χώρες φιλοξενίας τους φαινόμενα παράνομης μετανάστευσης και συμμετοχής σε μη νόμιμες ενέργειες και πράξεις από μέλη των κοινοτήτων των Αλβανών μεταναστών, όπως συμμετοχή στη μαύρη αγορά, σε κακουργήματα και σε εγκληματικές πράξεις, σε κυκλώματα πορνείας και μεταφοράς λαθραία προσφύγων άλλων εθνικοτήτων, κ.λ.π.

5. Η διαδικασία ενσωμάτωσης και αφομοίωσής τους στις τοπικές κοινωνίες παρουσιάζει δυσκολίες και επιτυγχάνεται σταδιακά, αλλά όχι πάντα με ομαλό και επιτυχή τρόπο. Οι δυσκολίες που καταγράφονται αφορούν την απασχόληση, τις κακές συνθήκες εργασίας, την ποιότητα της κατοικίας τους, την περίθαλψη και ασφάλιση των εργαζομένων μελών, αλλά και την αντιμετώπισή τους από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

6. Η έλλειψη προτεραιοτήτων στις πολιτικές για τη μετανάστευση από τις Κυβερνήσεις των δύο χωρών υποδοχής τους, την Ελλάδα και την Ιταλία, σχετικά με τη λήψη μέτρων για την ομαλή ενσωμάτωση και προσαρμογή τους στις τοπικές κοινωνίες, δημιουργεί κυρίως σημαντικά προβλήματα στη μόνιμη εγκατάστασή τους και στη διασφάλιση σταθερών συνθηκών εργασίας τους στις νέες τους πατρίδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α' ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μ. Αγοραστάκης, Γ. Σιαπάτη (2005) 'Γεωγραφικές Ανισότητες μιας χώρας σε μετάβαση: Η περίπτωση της Αλβανίας', Μηχανικοί Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
2. Β. Κοτζαμάνης (2000) 'Δημογραφικές Εξελίξεις και Μεταναστευτικά Ρεύματα στα Μεταπολεμικά Βαλκάνια: Μία Πεντηκονταετία Έντονων Ανακατατάξεων' στο Γ. Πετράκος (επ.) Η Ανάπτυξη των Βαλκανίων, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 221-305.

Β' ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Ν.1975/1991 (ΦΕΚ Α'184/04.12.1991).
2. Ν. 2452/1996 (ΦΕΚ Α'283/31.12.1996).
3. Ν.2910/2001 (ΦΕΚ Α'91/02.05.2001).
4. Ν.3013/2002/ (ΦΕΚ Α'102/01.05.2002).
5. Ν.3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212/23.08.2005).
6. Ν.3448/2006 (ΦΕΚ Α'57/15.03.2006)
7. Ν.3536/2007 (ΦΕΚ Α'42/23.02.2007).
8. Π.Δ.124 (ΦΕΚ Α'112/03.07.1997).
9. Π.Δ.169 (ΦΕΚ Α'140/25.07.1998).
10. Π.Δ.61 (ΦΕΚ Α'63/06.04.1999).
11. Π.Δ.266 (ΦΕΚ Α'217/20.10.1999).
12. Π.Δ.150 (ΦΕΚ Α'160).
13. Π.Δ.131 (ΦΕΚ Α'143).

Γ' ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Michalis Agorastakis, Kakia Sofianopoulou, Georgia Siapati (2005) 'Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures'.

2. Michalis Agorastakis and Giorgos Sidiropoulos (2007) ‘Population Change due to Geographic Mobility in Albania, 1989–2001, and the Repercussions of Internal Migration for the Enlargement of Tirana’.
3. Kostas Barjabas (1998) ‘Albania in Transition: Elite’s Role and Perspective’.
4. Calogero Carletto, Benjamin Davis, Marco Stampini, Stefano Trento and Alberto Zezza (2004) ‘Internal Mobility and International Migration in Albania’, Working Paper No. 04-13.
5. Gero Carleto, Benjamin Davis and Marco Stampini (2005) ‘Familiar Faces, Familiar Places: the Role of Family Networks and Previous Experience for Albanian Migrants’.
6. Carlo Azzarri, Gero Carleto, Benjamin Davis and Alberto Zezza (2005), ‘Monitoring Poverty without Consumption: an Application Using the Albania Panel Survey’.
7. Alberto Zezza, Gero Carletto and Benjamin Davis (2005) ‘Moving away from Poverty. A Spatial Analysis of Poverty and Migration in Albania’, ESA Working Paper No. 05-02.
8. Demobalk, (2005), ‘Migrations, Crisis and Recent Conflicts in the Balkans’.
9. Martin Baldwin – Edwards (2004) ‘Albanian emigration and the Greek labour market: Economic symbiosis and social ambiguity’ 51-65.
10. Martin Baldwin – Edwards (2004) ‘Immigration into Greece, 1990-2003: A Southern European Paradigm?’.
11. Martin Baldwin – Edwards (2004) ‘the Integration of Immigrants in Athens: Developing Indicators and Statistical Measures’.
12. INSTAT (2004) ‘Migration in Albania’, Population and Housing Census 2001.
13. Theodoros Iosifides (2003) ‘Qualitative Migration Research: Some New Reflections Six Years Later’.
14. Byron Kotzamanis, Maire-Noelle Duquenne, Vassilis Pappas, Stamatina Kaklamani (2003), ‘Consultant on GIS & Thematic Mapping on Non-income Dimensions of Poverty in Albania’.
15. Vassilis Pappas, Maire-Noelle Duquenne, Byron Kotzamanis (2005) ‘Mapping the Non-Income Poverty in Albania’.
16. Antigone Lyberaki and Thanos Maroukis (2004) ‘Albanian Immigrants in Athens: Some recent findings’, Working Paper No. 5.2.
17. Beryl Nicholson (2005) ‘Migrants as Agents of Development: Albanian Return Migrants and Micro-enterprises’.

18. Flavia Piperno CEME-CeSPI (2002) 'From Albania to Italy. Formation and basic features of binational migration system'.
19. Ferruccio Pastore (1998) 'Conflicts and Migrations. A Case Study on Albania'.
20. 2nd Conference of the EAPS Working Group on International Migration in Europe (2004) 'International Migration in Europe: New Trends, New Methods of Analysis'.
21. Stavros Skrinis (2005) 'Overview about Migration-, Integration-, and Refugee- Protection- Politics in all Member States of the European Union, Greece'.

Δ' ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ

1. www.demography-lab.prd.uth.gr
2. www.demolab.org
3. www.instat.gov.al / INSTAT/2007